

မွန်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ
အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်သော
အခက်အခဲ အတားအဆီးများ

ပုံမှန်နှင့် အလွတ်သဘော လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်
အလေ့အထများကို ကွင်းဆင်းဆန်းစစ်လေ့လာမှု

မေ ၂၀၁၉

In Partnership with

In Partnership with

ယခုထုတ်ဝေသည့်စာအုပ်တွင် ပါရှိသည့် အကြောင်းအရာ အချက်အလက်များအပေါ် NRC မှ လုံးဝ တာဝန်ခံယူမှု ရှိပါသည်။ ဥပဒေပုဒ်မနှင့် သို့မဟုတ် ဗြိတိသျှကောင်စီတို့၏ အမြင်များကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားသည်ဟု မညွှန်သည့်အကြောင်းနှင့် ယူဆသတ်မှတ်၍ မရနိုင်ပါ။ ဤအစီရင်ခံစာ၏ မူရင်းမှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဖြစ်ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမူရင်း နှင့် မြန်မာဘာသာပြန်တို့အကြား ကွဲလွဲမှု ရှိပါက အင်္ဂလိပ်ဘာသာမူရင်းကို ရည်ညွှန်းအသုံးပြုရန် ဖြစ်ပါသည်။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤအစီရင်ခံစာကို Displacement Solutions မှ Shaun Butta က မူကြမ်း ပြုစုရေးသားပြီး နော်ဝေနိုင်ငံ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ ကောင်စီမှ José Arraiza ၊ Displacement Solutions မှ Scott Leckie ၊ MyJustice မှ Swati Mehta နှင့် ဇော်မြတ်လင်း တို့က ကြီးကြပ်ပေးကာ တည်းဖြတ်ပြုစုပါသည်။ ကွင်းဆင်း လုပ်ငန်းများမှာ မွန်ပြည်နယ် ICLA အဖွဲ့မှ နော်ခင်သူ၊ Sadia Rani ၊ သန္တာစိုး၊ စောဌေးလင်းအောင်၊ စောတင်မိုးဝင်း၊ စောနေမျိုးထွန်း၊ စောစိုးမိုးအောင်၊ မျိုးဇင်လင်း၊ နော်သင်းသင်းလှိုင်၊ မွန်ပြည်နယ် ကရင် ဖွံ့ဖြိုးရေးကွန်ယက်မှ နော်ဗျူးတီ၊ နော်ဆားထူး၊ အားဖဇော်ပေါ၊ နော်လွင်ပေါထူး၊ ဇင်မင်းထွန်း နှင့် မင်းဝေလှိုင်ယာကြီးဝင်း (Min Wai Lyia Gyi Win) တို့၏ ပါဝင်ကူညီမှုများကြောင့်သာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်၍ ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

အကျဉ်းချုပ်	6
ဝေါဟာရ	10
ခန့်မှန်းယူဆချက်များ နှင့် ကန့်သတ်ချက်များ	12
လေ့လာမှုနည်းလမ်း	10
မွန်ပြည်နယ်၏ မြေပုံများ	13
၁. မွန်ပြည်နယ်၏ နောက်ခံအကြောင်း	15
၁.၁. မွန်ပြည်နယ်ရှိ ပဋိပက္ခများ နှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး	15
၁.၂. မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ မြေသိမ်းမှုများ	17
၁.၃. ဥပဒေ မျိုးစုံရှိနေခြင်း	18
၁.၄. ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ အသိအမှတ်ပြုသည့် ပုံမှန် တရားစီရင်ရေးစနစ်	19
၁.၅. မြေယာနှင့် ဆိုင်သော ဥပဒေများ	20
၁.၆. တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဥပဒေစနစ်	26
၁.၇. ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု အလေ့အထများ	28
၁.၈. ရပ်ရွာလူထုအဆင့်တွင် အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းခြင်း	32
၁.၉. အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး ဆောင်ရွက်သူများ	34
၂. FGD များ နှင့် အဓိက ပါဝင်ပတ်သက်သူများထံမှ တုံ့ပြန် ဖြေကြားမှုများ	37
၂.၁. အမျိုးအစား (၁) ကျေးရွာအတွင်း နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှု (ဝင်းဖုံးကျေးရွာ)	37
၂.၂. အမျိုးအစား (၂) - ကျေးရွာများအကြား နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှု (ဝင်းဖုံး ကျေးရွာ)	38
၂.၃. အမျိုးအစား (၃) - စစ်တပ် နှင့် အစိုးရ/ကုမ္ပဏီ များမှ မြေသိမ်းယူမှု (အနန်းပင် နှင့် ဒေါင်း ကျေးရွာ)	38
၂.၄. ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ CSO များ၏ တုံ့ပြန်ဖြေကြားချက်များ	42

၃. ဆန်းစစ်လေ့လာချက်	46
၃.၁. အထောက်အထားမရှိခြင်းမှာ HLP ကို ကာကွယ်ရန် အားနည်းစေသည်။	46
၃.၂. ရပ်ရွာအတွင်း အငြင်းပွားမှုများအတွက် CDR အကူအညီ	48
၃.၃. ရပ်ရွာလူထုအုပ်စုများအကြား အငြင်းပွားမှုများအတွက် CDR နှင့် ဥပဒေရေးရာ အသိပညာ အကူအညီများပေးခြင်း	49
၃.၄. ကျေးရွာသားများနှင့် အပြင်လူများအကြား အငြင်းပွားမှုများအတွက် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးခြင်း	51
၃.၄.၁. စစ်တပ်မှ မြေသိမ်းယူမှုများ	52
၃.၄.၂. အစိုးရမှ မြေသိမ်းယူမှုများ	53
၃.၄.၃. ကုမ္ပဏီများ	54
၃.၄.၄. ဥပဒေအရ ဆောင်ရွက်မှု	55
၄. နိဂုံးချုပ်	58
၄.၁. CDR လုပ်ငန်းများသည် HLP အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ပေးခြင်းကို တိုးတက်စေနိုင်သည်။	58
၄.၂. ကျေးရွာ မြေယာစီမံခန့်ခွဲသူများအဖို့ HLP ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို မြှင့်တင်နိုင်ရန် စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်မှုက ကူညီပေးနိုင်သည်။	59
၄.၃. CSO များ၏ ဥပဒေရေးရာ စွမ်းဆောင်ရည်ကို တည်ဆောက်ပေးခြင်းဖြင့် တရားဥပဒေသို့ လက်လှမ်းမီနိုင်မှုကို တိုးတက်စေနိုင်သည်။	60
၅. ထောက်ခံအကြံပြုချက်များ	62
၅.၁. ICLA ၊ KDN နှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများက CDR သင်တန်းအတွက် အနီးကပ်ပံ့ပိုးမှုများ နှင့် HLP ဥပဒေ ရေးရာ အသိပညာပေး လုပ်ငန်းများ ဆက်လက်ပေးရန်	62
၅.၂. အသိပညာပေးခြင်းများအပေါ် အခြေပြုခြင်း - ဥပဒေရေးရာ အကာအကွယ်ပေးခြင်းကို ရယူခြင်း	62
၅.၃. ပြန်လည်အစားထိုး ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း - မဟာဗျူဟာကျ တရားရင်ဆိုင်ခြင်း	62
နောက်ဆက်တွဲ (၁) - တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းများ	63
နောက်ဆက်တွဲ (၂) - ကျမ်းကိုးစာရင်း	64

အကျဉ်းချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ မြေယာများသည် အဓိကအားဖြင့် ကျေးလက်ပြည်သူများအတွက် အရေးကြီးသော အရင်းအမြစ်များ ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းတို့ကို ပုံမှန်၊ အလွတ်သဘော နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာ မြေယာစီမံ ခန့်ခွဲမှုစနစ်များဖြင့် ပိုမို၍ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပေးရန် လိုအပ်နေပါသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာစနစ်များမှာ ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်မီ ကာလများကတည်းက များစွာမပြောင်းလဲသေးဘဲ ကျေးရွာအဆင့်တွင် ဆက်လက်၍ ကျင့်သုံးနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ထိုစနစ်မျိုးမှာ အပြုသဘောဆောင်သော အချက်များစွာ ရှိသော်လည်း မြေယာကိစ္စ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် ထိုဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာစနစ်များမှာ ထိရောက်မှုနှင့် သာတူညီမျှမှုများ အမြဲတစေ မရှိနိုင်သည့်အပြင် ဥပဒေရေးရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသော အရည်အသွေးများကို အမြဲ ပြသနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ခံယူနိုင်မှုနှင့် တန်းတူညီမျှမှု တို့တွင် လိုအပ်ချက်ရှိနေခြင်းမှာ လူထုအတွင်းရှိ ဖယ်ကျဉ်ခံနွမ်းပါးသူများမှ တရားဥပဒေကို လက်လှမ်းမီ နိုင်စွမ်းနှင့် တရားမျှတသောရလဒ် ရရှိနိုင်စွမ်းတို့အား အားနည်းစေနိုင်ပါသည်။

စစ်အစိုးရ၏ ဆယ်စုနှစ်များစွာ အုပ်ချုပ်မှုကြောင့် မွန်၊ ကရင် နှင့် အခြား တိုင်းရင်းသားများအဖို့ အစိုးရအာဏာပိုင် များ၊ စင်ပြိုင်အုပ်ချုပ်သူ လူမျိုးစုလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) နှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအရ တန်းတူညီမျှမှု မရှိသည့် အတွေ့အကြုံများကို ပို၍ဆိုးစေခဲ့ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မွန်ပြည်နယ်တစ်ဝှမ်းမှ လူထုသည် မြေသိမ်းခံရမှုများစွာ တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရသည့်အပြင် ထိုနစ်နာမှုများအား ဖြေရှင်းရန် လမ်းကြောင်းများမှာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော ကျေးလက်ပြည်သူအများစုအဖို့ လက်လှမ်းမမီသေးဘဲ ရှိနေပါသည်။ အကြောင်းရင်းများတွင် အာဏာပိုင်များကို ကြောက်ရွံ့ခြင်း၊ ဘာသာစကားအခက်အခဲ၊ မြေယာဥပဒေများနှင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး အစီအမံများကို ကျေးရွာအဆင့်ထက်ပို၍ မသိရှိခြင်း စသည်တို့ စုပေါင်းပါဝင်နေပါသည်။

နော်ဝေနိုင်ငံ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာကောင်စီ (NRC) နှင့် ၎င်း၏ မိတ်ဖက်များ မွန်ပြည်နယ်တွင် လက်ရှိ ဆောင်ရွက်နေသောလုပ်ငန်းများမှာ အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ (HLP) ပိုင်ဆိုင်ခွင့်များအကြောင်း နှင့် အငြင်းပွားမှုကို ပူးပေါင်းပါဝင်ဖြေရှင်းသည့်နည်းလမ်း (CDR) တို့အကြောင်း အသိပညာ မြှင့်တင်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုနည်းလမ်းက ရပ်ရွာဒေသအဆင့်တွင် လူထုအကြား အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရာ၌ လွန်စွာအသုံးဝင်ကြောင်း သက်သေပြနိုင်ပေသည်။¹ သင်တန်းများမှာ ကြားဝင်ဖြေရှင်းပေးခြင်း နှင့် ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းခြင်းတို့အတွက် ကောင်းစွာသင့်လျော်မှုရှိပြီး လက်ရှိ အစဉ်အလာ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းသည့်ပုံစံများနှင့် တူညီသည့်အချက်အချို့လည်း ရှိနေသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာ ဖြေရှင်းမှုများတွင် ကြားဝင်ဖြေရှင်းမှုနှင့် တူညီသည့်အချက်များ ရှိနေပါသည်။ NRC သည် ကျေးရွာသားများမှ ဖော်ပြကြသည့် ဘက်လိုက်မှု၊ အဂတိလိုက်စားမှု စသည့် အပျက်သဘောဆောင်သည့်အချက်အချို့ကို ဖယ်ရှားနိုင်ရန် အထူးဦးတည် စူးစိုက်မှု ဖြင့် CDR သင်တန်းများကို ဆက်လက်ပေးသွားရန် စီစဉ်ထားသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့်ဆိုရလျှင် ကျေးလက်လူထု နှင့် ကျေးရွာအဆင့်ရှိအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းသူများမှာ မြေယာ နှင့်ပတ်သက်သော ဥပဒေရေးရာ အခြေအနေပြောင်းလဲမှုများ၊ သို့မဟုတ် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် ဖြစ်နိုင်ခြေများ နှင့်/သို့မဟုတ် ယခင်က တရားမျှတမှု မရှိခဲ့သည့်ကိစ္စများအတွက် လျော်ကြေးရရှိနိုင်မှုတို့နှင့် ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ကောင်းစွာ မရရှိထားကြပါ။ မွန်ပြည်နယ်တစ်ဝှမ်းရှိ NRC နှင့် မိတ်ဖက်များက အရပ်ဘက် အထောက်အထားများနှင့် ပတ်သက်၍ လက်ရှိတွင် သတင်းအချက်အလက် ပေးခြင်း၊ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးခြင်း (ICLA) လုပ်ငန်းများကို ဖြည့်စွက်သည့် အနေနှင့် HLP သင်တန်းများကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းမှာ ထိုလူထုများအတွက် များစွာအကူအညီ ဖြစ်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ ကျေးရွာအဆင့်တွင် အငြင်းပွားမှုများကို ကူညီဖြေရှင်းပေးရန် တာဝန်ပေးအပ်ထား သည့် EAO ကိုယ်စားလှယ်များသည်လည်း ၎င်းတို့လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေသည့်နယ်မြေများရှိ အသိပညာ ပေးလုပ်ငန်းများ နှင့် CDR သင်တန်းများမှ အကျိုးကျေးဇူး ရရှိပေလိမ့်မည်။

အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်း (CSO) ဝန်ထမ်းများသည် HLP ကိစ္စရပ်များအတွက် အသေးစိတ်သင်တန်း များကို အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရရှိထားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လယ်သမားများအား သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများ အကြောင်း ဆွေးနွေးပေးနိုင်ရန် အခက်အခဲရှိသည်။ လယ်သမားများအနေနှင့် မြေယာအသုံးပြုခွင့်ကို မည်သို့မှတ်ပုံတင်နိုင်ကြောင်း နှင့် လျော်ကြေး သို့မဟုတ် ပြန်လည်အစားထိုးဖြည့်စည်းပေးခြင်းကို ရရှိရန် ပုံမှန် တရားဥပဒေ စနစ်များသို့ မည်သို့ ချဉ်းကပ်နိုင်ကြောင်း ရှင်းလင်းသော အချက်အလက်များ ပေးနိုင်ရန်အတွက်လည်း အခက်အခဲ ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် မိတ်ဖက် CSO ဝန်ထမ်းများအား နောက်ထပ် သင်တန်းများပေးခြင်းက NRC အဖို့ ၎င်း၏ အကျိုးကျေးဇူးရှိမည့်သူများ အတွက် HLP အသိပညာများကို အားဖြည့်ပေးရန် အကူ အညီ ဖြစ်စေပြီး ထိုမှတစ်ဆင့် မြေယာများ သိမ်းယူခံရခြင်းမှ အကာအကွယ် ပိုရစေလိမ့်မည်။ CSO ဝန်ထမ်းများသည် NRC မှ ပေးအပ်သည့် ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းခြင်းဆိုင်ရာ CDR သင်တန်းများ တွင်လည်း ပါဝင်ရန် လိုအပ်သည်။ သို့မှသာ ဒေသအာဏာပိုင်များနှင့် အငြင်းပွားမှု ဖြစ်နေသော်လည်း မိမိတို့၏ အမှုကိစ္စများအတွက် အခြေအတင် ငြင်းခုံနိုင်ရန် အင်အားဩဇာ နှင့် အသိပညာနည်းပါးသည့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးသူ အသိုင်းအဝိုင်းအတွက် တင်ပြအရေးဆိုမှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပေလိမ့်မည်။

မြေယာဥပဒေများနှင့် အငြင်းပွားမှုများအားပူပေါင်းဖြေရှင်းရေး နည်းလမ်းများအကြောင်း အသိပညာတိုးတက် စေခြင်းမှာ မွန်ပြည်နယ်ရှိ လယ်သမားများအနေနှင့် ၎င်းတို့၏ HLP အခွင့်အရေးများကို အမှန်တကယ် ရရှိနိုင်ရေးအတွက် ကူညီနိုင်ရန် အရေးကြီးသောနည်းလမ်းအထောက်အကူ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ပြည်နယ်မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုယန္တရား၏ အကာအကွယ်ပေးမှုများဆီသို့ လက်လှမ်းမီနိုင်ရေးကိုလည်း မြှင့်တင်ပေးသင့်ပါသည်။ လယ်သမားများနှင့် အဓိကသတင်းပေး သူများ၏ ပြောဆိုမှုများအရ လေ့လာမှုပြုလုပ်ခဲ့သည့် နယ်မြေတွင် အလွန်နည်းပါးသော လယ်သမားများသာ ၂၀၁၂ လယ်ယာမြေဥပဒေအရ မြေအသုံးပြုခွင့်လက်မှတ် (LUC) များကို ပိုင်ဆိုင်ထားပါသည်။ အများစုမှာ မိမိတို့၏ မြေယာကို အစဉ်အလာအသိအမှတ်ပြုမှုဖြင့်သာ ရယူထားသောကြောင့် မြေယာသိမ်းယူခံရနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိနေပါသည်။ ပုံမှန်စနစ် များနှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရန် တွန့်ဆုတ်ခြင်းမှာ အသိပညာမရှိခြင်း၊ ဘာသာစကား အခက်အခဲ၊ အာဏာပိုင်များအား ကြောက်ရွံ့မှု နှင့် အတားအဆီးဖြစ်စေသည့် ကုန်ကျစရိတ်များကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုအခြေအနေ အတွက် ရိုးရှင်းသော ဖြေရှင်းမှုမှာ NRC က ၎င်း၏ အကျိုးကျေးဇူးရရှိမည့်သူများအား LUC များ ရရှိရေး အတွက် မိတ်ဖက်များမှတစ်ဆင့် တိုက်ရိုက်ကူညီသည့်လုပ်ငန်းကို တိုးချဲ့ရန်ဖြစ်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းကို လက်ရှိအချိန်တွင် လောကအလင်းနှင့်မွန်ပြည်နယ်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း(တနင်္သာရီတိုင်း၊ မြိတ်ဒေသတွင် Ecodev၊ ကချင်ပြည်နယ်တွင် Spectrum အဖွဲ့) တို့က ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းကို အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် လယ်သမားများအတွက် မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်း၏ အရေးကြီးပုံအကြောင်း အသိပညာ ပေးလုပ်ငန်းများနှင့် တွဲဖက်လုပ်ဆောင်မည်ဖြစ်သည်။

မွန်ပြည်နယ်တစ်ဝှမ်းတွင် ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာသော ပဋိပက္ခများနှင့် မြေသိမ်းယူမှုများအတွင်း မြေယာဧက ထောင်ပေါင်းများစွာကို လှုပ်ရှားသူအမျိုးမျိုးက သိမ်းယူခဲ့ကြသည်။ ထိုမြေများ၏ အများစုကို ပြန်လည် ပေးအပ်ရန် ကျန်ရှိနေပါသေးသည်။ ထိုမြေသိမ်းယူမှု အများစုမှာ စစ်တပ်မှ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့်ကာလများ အတွင်းက ဖြစ်ပွားခဲ့၍ အလွန်နည်းပါးသော အမှုကိစ္စများအတွက်သာ လျော်ကြေးပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ လျော်ကြေးပေးခဲ့လျှင်လည်း ဈေးကွက်တန်ဖိုး အရ ပေးခြင်းမဟုတ်ပါ။ စစ်တပ်မှ ပါဝင်ပတ်သက်သည့် အမှုကိစ္စများမှာ ဒေသခံ CSO များအဖို့ ဖြေရှင်းနိုင်ရန် အလွန်ခက်ခဲနေဆဲဖြစ်ကြောင်း ဖြေကြားကြသော်လည်း အစိုးရ (သို့မဟုတ်) ကုမ္ပဏီများ ပါဝင်ပတ်သက်သည့် အမှုကိစ္စများအတွက် ပုံမှန် တရားဥပဒေစနစ်ဖြင့် အောင်မြင်မှုများ ရှိလာပါသည်။ ထိုအမှုကိစ္စများကို ဖြေရှင်းခြင်းဖြင့် အစိုးရနှင့် ပတ်သက်သောကိစ္စများတွင် မြေယာများ ပြန်လည်ပေးအပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီများနှင့် ပတ်သက်သော ကိစ္စများတွင် လျော်ကြေးများ ပြန်လည်ပေးအပ်ခြင်းတို့ ရှိလာပါသည်။ မော်လမြိုင်မြို့နှင့် မြန်မာပြည်တစ်ဝှမ်းမှ ဥပဒေရေးရာအကူအညီ ပေးသူများအဖို့ မြေယာအထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းများ မပြည့်စုံသည့် အမှုကိစ္စများပါဝင်သည့် တရားစီရင်မှုများ၌ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ အောင်မြင်မှုများရှိခဲ့ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဤဆန်းစစ်လေ့လာမှု၏ အပြီးသတ်သုံးသပ်ချက်မှာ CDR နည်းလမ်းများသည် ကျေးရွာအဆင့် နှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်များတွင် မြေယာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရာ၌ အလွန်အကျိုးရှိသော်လည်း ပို၍ အင်အားဩဇာရှိသူများ ပါဝင်သည့် မြေသိမ်းယူမှုဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကိုသာ အားကိုး၍မရနိုင်သည့်အတွက် တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ပိုမိုတင်းကျပ်သော အင်အားဩဇာကိုလိုအပ်သည်။ အောင်မြင်သော တရားစီရင်မှုများမှာ အနာဂတ်တွင် လယ်ယာမြေများကို သိမ်းယူရန် စီစဉ်နေသူများအား အတားအဆီး ဖြစ်စေနိုင်ပေမည်။ သိမ်းယူထားသောမြေများ ပြန်လည်အစားထိုးဖြည့်စည်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် လုံလောက်သော လျော်ကြေးပေးခြင်း များ ဖြစ်လာစေနိုင်ပါသည်။ တရားမဝင် မြေသိမ်းယူမှုများကို စိန်ခေါ် နိုင်ရန် လူထုအား လုပ်ပိုင်ခွင့်စွမ်းရည် မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပုံ နှင့် လက်တွေ့ရလဒ်များကို သာဓကပြနိုင်ခြင်းဖြင့် အကျိုးကျေးဇူးရရှိမည့်လူထုများအကြား NRC နှင့် မိတ်ဖက်များ၏ ရပ်တည်ချက်ကို တိုးမြှင့်စေနိုင်ပါသည်။ (သင်တန်းများ၊ အသိပညာပေးခြင်းများဖြင့်သာ ထိတွေ့ရသောကြောင့် နည်းပါးနေ သော ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုကို လျော့ပါးစေနိုင်ရန်လည်း မျှော်လင့်ပါသည်။)

¹အငြင်းပွားမှုများကို ပူးပေါင်းဖြေရှင်းခြင်း (CDR) ကို ဤနေရာတွင် အငြင်းပွားသည့်အဖွဲ့များအကြား ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိပြီး ကွဲလွဲချက်များအား ကိုယ်တိုင်သဘောဆန္ဒဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်စေသည့် နည်းလမ်းအတွဲများဟု နားလည်နိုင်ပါသည်။ အသုံးများသော CDR လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ - အကူအညီမပါဘဲ ပြဿနာဖြေရှင်းခြင်း (သို့) ညှိနှိုင်းခြင်း၊ သို့မဟုတ် ပုံပိုးကူညီခြင်း၊ ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်း၊ စေ့စပ်ခြင်း (ဆက်ဆံရေးအတွက် သို့မဟုတ် ခြားနားချက်များ အတွက်)၊ လိုက်နာရမည့် သို့မဟုတ် လိုက်နာရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည့် ခုံသမာဓိဖြင့်ဖြေရှင်းခြင်း တို့အတွက် ယုံကြည်ရသော တတိယအဖွဲ့မှ အကူအညီယူခြင်း တို့ဖြစ်ကြသည်။ CDR အကူအညီပေးသည့် တတိယအဖွဲ့မှာ အများအားဖြင့် အမှီအခိုကင်းပြီး အငြင်းပွားမှုတွင် ပါဝင်သည့် အဖွဲ့တစ်ခုခု နှင့် ဆက်နွယ်နေခြင်း မရှိပါ။ ထို့ပြင် အငြင်းပွားသည့်ကိစ္စရပ်များနှင့် သို့မဟုတ် ဖြစ်နိုင်သည့်ရလဒ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျပြီး ဘက်လိုက်မှုမရှိရပါ။

ရွှေစာရံစေတီတော်၊ သထုံမြို့၊ မွန်ပြည်နယ် (Jose Arraiza, NRC)

ဝေါဟာရ

CBO	Community-based Organisation	ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့အစည်း
CSO	Civil Society Organisation	အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း
DALMS	Department of Agriculture and Land Management Statistics	စိုက်ပျိုးရေး နှင့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု စာရင်းအင်းဌာန
EAO	Ethnic Armed Organisation	လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း
FGD	Focus Group Discussion	ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲ
FUGC	Forest User Group Certificates	သစ်တောအသုံးပြုသူများအုပ်စု လက်မှတ်
GAD	General Administration Department	အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန
HLP	Housing, Land and Property	အိုးအိမ်၊ မြေယာ နှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ
ICLA	Information, Counseling and Legal Assistance programme	သတင်းအချက်အလက်ပေးခြင်း၊ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးခြင်း အစီအစဉ်
IDP	Internally Displaced Persons	ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်ရသူများ
INGO	International Nongovernmental Organisation	နိုင်ငံတကာ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း
KDN	Karen Development Network	ကရင်ဖွံ့ဖြိုးရေးကွန်ယက်
KNLA	Karen National Liberation Army	ကရင် အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော်
KNU	Karen National Union	ကရင် အမျိုးသား အစည်းအရုံး
LUC	Land Use Certificate	မြေယာအသုံးပြုမှု လက်မှတ်
MNLA	Mon National Liberation Army	မွန် အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော်
MWO	Mon Women's Network	မွန် အမျိုးသမီးများ ကွန်ယက်
MYPO	Mon Youth Progressive Organisation	မွန်လူငယ် တိုးတက်ရေးအဖွဲ့
NLD	National League for Democracy	အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်
NMSP	New Mon State Party	မွန်ပြည်သစ်ပါတီ
PIN	People in Need	လိုအပ်သူ လူထု

SLRD	Settlement Land Records Department (renamed DALMS, see above) ကြေးတိုင်နှင့် မြေစာရင်းဦးစီးဌာန (DALMS ဟု အမည် ပြောင်းလဲခဲ့ပါသည်။ အထက်တွင်ကြည့်ပါ။)
SLORC	State Law and Order Restoration Council နိုင်ငံတော် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး နှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ကောင်စီ
SPDC	State Peace and Development Council နိုင်ငံတော် အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ကောင်စီ
UNDP	United Nations Development Program ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ်
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး
VTA	Village Tract Administrator ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူး

ခန့်မှန်းယူဆချက်များ နှင့် ကန့်သတ်ချက်များ

ဤအစီရင်ခံစာကို ရေးသားပြုစုရန်အတွက် အချက်အလက်များ ကောက်ယူရာတွင် သိသာသော တားဆီးကန့်သတ်ချက်များရှိကြောင်း သိမှတ်ရပေမည်။ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရရှိသော အချိန်အတိုင်းအတာနှင့် အရေအတွက် အရေအတွက်နည်းသော ကျေးရွာများသို့သာ သွားရောက်နိုင်ခြင်းတို့ကြောင့် ကောက်ယူရရှိသော အချက်အလက်များမှာ စာရင်းအင်းပညာအရ အရေးပါသော ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များကို မရရှိနိုင်ပါ။ သို့ရာတွင် မြေယာအငြင်းပွားမှုများ၊ ဖြေရှင်းမှုယန္တရားများနှင့် တာဝန်ရှိသူများနှင့် ဆက်ဆံရေးတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ကျေးရွာသားများ တွေ့ကြုံရသော အရေးကိစ္စ အမျိုးအစားများကို ခြုံငုံသိရှိရပါသည်။

ဤလေ့လာမှုအတွက် မွန်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတစ်ခုတည်း၌သာ ဦးတည်၍ အချက်အလက်များ ကောက်ယူခဲ့ပါသည်။ ဤနယ်မြေမှာ အစဉ်အလာအရ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) ၏ လွှမ်းမိုးမှုအောက်တွင် ရှိခဲ့သောကြောင့် ဤအစီရင်ခံစာ၏ ဆန်းစစ်မှုများမှာ ထိုနယ်မြေအတွင်းရှိ အခြေအနေများကိုသာ ထင်ဟပ်နေပါသည်။ မွန်ပြည်နယ်၏ အခြားအပိုင်းများ ဥပမာ။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီက အင်အားပိုရှိပြီး မွန်လူမျိုးများပိုများသည့် (ရေး၊ ကျိတ်မရော စသည့်) မော်လမြိုင်မြို့တောင်ဘက်ပိုင်းတွင် မြေယာအငြင်းပွားမှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အခြားအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး ယန္တရား များဖြင့် ဆောင်ရွက်နေနိုင်ပါသည်။

မြေယာပိုင်ဆိုင်သူ အမျိုးသမီးများ၏ အမြင်နှင့် ဥပဒေရေးရာကိစ္စများအား ကျေးရွာအဆင့်တွင် လက်လှမ်းမီနိုင်မှု တို့ကိုလည်း ထည့်သွင်းနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင် အမျိုးသားများနှင့် ပါဝင်ဖြေကြားသူ အမျိုးသားများကြောင့် အပါအဝင် အကြောင်းရင်းအချို့ကြောင့် ဖြစ်မြောက်ရန် ခက်ခဲခဲ့ကြောင်း သိမှတ်ရပေမည်။ ထို့အတူ အမျိုးသမီးသီးသန့် ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲများအား အမျိုးသမီးသူတေသီများ၊ စကားပြန်များနှင့် ပြုလုပ်နိုင်ပါက ပိုမိုတိကျသေချာသော အချက်အလက်များကို ရရှိနိုင်ပေမည်။ ကံမကောင်းစွာဖြင့် သုတေသနအဖွဲ့၏ အချိန်အခက်အခဲကြောင့် ဆောင်ရွက်ရန် မဖြစ်နိုင်ခဲ့ပါ။

လေ့လာမှုနည်းလမ်း

လက်ရှိဆန်းစစ်လေ့လာမှု၏ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်မှာ CDR ကို အခြေခံသည့် မည့်သည့် တိကျခိုင်မာသော လုပ်ငန်းအမျိုးအစားများမှာ ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်နိုင်၍ လိုအပ်မှုရှိကြောင်းကို သိရှိနိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။

- ၁။ ထိခိုက်ခံစားရလွယ်သူများအတွက် တရားမျှတမှု နှင့် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီများ လက်လှမ်းမီ ရရှိနိုင်မှုကို တိုးတက်လာစေရန်
- ၂။ မွန်ပြည်နယ်ရှိ ကျေးရွာအဆင့် မြေယာအရေးကိစ္စ တာဝန်ရှိသူများမှ ၎င်းတို့၏ HLP ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရေး အခန်းကဏ္ဍများကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်စေရေးအတွက် အားဖြည့် ပေးရန်
- ၃။ တရားဥပဒေသို့ လက်လှမ်းမီနိုင်ရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြသော အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း များ၏ ဥပဒေရေးရာ စွမ်းဆောင်ရည်ကို တည်ဆောက်ပေးရန်

ထိုမေးခွန်းများကို ဖြေဆိုနိုင်ရန် အုပ်စု (၃) စုမှ ပါဝင်ဖြေဆိုမှုများကို ရယူခဲ့ပါသည်။

- ၁။ ကျေးရွာနေ ပြည်သူများ
- ၂။ NRC ၏ လုပ်ငန်းနယ်မြေများအတွင်း ကျေးရွာအဆင့် မြေယာအရေးကိစ္စ တာဝန်ရှိသူများ နှင့် EAO မှ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး ဆောင်ရွက်သူများ
- ၃။ HLP အရေးကိစ္စများတွင် တရားဥပဒေသို့ လက်လှမ်းမီနိုင်ရေးအတွက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြသည့် CSO/CBO များမှ ဝန်ဆောင်မှုပေးနေသူများ

၁. ကျေးရွာနေ ပြည်သူများ

ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲ (FGD) များကို လူ ၁၀ဦးစီ ပါဝင်သောအုပ်စုများဖြင့် NRC မှ ရွေးချယ်သော ကျေးရွာ ၄ ရွာတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ FGD တွင် ပါဝင်သူများမှာ ကျား ၆ အရေအတွက် မျှတစေရန် (အမျိုးသမီး ၅၀% ရရှိရန် ပိုမို လိုလားသည့်) အတွက် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များ၏ အကူအညီကို လိုအပ်ခဲ့သည်။ ကျေးရွာ ၄ ရွာတွင်ပြုလုပ်သော FGD များ၌ စုစုပေါင်း ၄၇ ဦး ပါဝင်ခဲ့ရာ အမျိုးသား ၂၈ ဦး နှင့် အမျိုးသမီး ၁၉ ဦး ပါဝင်သည်။ FGD တွင် ဆွေးနွေးမှုများမှာ အောက်ပါတို့ကို ဆန်းစစ်လေ့လာရန် ရည်ရွယ်သည်။ ပိုင်ဆိုင်မှု/ အထောက်အထားများ၏ အမျိုးအစားများ၊ အငြင်းပွားမှု အမျိုးအစားများ (အငြင်းပွားမှု၏ သဘောသဘာဝနှင့် ကွဲပြားသော အငြင်းပွားသူများကို ဖော်ထုတ်ခြင်း)၊ မြေယာအရေးကိစ္စ နှစ်နာမှုများ အတွက် မည်သို့သော အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းပေးသူများထံ ချဉ်းကပ်လေ့ရှိကြောင်း၊ ရလဒ်များအပေါ် ကျေနပ် မှု ရှိမရှိ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အလေ့အထများ/ရလဒ်များ ရှိမရှိ၊ တရားဥပဒေသို့ လက်လှမ်းမီနိုင်ရေး အတွက် အခက်အခဲအတားအဆီးများ၏ ပုံစံအမျိုးမျိုး နှင့် ဘက်လိုက်မှုများ၊ အတိတ်လိုက်စားမှုများ နှင့် ပွင့် လင်းမြင်သာမှုမရှိခြင်းများ စသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကိုယ်တိုင်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရေးကိစ္စများ။

၂. ကျေးရွာခေါင်းဆောင် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးများ နှင့် EAO ကိုယ်စားလှယ်များ

ကျေးရွာအဆင့်တွင် တာဝန်ရှိသူများနှင့် ကရင် အမျိုးသား အစည်းအရုံး (KNU) (သထုံနယ်မြေ) တပ်မဟာ (၁) မှ ဆက်သွယ်ရေးမှူးတို့အား ကျေးရွာအဆင့် မြေယာအငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးရမည့် ၎င်းတို့၏ တာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် တွေ့ကြုံရသောအခက်အခဲများကို ဖော်ထုတ်သိရှိနိုင်ရန်အတွက် တွေ့ ဆုံမေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးရာတွင် ၎င်းတို့၏ ကျွမ်းကျင်ထိရောက်မှုကို တိုးတက်စေရန်အတွက် သင့်လျော်မည့် အကူအညီများအပေါ် ၎င်းတို့၏ အမြင်များကိုလည်း မေးမြန်းခဲ့ပါ သည်။

၃. CSOs/CBOs

မွန်ပြည်နယ်တစ်ဝှမ်း တရားဥပဒေကို လက်လှမ်းမီနိုင်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသည့် CSO အမျိုးမျိုးမှ ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးသူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ မွန်ပြည်နယ်မှ ပြည်သူများ အတွက် ၎င်းတို့မှ ကူညီပေးခဲ့သည့် အတွေ့အကြုံများကို ဆန်းစစ်နိုင်ရန် နှင့် NRC က သင့်လျော်သည့် နေရာများတွင် CDR အစီအစဉ်များဖြင့် ကူညီပေးနိုင်မည့်လမ်းကြောင်းများအား ဖော်ထုတ်ဆန်းစစ်နိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခဲ့သော အုပ်စုများတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်သည်။

- မွန် နယ်မြေ လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း
- မွန် လူငယ်တိုးတက်ရေးအဖွဲ့
- မွန် အမျိုးသမီးများအဖွဲ့
- ဥပဒေ အလင်းရောင် (Legal Light)
- မော်လမြိုင် တရားမျှတမှု စင်တာ (Justice Centre)
- ကရင် ဖွံ့ဖြိုးရေး ကွန်ရက် (KDN)
- လောကအလင်း
- Earthrights International
- သာသည့်မြေ

မွန်ပြည်နယ်၏ မြေပုံများ

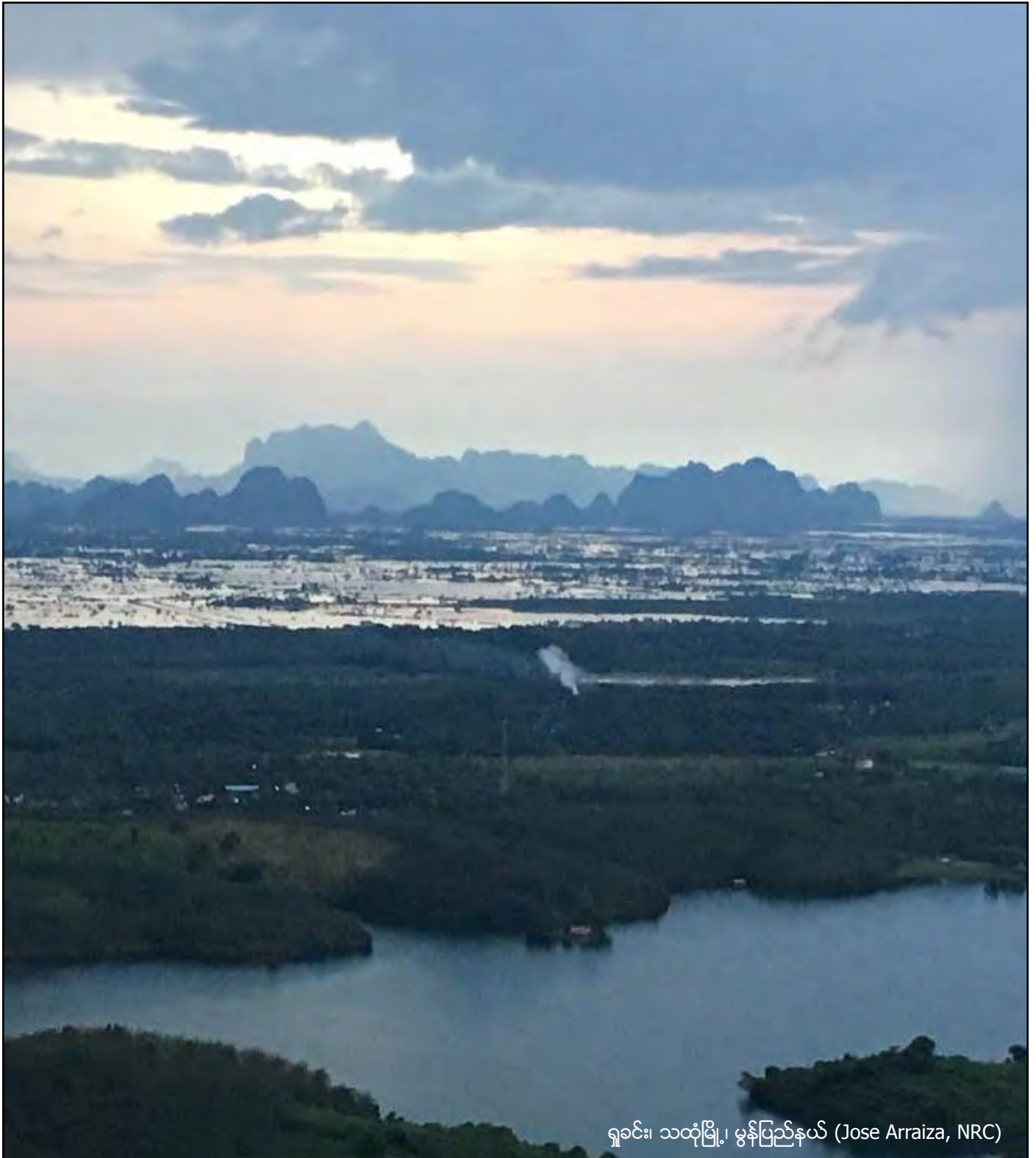

မွန်ပြည်နယ် သန်းခေါင်စာရင်းမှ မွန်ပြည်နယ်၏ မြေပုံ၊ ၂၀၁၄ ^၂

^၂ ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံ လူဦးရေ နှင့် အိမ်အကြောင်းအရာ သန်းခေါင်စာရင်း၊ မွန်ပြည်နယ်၊ သန်းခေါင်စာရင်း အစီရင်ခံစာ အတွဲ ၃ - ညှိပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး နှင့် ပြည်သူ့အင်အား ဝန်ကြီးဌာန၊ မေ ၂၀၁၅

၁. မွန်ပြည်နယ်၏ နောက်ခံအကြောင်း

ရှင်း၊ သထုံမြို့၊ မွန်ပြည်နယ် (Jose Arraiza, NRC)

၁.၁. မွန်ပြည်နယ်ရှိ ပဋိပက္ခများ နှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး

မွန်ပြည်နယ်တွင် မတူကွဲပြားမှုရှိသော လူဦးရေ ၂ သန်းကျော်ခန့်ရှိပြီး ၎င်းတို့အနက် ၇၂% မှာ ကျေးလက် ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသည်။^၃ လူဦးရေ၏ အများစုမှာ မွန်လူမျိုးများဖြစ်ကြပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် အခြေချ နေထိုင်လာသည့် လူမျိုးများအနက် အစောဆုံး လူမျိုးတစ်မျိုး ဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။^၄ မွန်လူမျိုးများ သည် ကနဦးက တရုတ်နိုင်ငံတောင်ဘက်ပိုင်းတွင် နေထိုင်ရာမှ မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ လာခဲ့သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ မွန်လူမျိုးအများစုသည် မြန်မာဘာသာစကားကိုပါ ပြောဆိုနိုင်သော်လည်း မွန်ဘာသာစကားမှာ သြစထရို အာရှ ဘာသာစကား၏ မွန်ခမာ အုပ်စုမှ ဆင်းသက်လာခဲ့သည်။^၅ မွန်ပြည်နယ်တွင် မွန်လူမျိုးများက အများစုဖြစ်ပြီး ကျန်လူမျိုးများမှာ ကရင်နှင့် ဗမာလူမျိုးများ ဖြစ်ကြသည် (အများအားဖြင့် သထုံ၏မြောက်ဘက် မြို့နယ်များ)။ အခြားလူနည်းစုများမှာ ပအိုဝ်းနှင့် ရှမ်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။ မြို့တော်ဖြစ်သော မော်လမြိုင်တွင် အိန္ဒိယနှင့် တရုတ်မျိုးနွယ်များစသည့် ဘာသာရေးနှင့် မျိုးနွယ်စု လူနည်းစုအုပ်စုဝင် များလည်း နေထိုင်ကြသည်။^၆

နိုင်ငံရေးအရ မွန်ပြည်နယ်တွင် ၂၀ ရာစု အလယ်ပိုင်းကတည်းကပင် မွန်လူမျိုးများသည် လွတ်လပ်သော နိုင်ငံ ထူထောင်ရန် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသောကြောင့် လူမျိုးစု ပဋိပက္ခများ ရှိနေခဲ့သည်။ ထိုအားထုတ်မှုများကို အချိန်ကာလတစ်လျှောက် အဖွဲ့အမျိုးမျိုးမှ လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် မွန်ပြည်နယ် ပါတီ (NMSP) ဟု ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အဖွဲ့နှင့် ၎င်း၏ စစ်တပ်ဖြစ်သည့် မွန်အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော် (MNLA) တို့က အဓိကအားဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် NMSP သည် ထိုအချိန် က အုပ်ချုပ်နေသည့် နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကောင်စီ (SLORC) နှင့် အပစ် အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သဖြင့် ပြည်နယ်အတွင်း တည်ငြိမ်မှုအချို့ ရရှိလာခဲ့သည်။ သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ထိုးချိန်မှစ၍ စစ်အစိုးရ နှင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအရပ်သားအစိုးရ အမျိုးမျိုးလက်အောက်ရှိ မြန်မာ့တပ်မတော် နှင့် MNLA တို့အကြား ပြတ်တောင်းပြတ်တောင်း တိုက်ခိုက်မှုများဖြင့် သဘောတူညီချက်ကို ဖျက်စီးခဲ့ကြပါသည်။ နယ်စပ်လုံခြုံရေးစစ်တပ်အဖြစ် အသွင်ပြောင်းရန် MNLA က ငြင်းဆန်ခဲ့ပြီးနောက် ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် သဘောတူညီမှု ပြုကြွသွားခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် သဘောတူညီချက်တစ်ခုကို နောက်ထပ် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြပြီး ဆက်လက်တည်တံ့လျက် ရှိနေပါသည်။ (တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ ဖက်ဒရယ်ကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သော) NMSP သည် တစ်နိုင်ငံလုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်တွင် အစိုးရနှင့်အတူ မကြာသေးမီ အချိန်က ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။^၇

မွန်ပြည်နယ်သည် KNU နှင့် ၎င်း၏ လက်နက်ကိုင်အုပ်စုဖြစ်သော ကရင်အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော် (KNLA) အပါအဝင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ တိုက်ခိုက်မှုများနှင့် နယ်မြေတောင်းဆိုမှုများကိုလည်း ကြုံတွေ့ခဲ့ပါသည်။ လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ထိန်းချုပ်ထားသောနယ်မြေအဖြစ် ဖွင့်ဟတောင်းဆိုသော နယ်မြေပမာဏမှာ ဗဟိုအစိုးရက သတ်မှတ်ထားသောနယ်မြေနှင့် သိသာစွာ ခြားနားသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ KNU နှင့် ဗဟိုအစိုးရတို့၏ မွန်ပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းအတွက် မြေပုံများမှာ ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲမှုများ ရှိနေသည်။

^၃ ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံ လူဦးရေ နှင့် အိမ်အကြောင်းအရာ သန်းခေါင်စာရင်း၊ မွန်ပြည်နယ်၊ သန်းခေါင်စာရင်း အစီရင်ခံစာ အတွဲ ၃ - ည၊ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး နှင့် ပြည်သူ့အင်အား ဝန်ကြီးဌာန၊ မေ ၂၀၁၅၊ ၁၀
^၄ ခရစ်တော် မပေါ်မီ BC ပထမ ထောင်စုနှစ်များခန့် စောနိုင်ခြေ ရှိသည်။ မွန်လူမျိုးများ အကြောင်း ၊ လူနည်းစု မျိုးနွယ်စုများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့၊ <http://minorityrights.org/minorities/mon/> ၂၀၁၇ စက်တင်ဘာ ၂၃ တွင် ရယူသည်။
^၅ မွန်လူမျိုးများ အကြောင်း ၊ လူနည်းစုမျိုးနွယ်စုများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့၊ <http://minorityrights.org/minorities/mon/> ၂၀၁၇ စက်တင်ဘာ ၂၃ တွင် ရယူသည် ။
^၆ မတူကွဲပြားမှုများ နှင့် အမျိုးသား သဟဇာတဖြစ်ရေး စင်တာ၊ မွန်ပြည်နယ်ရှိ လူမှုရေးဆိုင်ရာ သဟဇာတဖြစ်မှု အခြေအနေ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၆၊ ၂။

KNU ၏ ခရိုင်အမည်များနှင့် နယ်နိမိတ်

အစိုးရ၏ မြို့နယ်အမည်များနှင့် နယ်နိမိတ်

ရင်းမြစ် - South, A. (၂၀၁၁). အရှည်ဆုံးစစ်ပွဲ - ကရင် ပဋိပက္ခ၏ အသေးစိတ်အကြောင်းအရာများ Anatomy of the Karen Conflict. Amsterdam: Transnational Institute (TNI). စာမျက်နှာ ၉

အထက်ပါ မြေပုံများတွင် အစိုးရက မွန်ပြည်နယ်ဟု သတ်မှတ်ထားပြီး KNU က ကရင်ပြည်နယ်တွင် ပါဝင် ကြောင်း တောင်းဆိုထားသည့် နယ်မြေများကို ဖော်ပြထားသည်။ EAO များနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရတို့ သတ်မှတ်မှုများ ကွဲပြားနေသည့် မွန်ပြည်နယ်၏ ဒေသအချို့တွင် ရောထွေးနေသော အုပ်ချုပ်မှု အခြေအနေ များကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထိုဒေသများတွင် ခြားနားသောအဖွဲ့အစည်းများက ရပ်ရွာလူထုအား ဝန်ဆောင်မှုများပေးနေပြီး နိုင်ငံရေးအရ ထောက်ခံပံ့ပိုးမှုကို ထိန်းသိမ်းနေကြသည်။ ဤအစီရင်ခံစာကို ရေးသားရန် သုတေသနဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် နယ်မြေများ (သထုံ၊ ကျိုက်ထို နှင့် ဘီးလင်း) တွင် KNU က သိသာစွာ တည်ရှိနေပြီး သထုံတွင် ဆက်သွယ်ရေးရုံးတစ်ခု ရှိနေကာ ပဟိုအစိုးရ၏ အထွေထွေ အုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနရုံး နှင့် အခြား စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာဌာနများနှင့် တစ်ပြိုင်တည်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေခြင်း ဖြစ်သည်။

⁷ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ ဖယ်ဒရယ်ကောင်စီ (UNFC) - မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၊ ကရင်နီ အမျိုးသား တိုးတက်ရေးပါတီ၊ ရခိုင် အမျိုးသား ကောင်စီ၊ လားဟူ ဒီမိုကရက်တစ် အစည်းအရုံးတို့အပါအဝင် လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင်အုပ်စုများပါဝင်သည့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုအဖွဲ့ ဖြစ်သည်။ UNFC တွင် ကနဦးက အဖွဲ့အစည်း ၁၂ ခု ပါဝင်ခဲ့သော်လည်း လတ်တလောနှစ်များအတွင်း NCA တွင် ပါဝင် လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက် ထွက်ခွာခဲ့သော ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၊ ပအိုဝ် အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့၊ ချင်းအမျိုးသား တပ်ဦး အပါအဝင် ထွက်ခွာမှုများစွာ ရှိခဲ့သည်။ မြန်မာအမျိုးသားဒီမိုကရက်တစ်မဟာမိတ်တပ်၊ တအာန်းအမျိုးသား လွတ်မြောက် ရေးတပ်၊ ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့၊ ၊ အမျိုးသားအဖွဲ့ နှင့် ရှမ်းပြည်နယ် တိုးတက်ရေးပါတီတို့သည် ၂၀၁၆ နှင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်များ တွင် နှုတ်ထွက်ခဲ့ကြသည်။ <https://www.irrawaddy.com/opinion/guest-column/will-united-nationalities-federal-council-dissolve.html>, <https://www.irrawaddy.com/news/burma/shan-state-progressive-party-resigns-from-unfc.html>, <http://www.rfa.org/english/news/myanmar/four-myanmar-militias-pull-out-of-ethnic-armed-umbrella-organization-06222017163110.html>.

၁.၂. မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ မြေသိမ်းယူမှုများ

နိုင်ငံတော် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကောင်စီ နှင့် နိုင်ငံတော် အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ (SLORC/SPDC) တို့ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့်ကာလများအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်း ရှိ ကျယ်ပြန့်သောနယ်မြေတစ်ဝှမ်းတွင် မြေသိမ်းယူမှုများမှာ အဖြစ်များခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၃၀ အတွင်းကဖြစ် ကာ ယနေ့အထိ ဆက်လက်ရှိနေသေးသည်။^၈ မြေသိမ်းယူမှုများမှာ ဆယ်စုနှစ်အချို့ ကြာမြင့်ခဲ့သော်လည်း မည်သည့်အခါမှ ဖြေရှင်းခြင်းမပြုခဲ့ဘဲ မြေယာများကို အစိုးရ၊ စစ်တပ်နှင့် ကုမ္ပဏီများလက်တွင်သာ ရှိနေစေခဲ့ပြီး မူလပိုင်ဆိုင်သူများမှာ လျော်ကြေး အနည်းငယ် သို့မဟုတ် လုံးဝမရရှိဘဲ နေခဲ့ရသည်။ မြေယာအနည်းငယ် ပိုင်ဆိုင်သူများနှင့် အသေးစားစိုက်ပျိုးသူများထက် အကြီးစားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် မြေယာမှ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု မြှင့်မားရေးကို ဇောင်းပေးသည်ဟု ထင်မြင်ရသည့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် မြေယာအခြေပြု ဥပဒေရေးရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာမှုက မြေသိမ်းယူခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ပုံစံပြောင်းလဲလာစေခဲ့သည်။^၉ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာအရသာ မြေပိုင်ဆိုင်ပြီး အိုးအိမ်မြေယာ အသုံးပြုခွင့်အတွက် တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်မှုအထောက်အထားများ မရှိခြင်းက ကုမ္ပဏီများ နှင့် မြေယာမှတ်ပုံတင် ပြုလုပ်နိုင်သည့် ရင်းမြစ်ရှိသူများအဖို့ မတိကျသောမြေယာမှတ်တမ်းများနှင့် မြေလွတ်ဟု သတ်မှတ်ထားသောမြေများအပေါ် အခွင့်အရေးရယူလာစေသည်။^{၁၀} ဤသည်မှာ အစဉ်အလာအရ မိသားစုအစဉ်အဆက် မျိုးဆက်များစွာ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သည့် မြေများမှ လယ်သမားများကို နှင်ထုတ်နိုင် စေခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။^{၁၁}

၁.၃. ဥပဒေ မျိုးစုံ ရှိနေခြင်း

မွန်ပြည်နယ်တွင် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုထပ်နေပြီး စင်ပိုင်ဖြစ်နေသည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုစနစ်အမျိုးမျိုး ရှိနေခြင်းမှာ အထူးသဖြင့် အရေးကြီးပါသည်။ ၎င်းက ဥပဒေအရ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးကို အမျိုးမျိုး ဖြစ်နိုင်စေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျန်ဒေသများအားလုံးကဲ့သို့ပင် မွန်ပြည်နယ်တွင် မြန်မာ နိုင်ငံအစိုးရက အုပ်ချုပ်မှုအဆင့်အားလုံး၌ ပုံမှန် တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ဆောင်ရွက်နေသည်။ မွန်ပြည်နယ် ရှိ EAO များ (မွန်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် KNU ၊ မွန်ပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် NMSP) က နိုင်ငံတော်မှ အသိအမှတ်မပြုသည့် စင်ပိုင် တရားစီရင်ရေးစနစ်များဖြင့် ဆောင်ရွက်နေကြသည်။ ထိုစနစ်များတွင် EAO များက ရေးဆွဲသည့် ဥပဒေများကို အသုံးပြုသည်။ မြန်မာအစိုးရ၏ ပုံမှန် ဌာနအဖွဲ့အစည်းများ၏ စုစည်း တွဲဖက်၍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု၊ EAO များ၏ (မြန်မာအစိုးရက အသိအမှတ်မပြုသော) စင်ပိုင် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကျေးရွာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်များတွင် အလွတ်သဘော ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ များ အသုံးပြုမှုတို့က ဥပဒေမျိုးစုံရှိသည့် အခြေအနေကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ပုံမှန်တရားစီရင်မှုစနစ်တွင် တရားရုံးများသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အထိ ဆောင်ရွက်ကြသည်။ EAO များ (KNUနှင့် NMSP တို့ ထိမ်းချုပ်ထား သည့် နယ်မြေများ) လွှမ်းမိုးမှုရှိသည့် အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် လွတ်လပ် သော EAO တရားစီရင်ရေးနည်းလမ်းကို အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် အသုံးပြုပြီး ပြည်နယ်/တိုင်း၊ ခရိုင် နှင့် မြို့နယ်အဆင့်များတွင် တရားရုံးများရှိသည်။ ကျေးရွာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်တွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေဖြင့် တရားမမှုနှင့် အသေးစားမှုခင်း အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးသည်။^{၁၂} လက်ရှိ သုတေသနအရ ကျေးရွာအဆင့် မြေယာအငြင်းပွားမှုများအား ဓလေ့ထုံးစံ အလေ့အထများဖြင့် ဖြေရှင်းလေ့ ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသဖြင့် ဤအချက်ကို မြေယာကိစ္စ အငြင်းပွားမှုများ ရှိသည့် နယ်မြေများ၊ အထူးသဖြင့် ကျေးလက်ဒေသများ၌ သိရှိမှတ်သားရန် အရေးကြီးသည်။^{၁၃}

^၈ မွန် လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း - 'ကြားသိစေလိုသည့် ဆန္ဒ - အခွင့်အရေးများ အသိအမှတ်ပြုခံရ၍ ကာကွယ်နိုင်ရန် မွန်လယ်သမားများ၏ ဆက်လက်ကြိုးပမ်းမှု' ၊ ၂၀၁၅ ၊ ၁၆ ၊ HURFOM ညွှန်ကြားရေးမှူးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း
^၉ Transnational Institute, Access Denied: မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြေယာအခွင့်အရေးများနှင့် လူမျိုးစု ပဋိပက္ခများ ၊ Burma Policy Briefing အမှတ် ၁၁၊ မေ ၂၀၁၃ ၊ ၂
^{၁၀} Ibid, 4.
^{၁၁} ကရင် လူ့အခွင့်အရေးအုပ်စု၊ Losing Ground: မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်းရှိ ရှည်ကြာသော ပဋိပက္ခများ နှင့် စုပေါင်း လုပ်ဆောင်ချက်၊ ၂၀၁၃ ၊ ၂၇-၂၈
^{၁၂} Kim Jolliffe, မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ နှင့် နယ်ပယ်ဒေသဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ၊ ဇွန် ၂၀၁၅၊ ၈

၁.၄. ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ အသိအမှတ်ပြုသည့် ပုံမှန် တရားစီရင်ရေးစနစ်

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော မြန်မာ ပုံမှန်တရားစီရင်ရေးစနစ်မှာ အများအားဖြင့် ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာနိုင်ငံအား သီးခြားအုပ်ချုပ်ရေးမပေးသေးမီ ဗြိတိသျှတို့၏ အိန္ဒိယနိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေး တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ဗြိတိသျှတရားစီရင်ရေးစီရင်ထုံးဥပဒေထုံးတမ်းအစဉ်အလာများမှ ဆက်ခံရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။¹⁴ ဥပမာ-မြန်မာရာဇသတ်ကြီးမှာ အိန္ဒိယ ရာဇသတ်ကြီး ၁၈၆၀ ကို တိုက်ရိုက်ကူးယူထားခြင်းဖြစ်သည်။¹⁵ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေယာနှင့်ပတ်သက်သည့် ဥပဒေများမှာ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲနေပြီး ရှုပ်ထွေးနေကာ ရှင်းလင်းသေချာမှုမရှိဘဲ ထပ်နေသောဥပဒေများကြောင့် နားလည်ရန်ခက်ခဲသဖြင့် တပြေးညီ သတ်မှတ်ဖော်ပြခြင်း နှင့် လိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်းတို့မှာ အားနည်းသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပဋိပက္ခအမျိုးမျိုးကြောင့် ပုံမှန်တရားစီရင်ရေးစနစ်နှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆောင်ရွက်နိုင်မှုတို့အပေါ် သိသာစွာထိခိုက်စေသည်။ တရားဥပဒေမှာ သီးခြားရပ်တည်မှုဖြစ်သော်လည်း စစ်အစိုးရအုပ်ချုပ်စဉ်က အာဏာရှိသူများ အနေနှင့် အစိုးရ၏ ဌာနခွဲတစ်ခုအဖြစ် သဘောထားမှုကြောင့် အရေးပါမှုလျော့ပါးခဲ့သည်။ စစ်အစိုးရ အုပ်ချုပ်စဉ်ကာလအတွင်း တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် တရားရုံးအရာရှိများကို ဖယ်ရှား၍ အများအားဖြင့် ဥပဒေရေးရာသင်တန်း မရရှိထားသည့် စစ်တပ်အရာရှိများကို အစားထိုးခြင်းဖြင့် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။¹⁶ တရားရုံးများမှာ အငြင်းပွားမှုများကို ဥပဒေအရ ဖြေရှင်းပေးသည့်ယန္တရားမဟုတ်ဘဲ ဆန့်ကျင်သူများကို အပြစ်ပေးနိုင်ရန် ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးခြင်း အပါအဝင် စစ်တပ်နှင့် အုပ်ချုပ်သူများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို တံဆိပ်တုံးထု၍ အတည်ပြုပေးသည့်ရုံး ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲပါဝင်သူများ၊ အလုံကြီးရွာ၊ ဘီးလင်းမြို့၊ မွန်ပြည်နယ် (Saw Tin Moe Win, NRC)

ဤသို့ဖြင့် အချိန်ကာလကြာလာသည့်အခါ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုကို သိသာစွာ လျော့ပါးလာ စေခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အများပြည်သူ၏ အမြင်တွင် တရားရုံးများမှာ တရားမျှတမှုကို ပေးစွမ်းနိုင်သည့်နေရာအဖြစ် မမြင်ကြတော့ပေ။ ထိုမှတစ်ဆင့် တရားရုံးများမှာ လွန်စွာ အဂတိလိုက်စားသောကြောင့် ရှောင်ကျဉ်ရမည့်နေရာအဖြစ် ပြည်သူအများက ရှုမြင်လာသည့်အတွက် တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ပုံရိပ်မှာ ဆိုးရွားလာခဲ့သည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ် ကျောင်းသားများ ဆန္ဒပြမှုမှတစ်ဆင့် (စစ်တပ်က ပြဿနာကိုလုံ့ဆော်သည့် ရင်းမြစ်အဖြစ် ရှုမြင်ခြင်းကြောင့်) တက္ကသိုလ်ကျောင်းများ ပိတ်ထားခဲ့ခြင်းနှင့် ဆက်နွယ်၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေ ပညာရပ်ကိုလည်း နိမ့်ကျစေခဲ့ပြီး ကောင်းစွာသင်ကြားလေ့ကျင့်မှုမရရှိခဲ့သည့် ရှေ့နေများ ဖြစ်လာစေသည်။ ရှေ့တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် တရားရုံးများ၏ ပုံရိပ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဥပဒေဝန်ထမ်းအလုပ်မှာ လုပ်ခလစာ နည်းပါးခြင်းတို့ကြောင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်မှာ အခြားဒေသများတွင်ကဲ့သို့ ဉာဏ်ရည်ဉာဏ်သွေး မြင့်မားသူများကိုလည်း ဆွဲဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။¹⁷

နိုင်ငံတကာတရားသူကြီးများ ကော်မရှင်၏ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ဆန်းစစ်လေ့လာမှုတစ်ခုက အရေးကိစ္စများစွာကို အထူးပြုဖော်ပြခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင်နိုင်ခွင့်မရှိခြင်း၊¹⁸ ငွေကြေးအရလွတ်လပ်မှု မရှိခြင်း၊ အဂတိလိုက်စားခြင်း၊ ရာထူးခန့်ထားခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များမှာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိခြင်း၊ တရားသူကြီးများ၏ အလုပ်အကိုင်ခိုင်မြဲရေးမှာ လုံခြုံစိတ်ချရမှု မရှိခြင်း၊ ဥပဒေပညာသင်ကြားရေးမှာ ညံ့ဖျင်းခြင်း၊ ပြည်သူလူထုမှ တရားစီရင်ရေးသို့ လက်လှမ်းမီရန် အခက်အခဲများရှိခြင်း၊ ရှေ့နေများ၏ လွတ်လပ်ခွင့်၊ စည်းရုံးဖွဲ့စည်းခွင့်တို့တွင် ကန့်သတ်မှုများရှိခြင်းတို့ အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားရုံးများတွင် စစ်တပ်မှ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ဖိနှိပ်၍ ပါဝင်စွက်ဖက်ခြင်းများ၏ ရလဒ်များဖြစ်ပေသည်။¹⁹

¹³ Jolliffe, Kim and Brian McCartan, မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင်များနှင့် ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်၊ အေရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၆၊ ၁၀

¹⁴ စီရင်ထုံးဥပဒေကို အခြား တရားစီရင်ရေးများကဲ့သို့ပင် ထိုအချိန်မှစ၍ ပြဌာန်းဥပဒေက အားဖြည့်ချဲ့ထွင်ခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ အထူးသဖြင့် မြေယာ အခွင့်အရေးများကို စီမံထိန်းချုပ်ရာတွင် ဖြစ်သည်။

¹⁵ Crouch, Melissa, 'The Layers of Legal Development in Myanmar' Law, Society and Transition in Myanmar. Ed. Melissa Crouch and Tim Lindsey. London: Hart Publishing, 2014. 33–56. Bloomsbury Collections, 36.

¹⁶ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားစီရင်ရေး လတ်တလောကာလ သမိုင်းကြောင်းကို ပိုမိုသိရှိရန် - Cheesman, Nick, မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုကို ဆန့်ကျင်ခြင်း - မြန်မာတရားရုံးများက ဥပဒေ နှင့် အမိန့်များကို မည်သို့ပြုလုပ်ပါသလဲ။ (၂၀၁၆)။ ကိုကြည့်ပါ။

¹⁷ နောက်ထပ် ဖတ်ရှုရန် - နိုင်ငံတကာ တရားသူကြီးများ ကော်မရှင် ၏ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရားစီရင်ရေး အခြေအနေ - နှစ်ပတ်လည် အစီရင်ခံစာ - ကို ကြည့်ပါ။

¹⁸ MyJustice, Lisa Denney, William Bennett နှင့် ခင်သက်စံ ၊ ကြီးသောအမှု ငယ်စေ၊ ငယ်သောအမှု ပျောက်စေ - မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရပ်ရွာဒေသ တရားစီရင်မှုအတွေ့အကြုံများ၊ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၆၊ ၁၈

¹⁹ နိုင်ငံတကာ တရားသူကြီးများ ကော်မရှင်၏ - မြန်မာ၊ နိုင်ငံအခြေအနေ၊ တရားသူကြီးများနှင့် ရှေ့နေများ၏ လွတ်လပ်မှုအတွက် ICJ Centre မှ ပြုစုသည်။ ဇွန် ၂၀၁၄၊ ၆ - ၂၄

အလှပြင်ဆိုင်၊ ဖော်လမြိုင်၊ မွန်ပြည်နယ် (Jose Arraiza, NRC)

၁.၅. မြေယာနှင့် ဆိုင်သော ဥပဒေများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြေယာများကို စီမံအုပ်ချုပ်သည့် ဥပဒေများမှာ ရှုပ်ထွေး၍ ခေတ်မမီတော့ပါ။ မြေယာ အသုံးပြု မှုအပေါ် သက်ရောက်သည့် ဥပဒေအပိုင်းအစပေါင်း ၇၀ ကျော်မျှရှိနေပေမဲ့ အချို့မှာ ကိုလိုနီခေတ်ကတည်းကရှိခဲ့ပြီး ခိုင်မြဲနေဆဲဖြစ်သည်။²⁰ မြေယာဥပဒေများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လတ်တလော ကြိုးပမ်းမှုများမှာ ချီးကျူးဖွယ်ခြေလှမ်းများ ဖြစ်သော်လည်း ရလဒ်များမှာ ကံမကောင်းစွာဖြင့် ဤရှုပ်ထွေး၍ အကဲဆတ်သောကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် လိုအပ်ချက်များအား ပြည့်မီခြင်း မရှိသေးပါ။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မှ မြေယာအကြောင်း

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၃၇ တွင် ဖော်ပြထားသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် နိုင်ငံတွင်းရှိ မြေအားလုံးကို ပိုင်ဆိုင်သည်။²¹ မြေယာအသုံးချပိုင်ခွင့်ကို အာမခံပေးသည့် ဖြည့်စွက်ဥပဒေရှိသော်လည်း အစိုးရက ထိုအာမခံချက်ကို ပယ်ဖျက်နိုင်ခွင့်အား ရယူထားသည်။ ဤအချက်မှာ ပိုမို၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိသည့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုများနှင့် စင်ပြိုင်ဖြစ်သော်လည်း အစိုးရက လျော်ကြေးမပေးဘဲ မြေသိမ်းယူမှုများမှာ လက်ရှိဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ပူပန်စရာ ဖြစ်ခဲ့ပေ သည်။ ယခင်အစိုးရများသည် စစ်တပ်အတွက်၊ လူထုအတွက် အကြီးစားအခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် စိုက်ပျိုးရေး စီမံချက်များအတွက်ဟူ၍ အပါအဝင် အကြောင်းပြချက်အမျိုးမျိုးဖြင့် မြေသိမ်းယူမှုများအတွက် အပြစ်ရှိနေပေသည်။ ဥပမာတစ်ခုမှာ ၂၀၀၀ ခုနှစ်များအတွင်း နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း လောင်စာဆီထွက်သီးနှံစိုက်ပျိုးရန် ကြိုးပမ်းမှု ဖြစ်သည်။²²

ထိုလုပ်ငန်းစဉ်အား ၁၈၉၄ မြေသိမ်းအက်ဥပဒေအရ 'နိုင်ငံတော် အကျိုးအတွက်' ဟူ၍ တရားဝင်ဖြစ်စေပြီး ပုဂ္ဂလိကပိုင် စိုက်ပျိုးမြေများကို သိမ်းယူခဲ့သည်။²³ မြေယာအသုံးပြုသူအများစုမှာ ဆုံးရှုံးမှုအတွက် လျော်ကြေးမရရှိခဲ့ဘဲ စီမံချက်များမှာလည်း စစ်တပ်၏ ကျွမ်းကျင်မှုမရှိသော စီမံခန့်ခွဲမှုများကြောင့် နောက်ဆုံး၌ ဆုံးရှုံးခဲ့သည်။ တဖန် ယခင်အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာ စီမံချက်များတွင်လည်း လျော်ကြေးရရှိအောင် မဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်အပြင် နိုင်ငံသားများကို လုပ်အားပေးရန် အတင်းအကျပ် စေခိုင်းခဲ့သည်။ ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအုပ်စုက အစီရင်ခံသည်မှာ လတ်တလောကာလဖြစ်သည့် ၂၀၁၆ မတ်လတွင် မြန်မာ စစ်တပ်သည် အလားတူ အလေ့အထကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။²⁴ မွန်ဒေသ လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း၏ မှတ်တမ်း များအရ မွန်ပြည်နယ် တောင်ပိုင်းဒေသများသည်လည်း ထိုအစီအစဉ်များကို တွေ့ကြုံရသည်။²⁵

²⁰ ဥပမာ - မြေသိမ်း အက်ဥပဒေ၊ ၁၈၉၄
²¹ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈)၊ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်၏ အစိုးရ၊ အပိုဒ် ၃၇
²² မျိုးနွယ်စု ရပ်ရွာလူထု ဖွံ့ဖြိုးရေး ဖိုရမ် - ဇီဝလောင်စာဆီအတွက် အမိန့်ဖြင့် ခိုင်းစေခြင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဇီဝလောင်စာဆီကိစ္စ ဆုံးရှုံးမှုကို ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ၂၀၀၈၊ ၁
²³ မျိုးနွယ်စု ရပ်ရွာလူထု ဖွံ့ဖြိုးရေး ဖိုရမ် - ဇီဝလောင်စာဆီအတွက် အမိန့်ဖြင့် ခိုင်းစေခြင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဇီဝလောင်စာဆီကိစ္စ ဆုံးရှုံးမှုကို ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ၂၀၀၈၊ ၁
²⁴ ကရင် လူ့အခွင့်အရေးအုပ်စု၊ 'လမ်းဖောက်လုပ်ချဲ့ထွင်ခြင်းကြောင့် ရွာသားများအတွက် ပျက်စီးစေမှု' ကျုံးဒီး နှင့် ကြာအင်းဆိပ် ကြီး မြို့နယ်များရှိ စိုက်ခင်းများ ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၄ မှ ဇူလိုင် ၂၀၁၅ အထိ၊ အင်တာနက်မှ မေလ ၂၀၁၆ တွင် ရရှိသည်။
<http://khrsg.org/2016/03/15-5-ps1/dooplaya-photo-set-roadconstruction-and-expansion-results-destruction-villagers#sthash.Gr-wDWVtq.dpuf>,
²⁵ HURFOM ၏ အထူး အစီရင်ခံစာများကို <http://rehmonnya.org/> တွင် ရနိုင်သည်။

လတ်တလော ပြဌာန်းခဲ့သည့် မြေယာ ဥပဒေများ

၂၀၁၂ လယ်ယာမြေ ဥပဒေ

၂၀၁၂ လယ်ယာမြေ ဥပဒေအား စတင်အကောင်အထည်ဖော်ချိန်မှစ၍ ဒေသခံ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ မြေယာကိစ္စ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များမှ ဝေဖန်ခြင်းများ ရှိခဲ့သည်။ ဥပဒေ၏ အချို့အချက်များတွင် ပြဿနာ ရှိနေပေသည်။ ၎င်းတို့မှာ -

မှတ်ပုံတင်ခြင်း - လယ်သမားများက ၎င်းတို့၏မြေများကို ပုံမှန်စနစ်တွင် မှတ်ပုံတင်ရန် နှင့် အသုံးပြုနိုင်ရန် အတွက် မြို့နယ် လယ်ယာမြေ စီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့ထံမှ မြေယာအသုံးခွင့်လက်မှတ် (LUC) ကို လိုအပ်သည်။^{၂၆} ထိုလက်မှတ်ကိုရရှိရန် လုပ်ငန်းစဉ်မှာ ရှည်လျားရှုပ်ထွေးပြီး အရာရှိများမှ အဂတိလိုက်စားသည့်အတွက် ပိုမို ခက်ခဲစေသည်။ ဥပမာ မြေကွက်များကို ကွင်းဆင်းတိုင်းတာပြီး မှတ်တမ်းတင်ရမည့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မြေယာ စီမံခန့်ခွဲမှု စာရင်းအင်းဦးစီးဌာန (DALMS) ဝန်ထမ်းများသည် ပိုင်ဆိုင်ကြောင်း ကြေညာ၍ တိုင်းတာပေးရမည့်နေရာသို့ ရုံးမှနေ၍ ခရီးထွက်ခွာရန်ဘဏ္ဍာငွေမရှိသဖြင့် ထိုအတွက် လယ်သမားများကပေးရသည်။^{၂၇} LUC မရရှိမီ မတူညီသော ပုံစံ ၁၁ မျိုးကို လိုအပ်သဖြင့် မှတ်ပုံတင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ် ကိုယ်တိုင်မှာ ရှုပ်ထွေးသည်။

အမျိုးသမီး မြေပိုင်သူများအပေါ် ဘက်လိုက်မှု - LUC က ပူးတွဲမှတ်ပုံတင်ခြင်း နှင့် အမျိုးသမီးများမှ မှတ်ပုံ တင်ခြင်းကို ခွင့်ပြုသော်လည်း ထိုသို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း ရှင်းလင်းမြင်သာစွာ ဖော်ပြထားပါ။ မှတ်ပုံ တင်သူများမှာ အများအားဖြင့် (အိမ်ထောင်စုဝင်စာရင်းတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း) အိမ်ထောင်ဦးစီးများ ဖြစ်ပြီး အများစုမှာ အမျိုးသားများ ဖြစ်သည်။

သီးနှံကို ရွေးချယ်ခွင့်မှာ အကန့်အသတ်ရှိခြင်း - လယ်သမားများသည် စိုက်ပျိုးမည့်သီးနှံကို တိကျစွာ ဖော်ပြရသည်။ အနာဂတ်တွင် အမျိုးအစား ပြောင်းလဲလိုပါက ထိုပြောင်းလဲမှုအတွက် ရှည်လျားသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ထပ်မံလျှောက်ထားရ သည်။^{၂၈}

လေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာပိုင်ဆိုင်မှုကို အသိအမှတ်မပြုခြင်း - တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ တောင်ပေါ်ဒေသများတွင် အသုံးပြုလေ့ရှိသော အလှည့်ကျ တောင်ယာသီးနှံ စိုက်ပျိုးခြင်းကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ် ပြုမထားပါ။ ထို့ကြောင့် မြေယာကို အသုံးမပြုဘဲထားသည့် အလေ့အထသည် မြေလွတ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခံရစေနိုင်ပြီး အခြားသူများက ထိုသို့သတ်မှတ်ပေးရန် တောင်းဆိုခြင်း ဖြစ်နိုင်ပေသည်။^{၂၉} လေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာပိုင်ဆိုင်မှုကို အသိအမှတ်မပြုခြင်း နှင့် DALMS ၏ မှတ်တမ်းများ တိကျသေချာမှု မရှိခြင်းတို့ကြောင့် လေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်အောက်မှ မျိုးနွယ်စုများ၏ မြေယာများမှာ မြေသိမ်းခံရခြင်း နှင့် အခြားစာနာနားလည်မှုမရှိသူများ က မြေအမျိုးအစား ပြောင်းလဲသတ်မှတ်စေခြင်း စသည့် အန္တရာယ်များ ရှိပေသည်။

^{၂၆} လယ်ယာမြေ ဥပဒေ ၂၀၁၂၊ အခန်း ၂၊ ၄

^{၂၇} Spectrum စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးရေး အသိပညာ ကွန်ရက် - 'ပုံစံ ၇' ကချင်ပြည်နယ်တွင် လယ်ယာမြေ မှတ်ပုံတင်ခြင်း ဖြစ်ရပ် လေ့လာမှု ၇ ခု၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၅၊ ၁၀

^{၂၈} လယ်ယာမြေ ဥပဒေ ၂၀၁၂၊ အခန်း ၆၊ ၁၂ (ဇ)

^{၂၉} လယ်ယာမြေ ဥပဒေ ၂၀၁၂၊ အခန်း ၆၊ ၁၂ (ဈ)

အယူခံဝင်ရန် အကန့်အသတ်များရှိခြင်း - ဥပဒေရေးရာ အုပ်ချုပ်စီမံမှုကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ဗဟိုကော်မတီနှင့် ပြည်နယ်၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ် နှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်များတွင် လယ်ယာမြေ စီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့များ က ဆောင်ရွက်သည်။ ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်မှစ၍ လယ်ယာမြေ စီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို နိုင်ငံတော်အဆင့် FAB အထိ တက်ရောက်နိုင်သည်။³⁰ လယ်ယာမြေဥပဒေ၏အဆုံးသတ်ခြင်းအပိုင်းတွင် ဖော်ပြထားသည်မှာ မြေယာအငြင်းပွားမှုတစ်ခုကို နိုင်ငံတော်အဆင့် FAB က ဆုံးဖြတ်ပြီးသည့်နောက် လွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့တစ်ခုသို့ အယူခံခွင့်မရှိကြောင်းဖြစ်သည်။³¹ ထိုအဆုံးသတ်အပိုင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့်မညီညွတ်ဘဲ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသဘောတရားများနှင့်အကြောင်းရင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ဆန့်ကျင်နေပေသည်။ အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သက်ဆိုင်ရာအပိုင်း ၃ ခုတွင် နိုင်ငံသား တို့၏ အခွင့်အရေးကို အာမခံချက် ပေးထားပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ	
အပိုဒ် ၁၁ (က)	အချုပ်အခြာအာဏာတွင် အဖွဲ့အစည်း (၃) ရပ်ရှိသည်။ ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ နှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာ တို့ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့မှာ ဖြစ်နိုင်သရွေ့ သီးခြားစီ ဖြစ်ရမည်။ ၎င်းတို့အကြား အပြန်အလှန် ထိမ်းချုပ်၊ စစ်ဆေး၍ ထိမ်းညှိပေးရမည်။
အပိုဒ် ၁၉	တရားစီရင်ရေး သဘောတရားအဖြစ် အောက်ပါတို့ကို သတ်မှတ်ဖော်ပြသည်။ (က) တရားစီရင်မှုကို ဥပဒေနှင့်အညီ လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်ရမည်။ (ခ) ဥပဒေမှ တားမြစ်ထားသည့်ကိစ္စမှတစ်ပါး တရားစီရင်မှုကို တရားရုံးတွင် ပွင့်လင်းစွာ ဆောင်ရွက်ရမည်။ (ဂ) အမှုကိစ္စတိုင်းတွင် ခုခံကာကွယ်ပိုင်ခွင့် နှင့် ဥပဒေအရ အယူခံပိုင်ခွင့်တို့ကို အာမခံပေးရမည်။
အပိုဒ် ၃၈၁	အောက်ပါ အခြေအနေများနှင့် အချိန်များမှလွဲ၍ နိုင်ငံသားများ၏ နစ်နာမှု များကို သင့်လျော်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် ဥပဒေအရ ဖြေရှင်းခွင့်အား တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်း မပြုရပါ။ (က) နိုင်ငံရပ်ခြားမှ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်နေချိန် (ခ) သူပုန်ထနေချိန် (ဂ) အရေးပေါ်အရေးကိစ္စ ဖြစ်ပွားနေချိန်

အပိုဒ် ၁၁ (က) က အစိုးရ၏ အဖွဲ့အစည်း ၃ ရပ်အကြား အာဏာခွဲဝေမှုကို ဖော်ပြထားသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ဤစီစဉ်မှုက FAB ၏ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်ကို ကိုယ်စားပြုသည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအာဏာပိုင်များကို တရား ဥပဒေအရ စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ရန် ခွင့်ပြုသည်။ ဤကိစ္စတွင် အဆုံးသတ်ခြင်းအပိုဒ်က စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်ကို တရားစီရင်မှုအာဏာက စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်နိုင်မှုအား ဖယ်ထုတ်ထားသဖြင့် အပိုဒ် ၁၁ ကို ချိုးဖောက်နေပေသည်။ စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် နိုင်ငံသားတစ်ဦးမှ အယူခံနိုင်ခွင့်ကို မပေးသဖြင့် အပိုဒ် ၁၉ ကိုလည်း ချိုးဖောက်နေပါသည်။ ထိုချိုးဖောက်မှုများကြောင့် နိုင်ငံသား တစ်ဦးအနေနှင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် အယူခံခွင့် မရှိသည်မှာ အပိုဒ် ၃၈၁ က ပေးအပ်ထားသော ဥပဒေရေးရာ လုပ်ငန်းစဉ်ကို (ချွင်းချက်များအနက် တစ်ခုခု ရှိမနေဘဲ) ငြင်းဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

³⁰ လယ်ယာမြေ ဥပဒေ ၂၀၁၂၊ အခန်း ၈၊
³¹ လယ်ယာမြေ ဥပဒေ ၂၀၁၂၊ ၂၅ (ဂ)

ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲပုံ၊ အလုံကြီးကျေးရွာ၊ဘီးလင်းမြို့၊ မွန်ပြည်နယ် (Jose Arraiza, NRC)

ဤဥပဒေက နိုင်ငံတော်၏ သတ်မှတ်ချက်အရ ထုတ်လုပ်မှုအတွက် အသုံးပြုခြင်းမရှိသောမြေကို ပြန်လည် အမျိုးအစားသတ်မှတ်ပြီး ပြည်တွင်း (သို့) နိုင်ငံရပ်ခြား အကျိုးအမြတ်များအတွက် နှစ် ၃၀ အထိ အငှားချထားနိုင်ရန် ခွင့်ပြုသည်။³² ဤမြေတွင် စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ပါက အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော ဥပဒေအရ လယ်ယာမြေအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ VFV ဥပဒေကို အများအားဖြင့် အသေးစားဂရန်များထက် ကျယ်ပြန့်သော မြေယာများအတွက် အကြီးစားဂရန်ဖြင့် ငှားရမ်းရန် အသုံးပြုသည်။ ဤဥပဒေတွင် စိုးရိမ်ဖွယ် သက်ရောက် နိုင်ခြေများ ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် အလှည့်ကျတောင်ယာသီးနှံ စိုက်ပျိုးနည်းကို အသုံးပြုသည့် လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုတို့၏ ဒေသများနှင့် အများပိုင်သစ်တောများ စသည် တို့အတွက် ဖြစ်သည်။ ပို၍ စိုးရိမ်စေသည်မှာ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ၎င်းက လယ်သမားများအား ဥပဒေပြဌာန်းပြီး ၃လအတွင်း VFV ကို မှတ်ပုံတင်စေပြီး သို့မဟုတ်ပါက ထိုမြေများအတွင်း ဖြတ်သန်းပါက ဒဏ်ငွေပေးဆောင်ရပေမည်။³³ VFV ဥပဒေသည် လယ်ယာမြေဥပဒေနှင့် ခြားနားသည်။ ၎င်းတွင် အုပ်ချုပ်မှု အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် တရားစီရင်ရေးစနစ်ဖြင့် အယူခံခွင့်ကို တားမြစ်သည်ဟု ဖော်ပြ ထားခြင်း မရှိပေ။ လတ်တလောပြင်ဆင်ချက်က လက်ရှိ မြေအသုံးပြုနေသူများအား အရေးယူခြင်းကို အားဖြည့်ပေးသည်။ ပြင်ဆင်ချက်တွင် အစဉ်အလာ မြေပိုင်ဆိုင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းအား လုံလောက်စွာ ကာကွယ်ပေးသည့်အချက်များ မပါရှိပေ။³⁴

ကျေးရွာမြေ

မွန်ပြည်နယ်ရှိ ကျေးရွာမြေများသည် ၁၈၉၉ အောက်မြန်မာပြည် မြို့ပြနှင့် ကျေးရွာမြေများဆိုင်ရာအက်ဥပဒေ အောက်တွင်ပါဝင်သည်။ ၎င်းက အိမ်နှင့်မြေ ပိုင်ဆိုင်သူသည် အာဏာပိုင်များထံ နှစ်ခုလုံးကို မှတ်ပုံတင်ထားရန် လိုအပ်စေသည်။³⁵ အိမ်ပိုင်ဆိုင်သူသည် DALMS (ယခင် SLRD) ထံမှ ပိုင်ဆိုင်ကြောင်းအထောက်အထား ရရှိနိုင်သည်။ ထိုအိမ်တည်ရှိသည့်မြေကို DALMS တွင် မှတ်ပုံတင်နိုင်ပြီး မြေပုံပါရှိသည့် ပုံစံ ၁၀၅ ကို ရရှိနိုင်သည်။ အိမ်နှင့်မြေအပေါ် အခွန်စည်းကျပ်သည့်အတွက် ပိုင်ရှင်ပြောင်းလဲပါက အခွန်အရာရှိထံ ဥပဒေအရ မှတ်တမ်းတင်သင့်သည်။ လက်တွေ့တွင် ပိုင်ဆိုင်သူဖြစ်ကြောင်း နှင့် မြေယာအကျိုးစီးပွားအပေါ် မှတ်ပုံတင်ခြင်းတို့မှာ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် အားနည်းသည်။ ပစ္စည်းဥစ္စာများမှာ မှတ်ပုံတင်စာရင်းတွင် အမည်မပြောင်းလဲဘဲ ပိုင်ရှင်ပြောင်းလဲနေကြသည်။ ပစ္စည်းဥစ္စာများ မှတ်ပုံတင်ခြင်းကို လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုမရှိကြခြင်းမှာ အကြောင်းရင်းအချို့ရှိနေပြီး နှေးကွေး၍ ငွေကုန်များသော ဗျူရိုကရေစီယန္တရားကြောင့်လည်း ပါဝင်သည်။³⁶

လယ်ယာမြေနှင့် အခြားမြေများ သိမ်းဆည်းခံရမှုများအား ပြန်လည်စိစစ်ရေး ဗဟိုကော်မတီ

ယခင်သမ္မတ ဦးသိန်းစိန်လက်ထက်တွင် စစ်တပ်မှလုပ်ဆောင်ခဲ့မှုများ အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြေယာ သိမ်းယူမှုများကို စုံစမ်းရန် လွှတ်တော်စုံစမ်းရေးကော်မရှင်တစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ရာ ၂၀၁၀ မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်အထိ တည်ရှိခဲ့ သည်။ ၂၀၁၆ တွင် NLD က ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းများအပေါ် အခြေတည်လျှက် လယ်ယာမြေနှင့် အခြားမြေများ သိမ်းဆည်းခံရမှုများအား ပြန်လည်စိစစ်ရေးဗဟိုကော်မတီအဖြစ် အသစ်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။³⁷ အမှုကိစ္စများကို စိစစ်နိုင်ရန် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဗဟိုကော်မတီက မူဝါဒများနှင့် လမ်းညွှန်များ ချမှတ်ပေးသည်။ တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် ကော်မတီများက စုံစမ်းမှုများလိုအပ်သည်ဟု အတည်ပြုခဲ့လျှင် ခရိုင်အဆင့်ကော်မတီသို့ လွှဲပြောင်းပေးပို့သည်။ ထို့နောက် အမှုကို မြို့နယ်နှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်သို့ လွှဲ ပို့ပြီး ရပ်ရွာလူထုနှင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနတို့ ပူးပေါင်းကာ စုံစမ်းမှုများပြုလုပ်သည်။ သင့်လျော်ပါက မြေယာများကိုပြန်ပေးရန် DALMS သို့ ညွှန်ကြားချက်များ ထုတ်ပေးခြင်းဖြင့် အမှုကိစ္စများကို ဖြေရှင်း ပေးရန် အခွင့်အာဏာရှိသည့် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် ကော်မတီများသို့ အစီရင်ခံစာတစ်စောင်ကို ပြန်ပို့ရသည်။ သို့ရာတွင် ကော်မတီ၏ တာဝန်မှာ ပြတ်သားမှုမရှိဘဲ မည်သို့မည်ပုံ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ကြောင်း၊ မည်သည့်အဆင့်အထိ အောင်မြင်မှု ရရှိခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း ပြည်သူသို့ ရှင်းလင်းစွာ ရှင်းပြအသိပေးနိုင်သည့် အချက်အလက် အနည်းငယ်သာရှိသည်။ (အမှုကိစ္စ ၃၉၈၀ မှ လက်ခံရရှိသည့်အနက် ၂၁၂ မှုသာ ဖြေရှင်းပြီးစီးကြောင်း ၂၀၁၇ ဧပြီတွင် သမ္မတရုံးက သတင်းပေးသည်။)³⁸

အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားပါဝင်ပတ်သက်သူများ၏ ပါဝင်ဖြည့်ဆည်းမှုများ ရရှိပြီးနောက် ၂၀၁၆ တွင် ထုတ်ပြန်သော အမျိုးသားမြေအသုံးချမှု မူဝါဒ (NULP) က နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်းကိစ္စ၌ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ရန် ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင် ချမှတ်ခဲ့သည်။ NULP တွင် ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှစ၍ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ဖြည့်စွက်မှုများမှတစ်ဆင့် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး ယန္တရားများအပါအဝင် ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာမြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု အလေ့အထအပေါ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း အထိ လက်ရှိ အစစ်အမှန်ရှိနေသော ဥပဒေများတွင် သိသာသောတိုးတက်မှုကို မှတ်သားဖော်ပြခဲ့သည်။ ရေးသားချိန် က နိုင်ငံတော် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီများကို ဗဟိုအဆင့်တွင် ဖွဲ့စည်းပြီး ဖြစ်သည်။ ဒုတိယသမ္မတ ဦးဟင်နရီဗန်ထီးယူ က ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်ပြီး သဘာဝအရင်းအမြစ်များနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးအုန်းဝင်းက ဒုဥက္ကဋ္ဌဖြစ် သည်။ ဆီလျော်မှုအရ ရွေးချယ်သည့် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးအချို့နှင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းများမှ ဝန်ကြီးချုပ်များက ပြည်ထောင်စု အဆင့်ကော်မတီတွင် ကျန်အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ပါဝင်ကြသည်။ ကောင်စီ၏လုပ်ငန်းများအတွက်လမ်းညွှန်ချက်ကို ဆွေးနွေး ရန် အုပ်စု၏ ပထမအကြိမ် အစည်းအဝေးကို ၂၀၁၆ ဇူလိုင် ၅ ရက်တွင် နေပြည်တော်၌ ကျင်းပခဲ့သည်။^{၃၅} သို့ရာတွင် မူဝါဒ ထုတ်ပြန်ပြီးသည့်နောက် ဆက်လက်ပေါ်ထွက်လာရမည့် အမျိုးသားမြေယာဥပဒေမှာ ဤအစီရင်ခံစာရေးနေချိန်တွင် မူကြမ်းရေးနေသည့်အဆင့်တွင်သာ ရှိနေသေးသည်။

တရားဝင် မှတ်ပုံတင်များ နှင့် HLP အထောက်အထားများ

ဥပဒေအရ တရားဝင် မှတ်ပုံတင်အထောက်အထား မရှိသူများမှာ ပုံမှန်စနစ်တွင် မြေယာအသုံးပြုခွင့် မရရှိ နိုင်ပါ။^{၃၆} ဥပမာ လယ်ယာမြေဥပဒေ မှာ နိုင်ငံသား စိစစ်ရေးကဒ် (CSC ၊ တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ကဒ်) ကဲ့သို့သော မှတ်ပုံတင်အထောက်အထား နှင့် အိမ်ထောင်စုဇယား ပြင်ဆင်သည့် နိုင်ငံသားများအား ဂရန် ရရှိခွင့်ပေးသည်။^{၃၇} ထို့ပြင် နိုင်ငံ၏ အခြားဒေသများတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် သုတေသနများက ဖော်ပြသည်မှာ HLP ပိုင်ဆိုင်မှု၊ အသုံးပြုခွင့်၊ ငှားရမ်းမှုတို့အတွက် ပုံမှန်အထောက်အထားများ မရှိပါက ဗျူရိုကရေစီယန္တရား နှင့် လာဘ်ထိုးခြင်းများကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် နည်းလမ်းတစ်ခုအနေနှင့် ပုံမှန်စနစ်တွင် မှတ်ပုံတင်ခြင်း အသစ် ပြန်မလုပ်ဘဲ အခွန်စာရွက်များနှင့် အရောင်းစာချုပ်တို့ဖြင့် တရားမဝင်ချုပ်ဆို၍ မြေယာအကျိုးစီးပွား ကို လွှဲပြောင်းရောင်းချကြသည်။^{၃၈}

^{၃၅} မြေလွတ်၊ မြေလပ် နှင့် မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲမှု ဥပဒေ ၂၀၁၂၊ အပိုဒ် ၁၆
^{၃၆} မြေလွတ်၊ မြေလပ် နှင့် မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲမှု ဥပဒေ ၂၀၁၂၊ အပိုဒ် ၂၂ (ခ) နှင့် ၂၇ (က)
^{၃၇} Earth Rights International, "မြေလွတ်၊ မြေလပ် နှင့် မြေရိုင်း စီမံခန့်ခွဲမှုဥပဒေအား ပြင်ဆင်ရန် အဆိုပြုချက်"။ အပိုဒ် ၂၇၊ မြေလွတ်၊ မြေလပ် နှင့် မြေရိုင်း စီမံခန့်ခွဲမှုဥပဒေအား ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (၂၀၁၈)၊ Earth Rights International, "မြန်မာနိုင်ငံ ၂၀၁၈ မြေယာ သိမ်းယူမှု အက်ဥပဒေ မူကြမ်း - အဓိက အရေးကိစ္စများ"
^{၃၈} စိုက်ပျိုးမြေ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် စာရင်းအင်း ဦးစီးဌာန
^{၃၉} အသေးစိတ်များအတွက် NRC ၏ ရခိုင်ပြည်နယ် သုတေသန ကို ကြည့်ပါ။
^{၄၀} ၂၀၁၆ မေလ ၅ ရက်တွင် ထုတ်ပြန်သည့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ သမ္မတရုံး အမိန့်စာ အမှတ် ၁၄/၂၀၁၆
^{၄၁} 'သိမ်းယူခံထားရသော လယ်ယာမြေများ ကော်မတီ အစည်းအဝေးသို့ ဒုသမ္မတ ဦးဟင်နရီ ဗန်ထီးယူ တက်ရောက်ခြင်း' အင်တာနက်မှ ရရှိသည်။ <http://www.president-office.gov.mm/en/?q=briefing-room/news/2017/04/01/id-7452>.
^{၄၂} ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ သမ္မတရုံး - ဒုသမ္မတ ဦးဟင်နရီ ဗန်ထီးယူ - မြေယာ အသုံးပြုမှုအတွက် ပိုမို၍ ကျိုးကြောင်း ညီညွတ်ကာ လက်တွေ့ကျသော မဟာဗျူဟာမြောက် ဆုံးဖြတ်ချက်များ လိုအပ်သည်။ <http://www.president-office.gov.mm/en/?q=briefing-room/news/2018/04/07/id-8659>.
^{၄၃} Lisa Denney, William Bennet နှင့် ခင်သက်စံ - ကြီးသောအမှု ငယ်စေ၊ ငယ်သောအမှု ပျောက်စေ - မြန်မာနိုင်ငံ ရှိ ရပ်ရွာဒေသ တရားစီရင်မှု အတွေ့အကြုံများ ၊ MyJustice, British Council ၊ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၆၊ ၂၄
^{၄၄} လယ်ယာမြေ ဥပဒေ ၂၀၁၂၊ ၅၆(a)(v) နှင့် ၅၆(a)(ii).
^{၄၅} NRC ၏ ၂၀၁၇ ရခိုင်ပြည်နယ် သုတေသန ၂၀၁၈ မွန် နှင့် ရှမ်းပြည်နယ် သုတေသန နှင့် စာရေးသူ၏ ၂၀၁၇ ဧရာဝတီတိုင်း သုတေသန၊ ၂၀၁၈ ကချင်ပြည်နယ် သုတေသနတို့ အပါအဝင် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းတွင် တူညီသော တွေ့ရှိချက်များ ရရှိခဲ့သည်။

၁.၆. တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဥပဒေစနစ်

မွန် နှင့် ကရင်ပြည်နယ်များတွင် NMSF နှင့် KNU တို့သည် နိုင်းယုဉ်မှုအရ ပြည့်စုံမှုရှိသော အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်ကို ထူထောင်ထားရာ ဥပဒေဌာနလည်း ပါဝင်သည်။ ထို EAO အုပ်ချုပ်မှုစနစ်များသည် နိုင်ငံတော်၏ စနစ်နှင့် စင်ပိုင်ဆောင်ရွက်နေရာ တစ်ခုတည်း တူညီသောနယ်မြေများအတွင်း ရှိနေတတ်သည်။⁴³ ၎င်းတို့ကို နိုင်ငံတော်မှ တရားဝင် လူထုရေးရာအဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားပါ။ ထို့ကြောင့် ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း စီမံအုပ်ချုပ်မှုအရ ရောနှော နေသော နယ်မြေများ ဖြစ်လာစေခဲ့သည်။ NMSF နှင့် KNU တို့၏ တရားရေးအရာရှိများဖြင့် ဆောင်ရွက်နေသော စင်ပိုင် တရားရေးဝန်ကြီးဌာနများသည် ပြည်နယ်အဆင့်မှ ဒေသခွဲ၊ ခရိုင် နှင့် မြို့နယ်အဆင့်များအထိ ရှိနေပြီး မြို့နယ်အဆင့်တွင် ကျေးရွာအုပ်စုခေါင်းဆောင်များက ကျေးရွာ/ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်များတွင် မဖြေရှင်းနိုင်သော ဥပဒေရေးရာကိစ္စများကို EAO အုပ်ချုပ်ရေးသို့ ညွှန်ပို့ကြသည်။⁴⁴

KNU က ကိုယ်ပိုင် မြေယာအသုံးပြုမှု မူဝါဒကို ရေးဆွဲထားရာ အစဉ်အလာ သီးစားချခြင်းကို အသိအမှတ်ပြု သည်။ ထိုမူဝါဒ၏ အပိုဒ် ၁.၁.၁ တွင် 'တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများသည် မြေယာ၊ သစ်တော၊ ရေ၊ ရေ လုပ်ငန်း နှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များအားလုံး၏ အစစ်အမှန် ပိုင်ဆိုင်သူများ ဖြစ်သည်။' ဟု ဖော်ပြထားသည်။⁴⁵ ထိုအပိုဒ်၏ စကားလုံးများ မှာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအပိုဒ် ၃၇(ခ) နှင့် တိုက်ရိုက် ဆန့်ကျင်နေသည်။⁴⁶ ၎င်းက ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ အတွင်းရှိ မြေယာအားလုံးကို ပိုင်ဆိုင်သူအဖြစ် ကြေညာထားပြီး KNU မှ ထိန်းချုပ်ထားသော မြေများမှာ ဗဟိုအစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေး၏ ပြင်ပတွင်ရှိနေကြောင်း ဖော်ပြသည်။

KNU တွင်လည်း တရားရေးဌာနနှင့် ရာဇသတ်ကြီးတို့ရှိပြီး⁴⁷ ၎င်းတို့ထိန်းချုပ်ထားသောနယ်မြေများ အဆင့်ဆင့်တွင် အရာရှိများရှိကြသည်။⁴⁸ ကရင်ဒေသများတွင် ကျေးရွာမှာ အခြေခံအကျဆုံး အုပ်ချုပ်မှုယူနစ်ဖြစ်သည်။ ကျေးရွာများကို စုစည်း၍ ကျေးရွာအုပ်စုဖြစ်လာသည်။ ကျေးရွာအုပ်စုများ စုပေါင်းကာ မြို့နယ်ဖြစ်လာပြီး မြို့နယ်အချို့ စုပေါင်းခြင်းဖြင့် ခရိုင်များ ဖြစ်လာသည်။ ခရိုင်များစုစည်းကာ ကရင်ပြည်နယ် ဖြစ်လာသည်။ ဤအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အပြင် KNU က ဥပဒေစနစ်ကိုလည်း ထူထောင်ထားသည်။ ဒေသခွဲအဆင့်တွင် တရားရုံးချုပ် နှင့် ခရိုင်တရားရုံး၊ မြို့နယ်တရားရုံးများ ရှိကြသည်။ အနိမ့်ဆုံး အုပ်ချုပ်မှုအဆင့်တွင် KNU တရားရေးဌာနမှ အရာရှိများ မရှိပါ။ ထိုအဆင့်တွင် တရားစီရင်ရေးအာဏာမှာ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များ တွင်ရှိသည်။ ၎င်းတို့က မြေယာကိစ္စများအား ဝေလှေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကို အခြေခံလျက် ဖြေရှင်းသည်။ KNU ထိန်းချုပ်ထားသည့်နယ်မြေများရှိ တရားရေးစနစ်ကို အပေါ်လွင်ဆုံး ဖော်ပြရလျှင် မဖွံ့ဖြိုးသေးသော အခြေခံအဆင့်သာဖြစ်ပြီး ခုခံရန်အားထုတ်မှု၏ဦးတည်ချက်မှာ လက်နက်ကိုင်ကြိုးပမ်းမှုကိုဗဟိုပြုသဖြင့် ရှုပ်ထွေးသော တရားရေးစနစ်ကို ထူထောင်ရန်အချိန် (သို့) ရင်းမြစ် အနည်းငယ်သာ ရှိပါသည်။⁴⁹ KNU နယ်မြေများရှိ တရားသူကြီးများမှာ (တစ်ခါတရံ ရာရှင်ခွဲတမ်းဖြင့်) ထည့်ဝင်မှုများမှ ငွေကြေးရရှိကြပြီး အလုပ် မျိုးစုံ လုပ်ကိုင်ကြရကာ ပုံမှန် ဥပဒေသင်တန်းများလည်း မရရှိပါ။⁵⁰

⁴³ Kim Jolliffe ၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ နှင့် နယ်ပယ်ဒေသဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ အေရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ ၂၀၁၅၊ ၁
⁴⁴ Kim Jolliffe ၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ နှင့် နယ်ပယ်ဒေသဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ အေရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ ၂၀၁၅၊ ၄၆၊ ၅၆
⁴⁵ ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး၊ မြေယာမူဝါဒ ၂၀၁၆၊ ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး၊ ကော်သူးလေ ဌာနချုပ်ရုံး၊ အပိုဒ် ၁.၁.၁၊ ကော်သူးလေ မြေယာမူဝါဒ၏ အခြေခံသဘောတရား ၁.၁.၁.
⁴⁶ ၂၀၀၈ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ
⁴⁷ ၁၉၅၅ တွင် ရေးသားပြုစုခဲ့သည်။ Kim Jolliffe - မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ နှင့် နယ်ပယ်ဒေသဆိုင်ရာ စီမံ အုပ်ချုပ်မှု၊ အေရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ ၅၆၊ ၂၀၁၅၊ ၁၃ တွင် ကြည့်ပါ။
⁴⁸ Brian McCartan နှင့် Kim Jolliffe ၊ Asia Foundation၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင်များနှင့် ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်၊ အေရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၆၊ ၁၉
⁴⁹ Id 6.
⁵⁰ Brian McCartan နှင့် Kim Jolliffe ၊ Asia Foundation ၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင်များနှင့် ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်၊ အေရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၆၊ ၂၀

GNU တွင် စိုက်ပျိုးရေးဌာနနှင့် သစ်တောဌာနတို့ ရှိပြီး ၎င်းတို့၏ဝန်ဆောင်မှုများမှ လူမည်မျှ အကျိုးခံစားရပြီးသည်ကို ရှင်းလင်းစွာ မသိရှိရသော်လည်း ထိုဌာနများတွင် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုများထုတ်ပေးရန် အခွင့်အာဏာရှိသည်။⁵¹ ECDF မှ ဆောင်ရွက် သည့် သုံးနှစ်ကြာမြင့်သော သုတေသနစီမံချက်တစ်ခုအတွင်း ကျေးရွာတစ်ခုတွင် စစ်တမ်းကောက်ယူချက်အရ သေးခါမူဒါ အမည်ရှိ ကရင်ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ကျေးရွာ လူထု၏ ၂၈% ခန့်တွင် GNU မှ ထုတ်ပေးသော မြေယာပိုင်ဆိုင် မှုများ ရှိကြသည်။ ၎င်းတို့မှာ မြေနိမ့်စပါးစိုက်ပျိုးသည့်လယ်ကွင်းများဖြစ်ပြီး တောင်ပေါ်ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးမြေများ မဟုတ်ပေ။ ထိုမြေများကိုမူ ဓလေ့ ထုံးတမ်းအစဉ်လာစနစ်များဖြင့် ပို၍ စီမံခန့်ခွဲလေ့ရှိသည်။⁵² GNU ၏ မြေယာမူဝါဒမှာ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု များကို သတ်မှတ်ပေးရန်နှင့် အကျိုးစီးပွားများကို မှတ်ပုံတင်စေရန် GNUမှ အားထုတ်ကြိုးပမ်းစေလိုသည်။ သို့သော် အများပိုင်မြေများအတွက် ပိုင်ဆိုင်မှုသတ်မှတ်ပေးခြင်းမှာ မည်မျှကျယ်ပြန့်လာမည်ကို ရှင်းလင်းစွာ မသိနိုင်သေးပေ။ အကြောင်းမှာ အများပိုင်ဆိုင်သည့် ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးမြေများမှာ တစ်ဦးချင်းသို့ ပိုင်ဆိုင်မှုပေးရန် ခက်ခဲသည်။⁵³ ထိုကြိုးပမ်းမှု များမှာ ပုဂ္ဂလိက (သို့) ဗဟိုအစိုးရ၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားအတွက်သာ မြေသိမ်းယူမှုများကို ကာကွယ်လိုခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။⁵⁴

တရားဥပဒေရေးရာတွင် ဥပဒေပေါင်းများစွာ ရှိနေခြင်း၏ အကျိုးဆက်အနေနှင့် အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသ၏ အချို့နယ်မြေများတွင် အထူးသဖြင့် GNU လွှမ်းမိုးသည့်နယ်မြေများ၌ သီးခြားအခြေအနေတစ်မျိုး ဖြစ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်၏ စနစ်အရ အိုးအိမ်များ၊ မြို့ပြမြေကွက်များအတွက် တစ်ဦးချင်းပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် မြေအသုံးပြုခွင့်လက်မှတ် (LUC) များကို ရရှိနိုင် သည့်အပြင် GNU ၏ စိုက်ပျိုးရေးဌာနမှလည်း တစ်ဦးချင်းနှင့် အများပိုင်မြေယာ ပိုင်ဆိုင်မှုအထောက်အထားများ ထုတ်ပေးလျက်သည်။ ဤသို့ဖြင့် လူများတွင် ပိုင်ဆိုင်ပစ္စည်းတစ်ခုတည်းအတွက် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှစ်မျိုးလုံးရှိနေနိုင်သည်။ GNU သည် ၂၀၁၂ နှစ်ဦးနှစ်ဘက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး အတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးရာတွင် ၎င်း၏ မြေယာစနစ်ကို အသိအမှတ်ပြုရန် ညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။⁵⁵ နှစ်ဘက် သဘောတူညီမှုကို ၂၀၁၂ ဧပြီလ ၆ ရက်တွင် ရရှိခဲ့ပြီး အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်သည်။

၉။ မြေယာအခွင့်အရေးများအတွက် သင့်လျော်သောဥပဒေများ မရေးဆွဲနိုင်သေးမီကာလအတွင်း GNU က မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော ပြဿနာများကို ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်ထံသို့ တင်ပြရန် သဘောတူသည်။

၁၀။ နှစ်ဘက်လုံးက GNU နှင့် အခြားလူမျိုးစုအဖွဲ့အစည်းများအတွင်းရှိနေသည့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု သဘောတူညီချက်များ ကို အသိအမှတ်ပြုရန် နှင့် အစဉ်အလာ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု နှင့် နေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရသူ (IDP) များ၏ အခြားမြေယာအခွင့်အရေးကိစ္စများအတွက် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ အဖြေရာရန်တို့ကို သဘောတူသည်။

၁၁။ နှစ်ဘက်လုံးက ပြည်သူလူထု၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုများအတွက် အကောင်းဆုံးနှင့် တရားမျှတမှုအရှိဆုံး ဖြေရှင်းမှုများကို ရှာဖွေရန် သဘောတူညီသည်။⁵⁶

⁵¹ မျိုးနွယ်စုလူထု ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံခန့်ခွဲမှု - ကျွန်ုပ်တို့၏ အစဉ်အလာပိုင်ဆိုင်သည့်မြေများ - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရေရှည်တည်တံ့သည့် လူထု အခြေပြု သဘာဝအရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု ၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၆ ၊ ၃၉

⁵² Id 32.

⁵³ Transnational Institute, 'Access Denied: : မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြေယာအခွင့်အရေးများနှင့် လူမျိုးစု ပဋိပက္ခများ ၊ Burma Policy Briefing အမှတ် ၁၁ (မေ ၂၀၁၃) ၁၀; ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး နှင့် နော်ဝေနိုင်ငံ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ ကောင်စီ 'အိုးအိမ်၊ မြေယာ နှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်းမှ သင်ခန်းစာများ၊ အကောင်းဆုံးကျင့်သုံးမှု အလေ့ အထမား၊ ဘုရားရှိခိုး ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုကော်မရှင်တွင် မြေယာအရေးကိစ္စများအတွက် ဦးတည်အစည်းအဝေး၌ တင်သွင်း သော ဆွေးနွေးချက်စာတမ်း၊ ၂၇ မေလ ၂၀၀၈၊ ၅

⁵⁴ ကရင် အမျိုးသား အစည်းအရုံး၊ ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး၏ မြေယာမူဝါဒ ၂၀၁၅၊ အပိုဒ် ၅.၅. မြေပွားသူ၏ အခွင့်အရေး နှင့် အငြင်းပွားမှုနှင့် ပတ်သက်၍ မြေပွားသူ၏ အခွင့်အရေး ၅.၅.၃။ Kim Jolliffe ၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ နှင့် နယ်ပယ် ဒေသဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ၊ အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ ဇွန် ၂၀၁၅၊ ၂၀

⁵⁵ Kim Jolliffe ၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှု နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ၊ အပြောင်းအလဲကာလတွင် ကရင် အမျိုးသားအစည်းအရုံး၊ အေးရှား ဖောင်ဒေးရှင်း ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၆ ၊ ၅၅

⁵⁶ ကရင် အမျိုးသားအစည်းအရုံး နှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် နှစ်ဘက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်၊ ၂၀၁၂ ဧပြီလ ၆ ရက်တွင် သဘောတူခဲ့သည်။ အချက် ၉၊ ၉၊ ၁၀ နှင့် ၁၁၊ အင်တာနက်တွင် ရရှိနိုင်သည်။ <http://www.knuhq.org/preliminary-ceasefire-talks-2012/>

⁵⁷ Jolliffe, Kim နှင့် Brian McCartan၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင်များနှင့် ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်၊ အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၆၊ ၁၄

၁.၇. ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု အလေ့အထများ

နိုင်ငံတော်၏ တရားရေးစနစ်မှာ ဝေးလံသော ကျေးလက်ဒေသများသို့ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝစွာ သက်ရောက်နိုင် မှုနည်းပါးသည်။ ရှေ့ပိုင်းတွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေအနိမ့်ဆုံးဘက်မှ ပြည်သူများအဖို့ တရားရုံးများအပါအဝင် ပုံမှန်တရားရေးစနစ်များမှာ ငွေကြေးကုန်ကျမှုများစေသည့်အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်သောကြောင့် ရှောင်ရှားရန်သာ အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ရပ်ရွာလူထုအဆင့်မှ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးမှာ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာစည်းမျဉ်းများဖြင့်သာ အဖြေရှာကြသည်။ ရလဒ်အနေနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များ နှင့် သက်ရွယ်ကြီးသူများမှာ မြေယာအရေးကိစ္စများအပါအဝင် ရပ်ရွာအတွင်းနှင့် အိမ်တွင်းရေးကိစ္စများနှင့် အသေးစားမူဝင်း အမျိုးမျိုးကို ဖြေရှင်းပေးသူများ ဖြစ်လေ့ရှိသည်။⁵⁷ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများနှင့် မြေယာကိစ္စအငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးတို့မှာ တစ် ဦးချင်းပိုင်ဆိုင်သည့်အရာများ (သို့) ရပ်ရွာလူထုပိုင်ရင်းမြစ်များ (အများအားဖြင့် တောင်ပေါ်မြေမြင့်တွင် နေထိုင်သူလူထုနှင့် သက်ဆိုင်လေ့ရှိသည်) နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆောင်ရွက်ပေးရတတ်သည်။ အငြင်းပွားမှုများကိုဖြေရှင်းနိုင်ရန် ကျေးရွာအဆင့် တွင်ရှိသည့် အာဏာအတန်းအစားကြောင့် ထိုအကြောင်းအရာအတွက် အရေအတွက် အနည်းငယ်သာရှိသည့် သုတေသနများ က ဖော်ပြသည်မှာ နိုင်ငံအတွင်း ကျေးလက်ဒေသ အများအပြားတွင် အထူးသဖြင့် တောင်ပေါ်ဒေသများတွင် အများအားဖြင့် အချိန်ကာလတစ်လျှောက် ပြောင်းလဲမှု မရှိတတ်ပေ။⁵⁸

ကံမကောင်းစွာဖြင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုများကို မည်သို့လုပ်ဆောင်ကြကြောင်း နှင့် EAO တို့၏ တရားရေး/မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုတို့နှင့်မည်သို့ဆက်သွယ်ကြောင်းအသေးစိတ်ရှင်းပြနိုင်ရန် သုတေသနအနည်းငယ်သာရှိပါသည်။ အကယ်၍ အစဉ်အလာအုပ်ချုပ်သူများက အရေးကိစ္စတစ်ခုကို မဖြေရှင်းနိုင်ပါက မြေယာပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးကော်မတီမှ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးကို ဆောင်ရွက်ပေးမည်ဟု KNU ၏ မြေယာမူဝါဒက ရှင်းပြထားသည်။ ကော်မတီကို ကျေးရွာ ခေါင်းဆောင်များ၊ ရပ်ရွာထဲမှ သက်ရွယ်ကြီးသူများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များနှင့် ကျေးရွာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့် ကရင် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်သားများ အစည်းအရုံးမှ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။⁵⁹ အကယ်၍ ထိုအဆင့်တွင် မဖြေရှင်းနိုင်ပါက ပြဿနာသည် KNU ၏ မြို့နယ်နှင့်အထက် အဆင့်များမှ တရားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများသို့ ရောက်ရှိပေမည်။⁶⁰ မူဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်ပုံ အတိအကျကိုသိရှိရန် နောက်ထပ်သုတေသနများ လိုအပ်ပါသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုအလေ့အထများမှာ လူမျိုးစုအုပ်စုများအလိုက် ကွဲပြားသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့ဘက် နှင့် အရှေ့တောင်ဘက်ရှိ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဒေသများတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် သုတေသနများက မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့်ဆိုင်သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများသည် ဖွံ့ဖြိုးဆဲကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းမှ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု စနစ် အများအပြားနှင့် တူညီသော သွင်ပြင်လက္ခဏာများ ရှိကြကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။⁶¹

⁵⁷ Ibid.
⁵⁸ Jolliffe, Kim နှင့် Brian McCartan - မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင်များနှင့် ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်၊ အေရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၆၊ ၂၀
⁵⁹ Ibid.
⁶⁰ မျိုးနွယ်စုလူထု ဖွံ့ဖြိုးရေးဖိုရမ် - ကျွန်ုပ်တို့၏ အစဉ်အလာပိုင်ဆိုင်သည့်မြေများ - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရေရှည်တည်တံ့သည့် လူထု အခြေပြု သဘာဝအရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု ၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၆ နှင့် Brendan Tobin ၊ တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများ နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ - အသုံးပြုဆဲ ဥပဒေမှာ အဘယ်ကြောင့် အရေးကြီးပါသလဲ (Taylor နှင့် Francis, ၂၀၁၄) ကိုကြည့်ပါ။
⁶¹ မျိုးနွယ်စုလူထု ဖွံ့ဖြိုးရေးဖိုရမ် - ကျွန်ုပ်တို့၏ အစဉ်အလာပိုင်ဆိုင်သည့်မြေများ - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရေရှည်တည်တံ့သည့် လူထု အခြေပြု သဘာဝအရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု ၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၆၊ ၆
⁶² Brendan Tobin - တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများ နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ - အသုံးပြုဆဲ ဥပဒေမှာ အဘယ်ကြောင့် အရေးကြီးပါသလဲ (Taylor နှင့် Francis, ၂၀၁၄) ၁၀၀
⁶³ Tim Luccaro, 'အစဉ်အလာ တရားစီရင်မှု - အခြေခံသဘောတရားများ၊ အားသာချက်များ နှင့် အားနည်းချက်များ မိတ်ဆက် ' ဥပဒေစိုးမိုးမှု မြှင့်တင်ရေး နိုင်ငံတကာကွန်ရက် (စက်တင်ဘာ ၂၀၁၆) ၁၉

ဥပမာ (မွန်ပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းတွင် အများအပြား နေထိုင်ကြသည့်) ကရင်လူမျိုးတို့၏ တောင်ပေါ်ဒေသ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာသဘောတရားက ဓလေ့ထုံးတမ်း မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များနှင့် တူညီသောအချက် အချို့ရှိနေသည်။ ၎င်းတို့မှာ -

- မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ရပ်ရွာလူထုက ပြုလုပ်သည်။
- တောင်ပေါ်ဒေသများတွင် ရပ်ရွာလူထုက အများပိုင်အနေနှင့် မြေယာများကို ပိုင်ဆိုင်အသုံးပြုကြသည်။ (ပို၍ တိကျစွာ ဆိုရလျှင် ထိန်းသိမ်းလမ်းညွှန်ကြသည်)
- သစ်တောများ၊ စားကျက်မြေများ နှင့် ရေ အပါအဝင် သဘာဝအရင်းအမြစ်များကို အများစုပေါင်း၍ စီမံခန့်ခွဲအသုံးပြုသည်။
- မြေယာအငြင်းပွားမှုများကို ရပ်ရွာဒေသအတွင်း ဖြေရှင်းသည်။
- မြေယာများကို ပြင်ပမှ သူစိမ်းများထံ ရောက်ရှိစေခြင်းအား ယေဘုယျအားဖြင့် တားမြစ်သည်။⁶²

ထိုအချက်များသည် အခြားသောယဉ်ကျေးမှုများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကို သုတေသန ပြုလုပ်တွေ့ရှိချက်များနှင့် အောက်ပါအချက်တွင် ကိုက်ညီနေသည်။ “အများအားဖြင့် တိကျမှုမရှိဘဲ ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သည့် နယ်နိမိတ်များကို အိမ်နီးချင်းမိသားစုများ၊ ရပ်ရွာလူမှုအသိုက်အဝန်း၊ ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များနှင့် လူထုအကြား ဆက်နွယ်မှုများက သတ်မှတ်ပေးသည်။”⁶³ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေစနစ်များတွင် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးမှာ ပြန်လည်ပေးဆပ်စေခြင်းကို ရည်မှန်းချက်ထားခြင်းထက် ယေဘုယျအားဖြင့် ရပ်ရွာလူထု၏ ချမ်းသာသုခကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန် ထင်ဟပ်ဦးတည်သည်။⁶⁴ ၎င်းသည် အထူးသဖြင့် ရာဇဝတ်မှုများနှင့်သက်ဆိုင်သော်လည်း ဤသဘောတရားကို ပစ္စည်းဥစ္စာနှင့်မြေယာတို့အတွက် ဓလေ့ထုံးစံနည်းလမ်းအနေ နှင့်လည်း အသုံးပြုနိုင်သည်။⁶⁵

အနောက်တိုင်းစနစ်များကအများအားဖြင့်အပြစ်ပေးခြင်းကိုဦးတည်သော်လည်းဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာဥပဒေသည် အမှားလုပ်မိသူက ခံစားရသူကို မိမိတို့၏ လုပ်ဆောင်မှုအတွက် ပြန်လည်ပေးလျော်စေခြင်းဖြင့် ရပ်ရွာလူထုအတွင်း ပြန်လည်ပေါင်းစည်းဝင်ရောက်နိုင်ရန် ဟူသော သဘောတရားကို အခြေခံသည်။⁶⁶ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးစံနည်းလမ်းသည် ရပ်ရွာလူထုအကြား လူမှုရေးအရ စည်းလုံးမှုရှိစေလိုသောဆန္ဒဖြင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်းကို စူးစိုက်ဦးတည်သည်။⁶⁷ နိုင်ငံတကာ သုတေသနများ၏ ထိုကောက်ချက်ချမှုများမှာ Jolliffe က အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း တူညီသော ယုံကြည်မှု တစ်ခုရှိကြသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများရှိနေသော မျိုးနွယ်စုနယ်မြေများတွင် ယခုအချိန်အထိ တွေ့ရှိရသည့် အချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည်။

“

ရပ်ရွာလူထုအကြားတွင် လူမှုရေးအရ တည်ငြိမ်မှုရှိရန်မှာ အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ မည်သူကမှ ထိုအခြေအနေကို ပျက်ပြားအောင် ပြုလုပ်သူ မဖြစ်လိုကြချေ။ ထို့ကြောင့် တရားမျှတမှု အတွက် ဓလေ့ထုံးစံအရ အကောင်းဆုံးဖြေရှင်းနည်းမှာ ရပ်ရွာတည်ငြိမ်မှု နှင့် အငြင်းပွားသူများအကြား သဘောတူညီနိုင်သည့် လိုက်လျောပေးဆပ်ခြင်းတို့ကို ချိန်ညှိ၍ ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်း ဖြစ်လေ့ရှိသည်။”⁶⁸

⁶² Brendan Tobin, တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများ နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ - အသုံးပြုဆဲ ဥပဒေမှာ အဘယ်ကြောင့် အရေးကြီးပါသလဲ (Taylor နှင့် Francis, ၂၀၁၄) ၃၀၊ Brookings Institution–University of Bern - ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာမှုဆိုင်ရာ စီမံချက် ၊ ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာရသူများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ဥပဒေ နှင့် မူဝါဒ ချမှတ်သူများအတွက် လက်စွဲစာအုပ် ၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၈၊ ၁၇၇၊ Barbara McCallin ၊ နေရပ်စွန့်ခွာရသည့် အခြေအနေတွင် ပြန်လည်ပေးလျော်မှု နှင့် ဥပဒေမျိုးစုံ ရှိနေမှု - အကူးအပြောင်းကာလ တရားစီရင်ရေး နှင့် နေရပ်စွန့်ခွာမှု - ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက် ၊ International Centre for Transitional Justice and Brookings-London School of Economics Project on Internal Displacement (၂၀၁၂) ၁၂

ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ၏ အားသာချက်များ နှင့် အားနည်းချက်များ

ကိုလိုနီခေတ် နောက်ခံအခြေအနေတွင် ဥပဒေမျိုးစုံရှိနေခြင်းအကြောင်း ပညာရပ်ဆိုင်ရာသုတေသနတစ်ခုက ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအား ကိုလိုနီစနစ် လွှမ်းမိုးစဉ်က တိုင်းရင်း တရားစီရင်ရေးစနစ်များအား မည်သည့် အတိုင်းအတာအထိ နှိမ်ချ၊ ဖယ်ရှား (သို့) လျစ်လျူရှု မသိကျိုးကျင်ပြုခဲ့သည်ကို အထူးပြုဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်ဆယ်စုနှစ်များက ဖော်ပြသည်မှာတိုင်းရင်းတရားစီရင်ရေးစနစ်အများအပြားသည်အငြင်းပွားမှုများကိုဖြေရှင်းရာတွင်လွန်စွာရှုပ်ထွေးကြောင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထိုစနစ်များ၏ အစိတ်အပိုင်းအချို့မှာ လူတစ်ဦးချင်းစီ၏အခွင့်အရေးနှင့် မြေယာနှင့်ပတ်သက်သော အနိုင်အရှုံး ရလဒ်ထက် ရပ်ရွာလူထု၏ အခွင့်အရေး နှင့် လူမှုရေးအရ စည်းလုံးမှုတို့ကို စူးစိုက်ဦးတည်ကြောင်းကို အထက်တွင် အထူးပြု၍ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး နည်းလမ်းများ၏ အချက်အချို့နှင့် အနောက်တိုင်းဥပဒေစနစ်တွင် အခြားနည်းလမ်းဖြင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးဘက်သို့ ပြောင်းလဲခြင်း၏အပြုသဘောဆောင်သည်ဟု ထင်မြင်သည့် အကြောင်းအချက်များ (ယေဘုယျအားဖြင့် လက်လှမ်းမီရရှိခြင်း၊ အရှိန်မြန်ခြင်း၊ ဥပဒေအရ ခိုင်မာခြင်း)ကြားတွင် ဆက်နွယ်မှုတစ်ခု ရှိနေသည်။ ထိုအကြောင်းကို အောက်တွင် ဆွေးနွေးပါမည်။⁶⁹ သို့ရာတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများတွင် ပြန်လည်စိတ်ဝင်စားလာခြင်းမှာ ထိုစနစ်များ၏ အချက်အချို့နှင့် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများအကြား ဆန့်ကျင် နေခြင်းကြောင့် ပျက်ယွင်းစေပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် စိုးရိမ်ပူပန်ရမည့်အချက်များမှာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် ဘက်လိုက် သောအမြင်များ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၊ လူမှုရေးအရ ဖယ်ကျဉ်ခံရသူများနှင့် ကလေးများ၊ လူငယ်များအပေါ်တွင် ရှိနေခြင်းတို့ဖြစ်သည်။⁷⁰ နောက်ထပ် စိုးရိမ်ပူပန်မှုမှာ တိကျသောလုပ်ငန်းစဉ် မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။

လူထုတစ်ရပ်လုံး၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာစေခြင်းအတွက် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးကို လျော့ချခြင်းမှာ အချို့ လူများအတွက် တရားမျှတမှုကို လက်လှမ်းမီနိုင်ရေးနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုတို့အား အကန့်အသတ် ဖြစ်စေကြောင်း အမြင်များ ရှင်းလင်းစွာမြင့်မားလာစေသောကြောင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေ၏ အချက်အချို့မှာ အနောက်တိုင်း တရားစီရင်ရေးအတွက် ရှုမြင်မှုများဖြစ်သည့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအမြင် များနှင့် ပဋိပက္ခ ဖြစ်စေသည်။⁷¹

ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာစနစ်များနှင့် နောက်ထပ်ထိတွေ့လိုသည့် ပညာရှင်များနှင့် ကျွမ်းကျင်သူများက ဓလေ့ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းနည်းများကို အသုံးပြုနေသည့် ရပ်ရွာလူထုများအနေနှင့် တရားမျှတမှုကို ပိုမို လက်လှမ်းမီနိုင်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စိုးရိမ်ပူပန်သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ၏ အချက်အချို့မှာ အောက်ပါတို့ဖြစ်သည်။

၁. ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာတရားစီရင်ရေး ခေါင်းဆောင်များမှာ အများအားဖြင့် အမျိုးသားများ ဖြစ်ကြပြီး ရပ်ရွာလူထုထဲမှ အခြေအနေ (သို့) ဆက်ခံမှုအရ ရွေးချယ်ထားသူများ ဖြစ်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ်များမှာ တရားစီရင်မှု အခွင့်အာဏာ ပေးအပ်ခြင်းနှင့်အတူ အင်အားဩဇာမညီမျှမှုများ နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ထပ်မံအားဖြည့် ပေးနိုင်သည်။

၂. ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းပေးသူများအကြား စွမ်းဆောင်ရည်များမှာ များစွာကွာခြားမှု ရှိနိုင်သည်။

၃. ထုံးတမ်းစဉ်အလာ ဥပဒေများမှာ အထောက်အထားဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ မရှိတတ်ပေ။ ဆိုလိုသည်မှာ တူညီသောအမှုကိစ္စများကို ခိုင်မာသောအကြောင်းပြချက်မရှိဘဲ ခြားနားစွာ ဆက်ဆံဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ဖြစ်စေနိုင်သည်။

၄. ရလဒ်များမှာ ကျားမရေးရာ စံနှုန်းများ အပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများနှင့် ဆန့်ကျင်နိုင်သည်။

၅. လူမှုအရေးအရ ညီညွတ်မှုကို ထိန်းသိမ်းခြင်းမှာ လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ လူ့အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းအား ဖုံးကွယ် ထားနိုင်သည်။⁷²

၁.၈. ရပ်ရွာလူထုအဆင့်တွင် အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျေးလက်ဒေသအများစုတွင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင် (အမျိုးသမီး ကျေးလက်ခေါင်းဆောင် လည်း အနည်းအပါး ရှိနိုင်သည်) သည် မြေယာကိစ္စ အပါအဝင် အရပ်ဘက် အငြင်းပွားမှုမျိုးစုံကို ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသည်။ ထို ရပ်ရွာအဆင့် တာဝန်ရှိသူများနှင့် ကျေးရွာအုပ်စု/ရပ်ကွက် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် ၎င်းတို့၏ တာဝန်အမျိုးမျိုးကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် သင်တန်းရရှိမှု နည်းပါးသည်။ မွန်ပြည်နယ်တွင် UNDP မှ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ရပ်ရွာဒေသအဆင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု မြေပုံစစ်တမ်း (Local Governance Mapping) အရ ထို အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းသူများသည် ပံ့ပိုးကူညီမှုများ ရရှိပါက အကျိုးရှိနိုင်ကြောင်း သိရှိရသည်။⁷³ သင်တန်းများမရရှိသည့်အပြင် ၂၀၁၆ ခုနှစ်အထိ အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ၁၆၀၀၀ ကျော်အနက် အမျိုးသမီး ၈၈ ဦးသာ ပါဝင်သည်။⁷⁴ သင်တန်းမရရှိခြင်း၊ (၂၀၁၂ ကျေးရွာအုပ်စုနှင့် ရပ်ကွက်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ရွေးကောက်တင်မြှောက်မှုဥပဒေသစ်ကို မဆောင်ရွက်ရသေးသော နယ်မြေများတွင်) ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းမကျစွာ ရွေးကောက်ထားဖွယ်ရှိသော ခေါင်းဆောင်များ၊ ရပ်ရွာအဆင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းမှု ယန္တရားများတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် ဖယ်ကျဉ်ခံနှုန်းပါးသူများမှ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု နည်းပါးခြင်းတို့က ကျေးရွာအဆင့်တရားစီရင်ရေးတွင် မျှတစွာ စီမံဆောင်ရွက်မှု အပေါ် သက်ရောက်မှုများရှိမည်မှာ ရှင်းလင်းလှပေသည်။

အငြင်းပွားမှုများအားပူးပေါင်းဖြေရှင်းခြင်း (CDR) နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ ကျင့်သုံးသည့် နောက်ခံအခြေအနေများ၌ အသုံးပြုနိုင်ခြေ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုံမှန် တရားဥပဒေစနစ်၏ လိုအပ်အားနည်းချက်များ နှင့် ကျေးလက်နေ ဆင်းရဲသားများမှ HLP အခွင့်အရေးများရယူရာတွင် တွေ့ကြုံရသည့်အခက်အခဲများကြောင့် ပုံမှန်စနစ်အပြင် အခြားနည်းလမ်း စနစ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထိုက်ပေသည်။ အနောက်တိုင်း ဥပဒေရေးရာ နောက်ခံအခြေအနေတွင် တရားရုံး၌ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်း အပြင် အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် လှုပ်ရှားမှုများ၌ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် အငြင်းပွားမှုများအား ပူးပေါင်းဖြေရှင်းခြင်း (CDR) သည်လည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ပါဝင်ပေသည်။ ၎င်းမှာ တရားရင်ဆိုင်ခြင်းထက် ကုန်ကျစရိတ် ပိုမိုသက်သာ၍ ပိုမိုမြန်ဆန်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။⁷⁵ ထိုအခြားနည်းလမ်းများမှာ အမှုကိစ္စ၏ သီးခြားလိုအပ်ချက်အရ ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်း၊ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်း သို့မဟုတ် ခုံသမာဓိဖြင့်ဖြေရှင်းခြင်း စသည်ဖြင့် ဖြစ်နိုင်သည်။⁷⁶ CDR မှာ လုပ်ငန်းစဉ် အမျိုးမျိုးကို လွှမ်းမိုးခြင်းဖြင့် တတိယအဖွဲ့ ပါဝင်သည်ဖြစ်စေ၊ မပါဝင်သည်ဖြစ်စေ နှစ်ဦးနှစ်ဘက်ကျေနပ် နိုင်မည့်ရလဒ်ကို ရှာဖွေရန် အငြင်းပွားမှုတွင် ပါဝင်သူများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အရင်းတည်ထားခြင်းဖြစ်သည်။⁷⁷ CDR သည် အငြင်းပွားမှုများအကြား အင်အားဩဇာ မညီမျှသည့် အခြေအနေတွင် တရားရင်ဆိုင်ခြင်းအပြင် ကောင်းမွန်သော အခြားနည်းလမ်းတစ်ခုကို ပေးသည်။ သို့ရာတွင် CDR တွင် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီ ပံ့ပိုးတစ်မျိုးမျိုး ပါဝင်သင့်သည်။⁷⁸ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နောက်ခံအခြေအနေတွင် မြေယာအငြင်းပွားမှုများကို ကျေးရွာအဆင့်တွင် ဖြေရှင်းသူများက အသုံးပြု နေခဲ့ကြသည့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ နှင့် CDR တို့အကြား အပြန်အလှန် ဖြည့်ဆည်း ဖြည့်စွက်မှုအချို့ ရှိနေသည်။ ၎င်းကို ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်း နှင့် CDR နှစ်ခုလုံးတွင် တူညီနေသည့်အချက်အချို့က သက်သေပြနေသည်။ ထိုအချက်များတွင် လျှင်မြန်မှု၊ စရိတ်သက်သာမှုနှင့် မျှတမှန်ကန်မှုတို့ ပါဝင်သည်။

⁷³ Brendan Tobin - တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများ နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ - အသုံးပြုဆဲ ဥပဒေမှာ အဘယ်ကြောင့် အရေးကြီးပါသလဲ (Taylor နှင့် Francis, ၂၀၁၄) ၃၁
⁷⁴ Barbara McCallin, နေရပ်စွန့်ခွာရသည့် အခြေအနေတွင် ပြန်လည်ပေးလျှော်မှု နှင့် ဥပဒေမျိုးစုံ ရှိနေမှု - အကူးအပြောင်း ကာလ တရားစီရင်ရေး နှင့် နေရပ်စွန့်ခွာမှု - ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက် ၊ International Centre for Transitional Justice and Brookings-London School of Economics Project on Internal Displacement (2012) 12.
⁷⁵ Kim Jolliffe နှင့် Brian McCartan ၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင်များနှင့် ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်၊ အေရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၆၊ ၁၄
⁷⁶ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ထိခိုက်လွယ်သော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် အစဉ်အလာ တရားစီရင်မှု နှင့် ဥပဒေ မျိုးစုံရှိနေမှု - ကမ္ဘာ့ ဘဏ် နှင့် ဂျော့ချ်ပါရင်တန် တက္ကသိုလ်တို့မှ လက်ခံကျင့်ပသော အစဉ်အလာဥပဒေများဆိုင်ရာ ညီလာခံ - နိုဝင်ဘာ ၁၇-၁၉၊ ၂၀၀၉၊ ၁၃၈။

၁.၉. အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး ဆောင်ရွက်သူများ

ကျေးရွာခေါင်းဆောင် (အမျိုးသား/ အမျိုးသမီး)

မြေယာအငြင်းပွားမှုများတွင် ပါဝင်ဖြေရှင်းနိုင်ခြေရှိသူ အမျိုးမျိုးရှိနေသည်။ ကျေးရွာအဆင့်တွင် ကျေးရွာ ခေါင်းဆောင် (မြန်မာအခေါ် သူကြီး) သည် မြေယာနှင့် အခြားရပ်ရွာအရေးကိစ္စများတွင် အငြင်းပွားမှုများ ကို ဖြေရှင်းပေးရန် အဓိကရင်းမြစ်ဖြစ်လေ့ရှိသည်။^{၇၅} ကျေးရွာခေါင်းဆောင်သည် မြန်မာလူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင် သီးခြားအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင် ဆောင်ရွက်သည်။ အစဉ်အလာအားဖြင့် ထိုအခန်းကဏ္ဍမှာ လူထုအကြား အငြင်းပွားမှုများနှင့် ရပ်ရွာအရေး ကိစ္စများကို ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်း၊ ခုံမာမိနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ သို့သော် ကိုလိုနီခေတ်က ကျေးရွာခေါင်းဆောင်သည် နိုင်ငံ၏ အနိမ့်ဆုံးအုပ်ချုပ်မှုယူနစ်/အေးဂျင့် ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူမှုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်ကို လူထုက ဒေသခံများ၏အကြောင်း သိနားလည်ပြီး အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် ရပ်ရွာလူထု၏ ညီညွတ်မှု ကို ထိန်းသိမ်းနိုင်သည့် တရားဝင်အုပ်ချုပ်သူအဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။ သို့ရာတွင် နည်းပညာအကြံပြုပါက ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များတွင် အတည်ပြုနိုင်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုချမှတ်ရန် အာဏာမရှိပါ။ ၎င်း၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ အနုညာတဆုံးဖြတ်ပေးသူနှင့် ပို၍နီးစပ်သည်။ သို့သော် ဓလေ့ထုံးစံအစဉ်အလာအရ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လိုက်နာလေ့ရှိကြသည်။^{၈၀} အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးမှုကို လိုလား ကြခြင်းမှာ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် မျှတမှန်ကန်မှုကြောင့်သာမကဘဲ ရပ်ရွာအဆင့်တွင် ဖြေရှင်းနိုင်သော နည်းလမ်းဖြစ် ၍ အထက်အာဏာပိုင်များထံ သွားရောက်ရန်နှင့် အဆိုးဆုံးအနေနှင့် ကုန်ကျစရိတ်များပြားသော တရားရင်ဆိုင်ရန် တို့ကို မလိုအပ်စေသောကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။

^{၇၅} မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျေးလက်တောရွာ အခြေအနေတွင် ဥပမာအားဖြင့် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်၏ အခန်းကဏ္ဍ၌ အမျိုးသားများကသာ အစဉ်အလာအရ ကြီးစိုးမှု ရှိနေခြင်းနှင့် ဆက်နွယ်နိုင်သည်။

^{၇၆} Tim Luccaro, 'အစဉ်အလာ တရားစီရင်မှု - အခြေခံသဘောတရားများ၊ အားသာချက်များ နှင့် အားနည်းချက်များ မိတ်ဆက်' ဥပဒေစိုးမိုးမှု မြှင့်တင်ရေး နိုင်ငံတကာကွန်ရက် (စက်တင်ဘာ ၂၀၁၆) ၂၄

^{၇၇} Cunningham, Johanna နှင့် Ewa Wojkowska, Justice Reform's New Frontier; ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများအား လုပ်ပိုင်ခွင့် စွမ်းရည် မြှင့်တင်ပေးနိုင်ရန် အစဉ်အလာစနစ်များနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း - နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာဥပဒေအဖွဲ့၊ ဥပဒေ ရေးရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေး စာစောင် ၂၊ အမှတ် ၇၊ ၂၀၁၀၊ ၈

^{၇၈} UNDP - ဒေသအဆင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု စစ်တမ်း၊ မွန်ပြည်နယ် စစ်တမ်းမှ အဓိကကျသောအချက်များ၊ ၂၀၁၃၊ အင်တာနက်တွင် ရရှိနိုင်သည်။ http://themimu.info/sites/themimu.info/files/documents/Highlights_Local_Governance_Mapping_Mon_UNDP_Jan2015.pdf

^{၇၉} http://themimu.info/sites/themimu.info/files/documents/Highlights_Local_Governance_Mapping_Mon_UNDP_Jan2015.pdf သတ်ပြသင့်သည်မှာ ၂၀၁၂ ဥပဒေရေးရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်ချိန်မှစ၍ ဥပဒေအရဆိုပါက ကျေးရွာခေါင်းဆောင်တွင် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအာဏာ မရှိတော့ဘဲဥပဒေအရရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသူများဖြစ်သင့်သည့်ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများတွင်ရှိလာပေသည်။လက်တွေ့တွင် ဤဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းမှာ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း၌ တပိုင်းတစီသာ ရှိနေသေးသည်။ အချို့နေရာများတွင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များကသာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ထိန်းသိမ်းထားသည်။

^{၈၀} UNDP မြန်မာ - ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ဒေါ် နော်တာဘီသား နှင့် တွေ့ဆုံခြင်း - ဆောင်းပါး - <http://www.mm.undp.org/content/myanmar/en/home/presscenter/articles/2017/06/09/meet-village-tract-administrator-daw-naw-ta-bi-thar.html>.

^{၈၁} Joanne Goss - 'အခြားနည်းဖြင့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်း မိတ်ဆက်', Alberta Law Review ၊ အတွဲ XXXIV, အမှတ် ၁၊ ၁၉၉၅၊ ၃

^{၈၂} Markus Zimmer - 'အခြားနည်းဖြင့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်းကို ခြုံငုံတင်ပြချက်' - တရားသူကြီးများနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်သူများ အတွက် အခြေခံလက်စွဲ' တရားရုံး စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဂျာနယ်၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၁၊ ၁

^{၈၃} Christopher Moore - အိုးအိမ်၊ မြေယာ နှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းပါဝင်၍ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးအတွက် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲ ဆောင်ရွက်မှု လက်စွဲစာအုပ် ၊ Norwegian Refugee Council နှင့် NORAD ၊ ၂၀၁၂၊ ၃၇၊ ၃၈

^{၈၄} Christopher Moore - အိုးအိမ်၊ မြေယာ နှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းပါဝင်၍ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးအတွက် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲ ဆောင်ရွက်မှု လက်စွဲစာအုပ် ၊ Norwegian Refugee Council နှင့် NORAD ၊ ၂၀၁၂၊ ၃၇၊ ၃၈

^{၈၅} Susanne Kempel နှင့် အောင်ထွန်း - အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ အစီရင်ခံစာ - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ် ရေးမှူး ရွေးကောက်ခြင်း ၂၀၁၆၊ အခန်းကဏ္ဍများ၊ ဥပဒေများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ခြုံငုံလေ့လာချက် ၊ Norwegian Peoples Aid ၊ ၃၁ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၆၊ ၅

^{၈၆} Christopher Moore - အိုးအိမ်၊ မြေယာ နှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းပါဝင်၍ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးအတွက် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲ ဆောင်ရွက်မှု လက်စွဲစာအုပ် ၊ Norwegian Refugee Council နှင့် NORAD ၊ ၂၀၁၂၊ ၁၆၃

ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ/ မြို့နယ် တာဝန်ရှိသူများ

နည်းပညာအရ ဆိုရလျှင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များမှာ ၂၀၁၂ ရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာအုပ်စု စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဥပဒေကို ပြဌာန်းချိန်မှစ၍ အာဏာမရှိတော့ချေ။ ထိုဥပဒေက အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ပိုမြင့်သည့်ယူနစ် ဖြစ်သော ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးသို့ ပေးအပ်သည်။ အုပ်ချုပ်မှုဖွဲ့စည်းပုံကို အောက်မှအထက်သို့ အဆင့်ဆင့်ကြည့်ပါက ဆယ်အိမ်မှူး၊ ရာအိမ်မှူး၊ ကျေးရွာခေါင်းဆောင် နှင့် ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူး (VTA) တို့ရှိပြီး VTA က ပိုနိမ့်သောယူနစ်များကို ကြီးကြပ်သည်။ VTA နှင့် ၎င်း၏အထက်မှ မြို့နယ် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတို့သည် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များက ရပ်ရွာအဆင့်တွင် မဖြေရှင်းနိုင်သော အရေးကိစ္စများအတွက် ပါဝင်ရသည်။ သတိပြုသင့်သည်မှာ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များ၏အနေအထားအရ ရပ်ရွာတွင် မှန်ကန် မျှတမှုရှိသည်ဟုဆိုသော်လည်း ထိုအာဏာပိုင်များနှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများမှာ အတွင်းသဘောအရ မျှတမှု အခြေရှိလိမ့်မည်ဟု ရှုမြင်စိတ်ကူးခြင်း မပြုသင့်ပေ။ သုတေသနများ၏ ဖော်ပြချက်အရ အာဏာပိုင်အဆင့်အားလုံးမှာ မြေယာကိစ္စများတွင် အဂတိလိုက်စားမှု ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည်။⁸¹

EAO ကိုယ်စားလှယ်များ

မွန်ပြည်နယ်တွင် NMSP နှင့် KNU တို့သည် ၎င်းတို့ အပြည့်အဝ ထိန်းချုပ်ထားသည့်နယ်မြေများနှင့် အစိုးရ နှင့် ခွဲဝေထိန်းချုပ်ပြီး ဝန်ဆောင်မှုပေးကြသည့် အခြားနယ်မြေများ၌ စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို လုပ်ဆောင်ကြသည်။⁸² ဤဆန်းစစ် လေ့လာမှုတွင် ပါဝင်သည့်နယ်မြေများ (မွန်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း) တွင် KNU သာရှိနေသည်။ ထိန်းချုပ်မှုနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုတို့ ရောနှောနေပြီး EAO တို့၏ တည်ရှိမှုလျော့ပါးသည့်နယ်မြေများတွင် EAO ၏ မျိုးနွယ်စုဝင် ပြည်သူများရှိပါက ထိုဒေသများတွင် အုပ်စု၏ ဆက်သွယ်ရေးအရာရှိ ရှိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အငြင်းပွားမှုကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အစိုးရဘက်လမ်းကြောင်းနှင့် EAO များ၏ ဆောင်ရွက်ပေးမှု အနက်မှ ရွေးချယ်နိုင်စေသည်။⁸³ ထိုအခါ ၎င်းတို့ လွှမ်းမိုးမှုရှိသည့်နယ်မြေများ၌ မြေယာကိစ္စများ အပါအဝင် အရပ်ဘက်နှင့် ရာဇဝတ်မှုအမျိုးမျိုးကို ဖြေရှင်းရာတွင် ကူညီပေးနိုင်ရန် EAO ကိုယ်စားလှယ်များက ပါဝင် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည်။

ပုံမှန် တရားရုံးများ

တရားရုံးများမှာ ကိစ္စအချို့အတွက်သာ အသုံးဝင်နိုင်သည်။ ဥပမာ။ မြေယာအငြင်းပွားမှုကို ရာဇဝတ်မှု သို့မဟုတ် တရားမမှုအဖြစ် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲနိုင်သည့်အခါဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် အမှုကိုစီမံအုပ်ချုပ်မှုကိစ္စအဖြစ်မှ ထုတ်ယူပြီး ရာဇဝတ်မှု သို့မဟုတ် တရားမမှုအဖြစ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် တရားရုံးကို အသုံးပြုနိုင်စေသည်။ အများအားဖြင့် ဤနည်းလမ်းမှာ ဥပမာ။ လူတစ်ဦး၏ မြေပေါ်မှ ကုမ္ပဏီတစ်ခုကို ဖယ်ရှားနိုင်ရန်အတွက် ရာဇဝတ်ကြောင်းဆိုင်ရာကျူးကျော်မှုဖြင့် စွဲချက်တင် အမှုဖွင့်ခြင်း ဖြစ်သည်။⁸⁴

⁸⁰ SiuSue Mark, 'Are the Odds of Justice "Stacked" Against Them? မြန်မာနိုင်ငံရှိ အသေးစားလယ်သမားများ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် တောင်းဆိုမှုများအတွက် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ' (၂၀၁၆) အရေးကြီးသော အာရှဒေသ လေ့လာမှု များ ၊ ၄၈၃၊ ၄၆
⁸¹ Kim Jolliffe - မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ နှင့် နယ်ပယ်ဒေသဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ၊ အေရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ ၂၀၁၅၊ ၅၅
⁸² Brian McCartan နှင့် Kim Jolliffe - မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင်များနှင့် ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်၊ အေရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၆၊ ၂၆ ၁၀
⁸³ EarthRights International အဖွဲ့မှ ရှေ့နေများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
⁸⁴ MyJustice - ကြီးသောအမှု ငယ်စေ၊ ငယ်သောအမှု ပျောက်စေ - မြန်မာနိုင်ငံ ရှိ ရပ်ရွာဒေသ တရားစီရင်မှု အတွေ့အကြုံများ ၊ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၆၊ ၃၇
⁸⁵ လတ်တလောအချိန်တွင် စစ်တပ်မှ သတင်းထောက်များအပေါ် ဖမ်းဆီးအရေးယူမှုမှာ ဤကိစ္စမျိုးအတွက် ဥပမာကောင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ရော့ဘတ် သတင်းထောက် Law Weng ကို ၂၀၁၇ တွင် ထောင်ချခဲ့ခြင်း၊ မကြာသေးမီက ရိုက်တာ သတင်း ထောက် ဝလုံး နှင့် ကျော်စိုးဦးတို့ကို ရခိုင်ပြည်နယ် အင်းဒင်ရွာ အစုလိုက် လူသတ်မှုကို သတင်းရေးသားသဖြင့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်း၊ ရိုက်တာသတင်းထောက်များ၏ အမှုမှာ လွတ်လပ်စွာ စီရင်နိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြောကြားသည်။ ၂၀၁၈ စက်တင် ဘာ ၇ ရက်၊ အင်တာနက်မှ ရရှိသည်။ <https://www.reuters.com/article/us-myanmar-journalists/myanmar-says-court-in-reuters-reporters-case-was-independent-idUSKCN1LN1QI> ။ နိုင်ငံတကာ တရားသူကြီးများ ကော်မရှင် ၊ နိုင်ငံတကာ တရားသူကြီးများ ကော်မရှင် ၊ မြန်မာ ၊ မြန်မာ၊ နိုင်ငံအခြေအနေ၊ တရားသူကြီးများနှင့် ရှေ့နေများ၏ လွတ်လပ်မှု အတွက် ICJ Centre မှ ပြုစုသည်။ ဇွန်

တရားရုံးများအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် စိန်ခေါ်မှုများကို ကောင်းစွာမှတ်တမ်းတင်ထားပေးသည်။ သုတေသန များက ဖော်ပြသည်မှာ တရားရုံးများသည် ကုန်ကျစရိတ်များ၍ ခန့်မှန်းရန်ခက်ခဲသည်။⁸⁵ ထို့ပြင် အများပြည်သူက တရား စီရင်မှုကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသည်ဟု မယူဆပေ။ လတ်တလောကာလတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်နေသော်လည်း တရားစီရင်မှုမှာ စစ်တပ်မှ ကြီးကြပ်မှုနှင့် ဖိအားပေးမှုများဖြင့် လွှမ်းမိုးထားဆဲရှိနေသေးသည်။⁸⁶ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သာမန်လူ တစ်ဦးက တရားမျှတမှုကို ရရှိနိုင်ရန် ကုန်ကျစရိတ်မှာ စီးပွားရေးအရ ခက်ခဲရုံသာမကဘဲ အစိုးရထံ အခွင့်အရေးများ အတွက် ရဲဝံ့ပြတ်သားစွာ တောင်းဆိုပါက ဆန့်ကျင်မှုအနေနှင့် လက်တုံ့ပြန်ခံရမည်ကို လူအများကကြောက်ရွံ့နေဆဲ ဖြစ်သည်။⁸⁷ ထိုအချက်များက ဆိုလိုသည်မှာ တရားရုံးကို သာမန်လူတစ်ဦးက အသုံးပြုလိုပါက နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးအကူအညီများ လိုအပ်နိုင်ကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ပို၍အင်အားဩဇာရှိသူများအတွက် ဤသို့မဟုတ်ပါ။ လတ်တလော အမှုကိစ္စများက ဖော်ပြသည်မှာ အထူးသဖြင့် ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့ (လယ်သမားများ ထံမှ တရားဝင်ဖြစ်စေ၊ တရားမဝင်ဖြစ်စေ) သိမ်းယူထားသောမြေပေါ်သို့ ဝင်ရောက်သည်ဟု ယူဆပါက လယ်သမားများကို တိုက်ခိုက်ရန် တရားရုံးကို အသုံးပြုကြကြောင်း ဖြစ်သည်။⁸⁸ အသုံးပြုနေသည့်မြေကို ၃လ အတွင်း မှတ်ပုံတင်ရန် လိုအပ်မှု နှင့် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူမှုများကို ၂၀၁၈ တွင် ထပ်မံ ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်ထားသည့် VFV ဥပဒေသည် ဥပဒေနှင့် အကျွမ်းမဝင်သည့် လယ်သမား များအား တိုက်ခိုက်ရန် ပိုမိုအသုံးပြုနိုင်သည့် လက်နက်ဖြစ်လာမည်မှာ သံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိချေ။

ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးနေသည့် CSO များ

မွန်ပြည်နယ်တစ်ဝှမ်းတွင် CSO များသည် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်နေ ကြသည်။ ၎င်းတို့တွင် ဥပဒေရေးရာကိစ္စများ အသိပညာပေးခြင်း၊ အစိုးရ၊ EAO၊ လယ်သမားများနှင့် အခြား ပါဝင်ပတ်သက်သူတို့အား သင်တန်းများပေးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ HURFOM နှင့် လောကအလင်း တို့သည် လယ်သမားများအား LUC များနှင့် သစ်တော အသုံးပြုသူအုပ်စုလက်မှတ်များ ရရှိရန်အတွက်လည်း ကူညီပေးနေသည်။ ကံမကောင်းစွာဖြင့် ၂၀၁၂ မတိုင်မီ သို့မဟုတ် ၂၀၁၂ ကျော်လွန်ပြီးနောက် မြေသိမ်းယူမှုများ အတွက် တရားရင်ဆိုင်မှုများတွင် အခမဲ့ ထဲထဲဝင်ဝင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးနေသည်မှာ Legal Light အမည် ရှိ CSO တစ်ဖွဲ့တည်းသာ ရှိသည်။

၂၀၁၄၊ ၆- ၂၄။ နိုင်ငံတကာ တရားသူကြီးများ ကော်မရှင် ၊ Right to Counsel: မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရှေ့နေများ၏ လွတ်လပ်မှု ၊ ၂၀၁၃၊ ၂ ကိုလည်း ကြည့်ပါ။
⁸⁵ ဥပမာ - နိုင်ငံတကာ တရားသူကြီးများ ကော်မရှင် - Right to Counsel: မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရှေ့နေများ၏ လွတ်လပ်မှု - "အစိုးရ အရာရှိများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ရှေ့နေများ၏ လွတ်လပ်မှုအပေါ် ဆက်လက်၍ ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်နေကြသည်။ အထူး သဖြင့် ရှေ့နေများက နိုင်ငံရေးအမှု များတွင် ပါဝင်သည့်အခါ ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အစိုးရ၊ အရာရှိများနှင့် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို စိန်ခေါ်သူများအပေါ်တွင် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်သူများ၊ တာဝန်ရှိသူများက (အများအားဖြင့် ရာဇဝတ်မှု ဖြစ်သည့်) လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းအပေါ် စွဲချက်တင်သူများ၊ တာဝန်ရှိသူများ၊ ကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် အင်အား ဩဇာရှိသူများ၏ မြေသိမ်းယူမှုများ၊ လူနည်းစုမျိုးနွယ်စုများ၏ နစ်နာမှုများ နှင့် အဆင့်မြင့်ပုဂ္ဂိုလ်များအပေါ် နိုင်ငံရေးအရ ဆောင် ရွက်သည့် အမှုကိစ္စများ ပါဝင်သည်။" ၁၈ တွင် ကြည့်ပါ။
⁸⁶ EarthRights International, အဓိက မြေယာအခွင့်အရေးအမှုများတွင် မြန်မာလယ်သမားများ ဖမ်းဆီးခံရခြင်း ၊ ၂၀၁၈ မေလ ၇ ရက် ၊ အင်တာနက်မှ ရရှိသည်။ <https://earthrights.org/media/myanmar-farmers-convicted-major-land-rights-case/>။ လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ - "Nothing for Our Land": မြန်မာနိုင်ငံရှိ လယ်သမားများအပေါ် မြေသိမ်းယူမှုများ၏ သက်ရောက်မှု၊ ၂၀၁၈၊ ၅၊ ၁၈၊ ၂၃၊ ၂၆

၂. FGD များ နှင့် အဓိကပါဝင်ပတ်သက်သူများထံမှ တုံ့ပြန်ဖြေကြားမှုများ

ကျေးရွာများ - ဝင်းဖုံး (သထုံမြို့နယ်)၊ အနန်းပင် (သထုံမြို့နယ်)၊ စစ်ကွင်း (ကျိုက်ထိုမြို့နယ်)၊
ဒေါင်းရွာ(ဘီးလင်းမြို့နယ်)

ပိုင်ဆိုင်မှု နှင့် အထောက်အထားများ

FGD များမှ တုံ့ပြန်ဆွေးနွေးမှုများအရ ကျေးရွာလူထုအများစုသည် မိမိတို့၏ နေအိမ်နှင့် တည်ရှိရာမြေကို ကိုယ်ပိုင်အဖြစ် ယူဆကြသည်။ သို့ရာတွင် အလွန်နည်းပါးသောသူများတွင်သာ အခွန်ပြေစာအပြင် ပိုင်ဆိုင်ကြောင်းအထောက်အထား တစ်မျိုးမျိုး ရှိကြသည်။ ပိုင်ဆိုင်သူဖြစ်ကြောင်း မည်သို့သက်သေပြနိုင်သည်ကို မေးမြန်းသောအခါ ပါဝင်သူအားလုံးက အိမ်နှင့်မြေတို့ကို အစဉ်အလာ အသိအမှတ်ပြုမှုဖြင့် ပိုင်ဆိုင်ထားကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။ တဖန် (စပါး၊ ရော်ဘာ နှင့် ရာသီသီးနှံများ အပါအဝင်) စိုက်ပျိုးမြေများနှင့် ပတ်သက်၍ မေးမြန်းသည့်အခါ အလွန်နည်းပါးသောသူများတွင်သာ ပုံမှန်စနစ်မှ တရားဝင် အထောက်အထားရှိနေပြီး မည်သူတွင်မှ KNU က ထုတ်ပေးသော မြေပိုင်ဆိုင်မှုမရှိကြပါ။ (ကျေးရွာအားလုံးမှာ KNU တပ်မ ၁ နယ်မြေတွင် ရှိသည်။)

ပါဝင်သူများထဲမှ မည်သူမှ အိမ်၊ မြေ သို့မဟုတ် ဥစ္စာပစ္စည်းကို DALMS တွင် မှတ်ပုံတင်ထားခြင်း မရှိပါ။ စိုက်ပျိုးမြေရှိကြသော ပါဝင်သူ ၄၇ ဦးအနက်မှ ၆ ဦးသာ မြေအသုံးခွင့်လက်မှတ် (ပုံစံ ၇) ရှိကြသည်။

ဖြေဆိုသူများအနက် ၅၇%ကသာ မြန်မာဘာသာကို ရေးတတ်ဖတ်တတ်ကြောင်းဖော်ပြသည်။^{၈၅} မြေယာ အထောက်အထားများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်အားလုံးမှာ မြန်မာဘာသာဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့် မြေယာအကျိုးစီးပွား အား မှတ်ပုံတင်ရန် နှင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးယန္တရားများသို့ လက်လှမ်းမီနိုင်ရန်တို့မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအရ တန်းတူညီမျှမှုမရှိစေနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြ သည်။

^{၈၅} ဖြေဆိုသူများ၏ ၈၀% မှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအုပ်စုများမှ ဖြစ်သည်။ အများစုမှာ ကရင်လူမျိုးများဖြစ်၍ အနည်းစုမှာ ပအိုဝ်လ် နှင့် ရှမ်းလူမျိုးများ ဖြစ်သည်။ အခြား ဖြေဆိုသူများမှာ ဗမာလူမျိုးများ ဖြစ်သည်။

ဆွမ်းဆန်စိန်: အလှူခံနေပုံ၊ သထုံမြို့၊ မွန်ပြည်နယ် (Jose Arraiza, NRC)

ပဋိပက္ခ အမျိုးအစားများနှင့် ဖြေရှင်းပေးသူ

၂.၁. အမျိုးအစား (၁) ကျေးရွာအတွင်း နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှု (ဝင်းဖုံးကျေးရွာ)

- ပဋိပက္ခ - ကျေးရွာအတွင်း နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှု
- အငြင်းပွားသူများ - နှစ်ဦး (သို့) နှစ်ဦးထက်ပိုသော ရွာသားများ
- အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသူ - ကျေးရွာခေါင်းဆောင်

ဝင်းဖုံးကျေးရွာမှ ဖြေဆိုမှုများအရ မြေယာအငြင်းပွားမှုမှာ အလွန်နည်းပါးပါသည်။ အများစုမှာ ကျေးရွာအတွင်း အချင်းချင်း နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှုများဖြစ်သည်။ ထိုအငြင်းပွားမှုများတွင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်အား အဓိကဖြေရှင်းပေးသူအဖြစ် ညွှန်ကြားပြီး ဤလုပ်ငန်းအတွက် ပြည်သူများက ပံ့ပိုးကူညီကြသဖြင့် CDR ပုံစံတစ်မျိုး ရှိနေပြီးဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။ အလွန်နည်းပါးသော အငြင်းပွားမှုများကို KNU အဖွဲ့ဝင်များက ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးသည်။ ၎င်းတို့က အငြင်းပွားသူများအကြား ညှိနှိုင်းရာတွင် ကူညီပေးသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့ပါဝင်မှုကို ဖြေဆိုသူများက အကောင်းဘက်မှ ရှုမြင်ခြင်း မရှိပါ။ အကယ်၍ အငြင်းပွားသူတစ်ဦးသည် KNU အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ ဆက်နွယ်မှုရှိပါက တခါတရံ ဘက်လိုက်မှု ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ၎င်းတို့က ပြောဆိုသည်။

(ကျေးရွာအတွင်း မြေယာကိစ္စများ မရှိသော) စစ်ကွင်း နှင့် ဒေါင်း ကျေးရွာတို့မှ ကျေးရွာသားများကလည်း မြေယာကိစ္စ အငြင်းပွားမှုပေါ်ပေါက်ပါက ပဋိပက္ခကိုကြားဝင်ဖြေရှင်းပေးရန် ပထမဆုံးရွေးချယ်သူမှာ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များမှာ ဖြစ်ကြောင်းပြောကြားသည်။ စစ်ကွင်းတွင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင် နှစ်ဦးရှိရာ အမျိုးသားတစ်ဦးနှင့် အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့က ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် အနုညာတ ဆုံးဖြတ်ခြင်းတို့ကို ပေါင်းစပ်ထားသည့်နည်းလမ်းအား နှစ်သက်သည့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းအဖြစ်ဖော်ပြကြသည်။ ခေါင်းဆောင်များသည် အငြင်းပွားသူများကို အတူတွေ့ဆုံ၍ ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းမှုအား ပံ့ပိုးပေး ခြင်းမပြုမီ ပထမဆုံးအနေနှင့် တစ်ဦးချင်းစီအား တွေ့ဆုံဆွေးနွေးသည်။

၂.၂. အမျိုးအစား (၂) - ကျေးရွာများအကြား နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှု (ဝင်းဖုံး ကျေးရွာ)

- ပဋိပက္ခ - ကျေးရွာနယ်နိမိတ်ကို ပြန်လည်ရေးဆွဲခြင်း
- အငြင်းပွားသူများ - ရွာသားများ
- အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသူ - လက်ရှိအချိန်တွင် မရရှိသေးပါ။

ဝင်းဖုံးကျေးရွာသားများက ဖော်ပြသည်မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် GAD နှင့် DALMS တာဝန်ရှိသူများသည် ဝင်းဖုံး ကျေးရွာနှင့် နီးကပ်သော ကော့လှိုင်ကျေးရွာတို့အကြားရှိ နယ်နိမိတ်ကို ပြန်လည်ရေးဆွဲပါသည်။ ထိုသတ်မှတ်ပြီးသား နယ်နိမိတ်များကို ပြန်မဆွဲမီ အစိုးရဘက်မှ ဝင်းဖုံးရွာသားများအား ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း (သို့) အသိပေးခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ သို့ရာတွင် GAD နှင့် DALMS တို့သည် ကော့လှိုင်ကျေးရွာမှ တာဝန်ရှိသူများနှင့် ညှိနှိုင်းခဲ့သည်ဟု ယုံကြည်ကြပါသည်။ နယ်နိမိတ်များကို မပြောင်းလဲမီ ဝင်းဖုံးရွာမှ မြေပိုင်ဆိုင်သူများသည် အစဉ်အလာအရသာ ပိုင်ဆိုင်ထားပြီး ပိုင်ဆိုင်ကြောင်း အထောက်အထား တစ်စုံတရာ မရှိကြပါ။ ပြန်လည် ရေးဆွဲခြင်း၏ ရလဒ်အဖြစ် ဝင်းဖုံးရွာမှ မြေပိုင်ဆိုင်သူများသည် မိမိတို့ ပိုင်ဆိုင်ထားသောမြေများမှ သိသာ များပြားသောပမာဏကို ဆုံးရှုံးကြရပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ရွာနှစ်ရွာအကြား ဆက်ဆံရေး ပျက်ယွင်းခဲ့ရပါသည်။ ထို့ပြင် နယ်နိမိတ်ပြန်လည်ရေးဆွဲခြင်းကြောင့် မြေဆုံးရှုံးခဲ့ရသည့် ဝင်းဖုံးကျေးရွာမှ မြေပိုင်ဆိုင်သူများအား လျော်ကြေးပေးခြင်းလည်း မရှိပါ။

၂.၃. အမျိုးအစား (၃) - စစ်တပ် နှင့် အစိုးရ/ကုမ္ပဏီ များမှ မြေသိမ်းယူမှု (အနန်းပင် နှင့် ဒေါင်း ကျေးရွာ)

- ပဋိပက္ခ - တရားမဝင် မြေသိမ်းယူမှု
- အငြင်းပွားသူများ - ရွာသားများ၊ နေရပ်ပြန်လာသော နေရပ်စွန့်ခွာပြောင်းရွှေ့ခဲ့သူများ၊ ယခင် စစ် အစိုးရ (SPDC) ၊ ကုမ္ပဏီများ
- အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသူ - လက်ရှိအချိန်တွင် မရရှိသေးပါ။

မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သော အငြင်းပွားမှု တတိယအမျိုးအစားမှာ လယ်သမားများနှင့် ပြင်ပမှ လှုပ်ရှား လုပ်ဆောင်သူများအကြား ဖြစ်ပါသည်။ အနန်းပင် ရွာသားများက လွန်ခဲ့သည့် ၁၀ နှစ်ခန့် SPDC ခေတ်က သူတို့၏ ရွာတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော မြေသိမ်းယူမှု နှစ်ခုကို ဥပမာအဖြစ် အထူးပြု ဖော်ပြကြပါသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ ရော်ဘာစိုက်ခင်းဖြစ်၍ အစိုးရက သိမ်းယူခဲ့ပြီး (ဌာနကို မဖော်ပြပါ) ပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီတစ်ခုသို့ လွှဲပြောင်း ပေးခဲ့ပါသည်။ ပိုင်ရှင်များအား ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း လုံးဝမပြုလုပ်ခဲ့ပါ။ မြေသိမ်းယူမှုကြောင့် မူလပိုင်ရှင်များ အား သူတို့၏ မြေနှင့် ရော်ဘာမှရသည့်ဝင်ငွေတို့ကို ဆုံးရှုံးစေခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် လူနှစ်ဦးကိုသာ ဆုံးရှုံးမှု အတွက် လျော်ကြေးပေးခဲ့ပါသည်။ သို့သော် လျော်ကြေးမှာ တစ်ဦးအတွက် စုစုပေါင်း တစ်သိန်းကျပ်သာ ဖြစ်၍ ပေါက်ဈေးထက် များစွာ လျော့နည်းပါသည်။ အနန်းပင်ရွာသားများ၏ ထောက်ပြချက်အရ ထိုလျော်ကြေးမှာ ရော်ဘာပင်များ၏ တန်ဖိုးမျှလောက်သာဖြစ်ပြီး မြေအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မရှိပါ။ ထိုကိစ္စကို မည်သည့် အခါမှ ဖြေရှင်းခြင်း မရှိခဲ့ပါ။

အနန်းပင်ရွာသားများ ပြောပြသည့် နောက်ထပ် ဥပမာတစ်ခုမှာ လွန်ခဲ့သည့် ၁၀ နှစ်ခန့်က မြေသိမ်းယူမှု နောက်တစ်ခု ဖြစ်ပြီး အဆင့်မြင့် စစ်တပ်အရာရှိက အငြိမ်းစားယူသည့်အချိန်တွင် ကျူးလွန်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်း က ကျေးရွာနယ်မြေအတွင်းရှိ ရော်ဘာစိုက်ခင်းကို ရွာသားများအား လျော်ကြေးမပေးဘဲ သိမ်းယူခဲ့ပါသည်။ SPDC အစိုးရမှာ ထိုအချိန်က အာဏာရှိနေသဖြင့် ရွာသားများမှာ တားဆီးရန် (သို့) စောဒကတက်ရန် အင်အားဩဇာမရှိကြပါ။ တဖန် ထိုကိစ္စမှာ အမှုစွဲဆိုရန် ခက်ခဲပြီး ကျူးလွန်သူများကြောင့် ရွာသားများ၏ လုံခြုံရေးအတွက် အန္တရာယ် ဖြစ်နိုင်သဖြင့် မဖြေရှင်းနိုင်ဘဲ ရှိခဲ့ပါသည်။

နောက်ထပ် မြေသိမ်းယူမှု ဥပမာတစ်ခုမှာ ဒေါင်းရွာတွင် ဖြစ်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များအတွင်း အစိုးရ နှင့် KNU တို့အကြား တိုက်ပွဲများကြောင့် KNU က အချို့ရွာသားများကို ထိုနယ်မြေမှ ၎င်းတို့၏ မြေများကို စွန့်ခွာ၍ ထွက်ပြေးစေခဲ့ပါသည်။ နေရပ်စွန့်ခွာနေထိုင်ရစဉ် ၎င်းတို့၏ မြေများကို အစိုးရက (ဌာနအမည် မသိရှိပါ) နိုင်ငံတော်မှ ဆောင်ရွက်သော စက်မှု ၂ ဟု ရွာသားများက သိရှိသည့် လုပ်ငန်းသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ပါသည်။ ၎င်းက နေရပ်စွန့်ခွာရသည့်ရွာသားများ၏ မြေပေါ်တွင် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ မြေ ၃၃ ဧကကို ရွာသားများသို့ ပြန်ပေးခဲ့သော်လည်း ရွာသို့ နေရပ်ပြန်လာသူအားလုံးကို နေရာချထားရန် လုံလောက်မှု မရှိပါ။ ထို့ပြင် ထိုသူတို့အတွက် လျော်ကြေးလည်း မရရှိပါ။

	မြေယာအငြင်းပွားမှု အမျိုးအစား	ပဋိပက္ခ	အငြင်းပွားသူများ	အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသူ
၁	ကျေးရွာအတွင်း နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှု (ဝင်းဖုံးကျေးရွာ)	ကျေးရွာအတွင်း နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှု	နှစ်ဦး (သို့) နှစ်ဦးထက်ပိုသော ရွာသားများ	ကျေးရွာခေါင်းဆောင်
၂	ကျေးရွာများအကြား နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှု (ဝင်းဖုံးကျေးရွာ)	ကျေးရွာနယ်နိမိတ်ကို ပြန်လည် ရေးဆွဲခြင်း	ရွာသားများ	လက်ရှိအချိန်တွင် မရရှိသေးပါ။
၃	စစ်တပ် နှင့် အစိုးရ/ ကုမ္ပဏီများမှ မြေသိမ်းယူမှု (အနန်းပင် နှင့် ဒေါင်း ကျေးရွာ)	တရားမဝင် မြေသိမ်းယူမှု	ရွာသားများ၊ နေရပ်ပြန်လာသော နေရပ်စွန့်ခွာ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရသူများ၊ ယခင် စစ်အစိုးရ (SPDC)	လယ်ယာမြေနှင့် အခြားမြေများ သိမ်းဆည်းခံရမှုများအား ပြန်လည်စိစစ်ရေး ကော်မတီ

အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းပေးသူများ

ကြားဝင်ဖြေရှင်းပေးသည့် ဘုန်းတော်ကြီးများ

အခြားသုတေသနများက ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များသည် တစ်ခါတရံ အငြင်းပွားမှုကို ကြားဝင်ဖြေရှင်းပေးကြောင်း⁹⁰ ဖော်ပြထားသော်လည်း စစ်တမ်းကောက်ယူခဲ့သော ကျေးရွာများတွင် ယေဘုယျအမြင်မှာ ဘုန်းတော်ကြီးများသည် ဘာသာရေးကိုသာ အားရုံစိုက်သင့်ကြောင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဘုန်းကြီးကျောင်းများမှာ နေရာထိုင်ခင်းကောင်းမွန်ပြီး အငြင်းပွားသူများအကြား ဆွေးနွေးရာတွင် အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။

ကြားဝင်ဖြေရှင်းပေးသူများအဖြစ် ကျေးရွာခေါင်းဆောင် အမျိုးသား/အမျိုးသမီးများ

ကျေးရွာခေါင်းဆောင် အမျိုးသား/အမျိုးသမီးများက အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းပေးသူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်း နှင့် ပတ်သက်၍ ရရှိနိုင်သော အကျိုးကျေးဇူးများကြောင့် များစွာအပြုသဘောဆောင်သော တုံ့ပြန်ချက်များ ရရှိပါသည်။

၎င်းတို့မှာ -

- အချိန်မီ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း
- ကုန်ကျစရိတ်
- လက်လှမ်းမီမှု (ကြောက်ရွံ့စေမှု မရှိခြင်း)

ဆန့်ကျင်ဘက်အနေနှင့် ဖြေဆိုသူများက ဤအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်းအမျိုးအစားမှာ အပျက်သဘောဆောင်သည့် နောက်ဆက်တွဲဖြစ်နိုင်ခြေများလည်း ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုပါသည်။

၎င်းတို့မှာ -

- အဂတိလိုက်စားမှု
- ဘက်လိုက်မှုရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ
- အငြင်းပွားသူများအကြား အင်အားဩဇာ မညီမျှမှုများ
- အလွန် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသည့် ရွာသားများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အမူအကျင့်

ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူး (VTA)

လေ့လာခဲ့သည့်နေရာအားလုံးတွင် ဖြေဆိုသူများက VTA များအား အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းပေးနိုင်သူများအဖြစ် ဖော်ပြကြပါသည်။⁹¹ ဖြေဆိုသူများက ကျေးရွာအဆင့်တွင် ဦးစွာဖြေရှင်းနိုင်ပါက VTA များသည် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းပေးသူ ရင်းမြစ်တစ်ခု ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြကြပါသည်။

တရားရုံးများ

ဖြေဆိုမှုများမှာ FGD များနှင့် အဓိကသတင်းပေးသူများအကြား တူညီမှုရှိပါသည်။ တရားရုံးများကို ရပ်ရွာ အဆင့် အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရန်အတွက် လိုလားနှစ်ချိုက်ဖွယ်နေရာဟု မရှုမြင်ကြပါ။ ရွာသားများက တရားရုံးများကို အသုံးပြုရန် တွန့်ဆုတ်ဝန်လေးရသည့် အကြောင်းရင်းများကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြကြသည်။

- တရားရုံးများ နှင့် ရဲများအား ကြောက်ရွံ့ခြင်း
- တရားဥပဒေရေးရာ ဆောင်ရွက်မှုနည်းလမ်းများအား မသိရှိခြင်း
- ရှေ့နေကို မည်သို့ ငှားရမ်းရမည်ကို မသိခြင်း

⁹⁰ ဥပမာ - NRC/Displacement Solutions တို့၏ ကရင်ဒေသများတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် သုတေသနများ
⁹¹ မြေယာအသုံးပြုခွင့်လက်မှတ် ပိုင်ဆိုင်မှုမှာနည်းပါးသဖြင့် ဤသည်မှာ အံ့ဩဖွယ်ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ တရားဝင်တာဝန်ရှိသူများသည် မှတ်ပုံတင် မထားသောမြေများအတွက် အငြင်းပွားမှုများကိုလည်း ကြားဝင်ဖြေရှင်းပေးနေသေးသည်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

- မည်သည့်နေရာသို့ သွားရောက်ပြီး တရားရုံးတွင် အမှုကို မည်သို့ တိုင်ကြားစွဲဆိုရမည်ကို မသိခြင်း
- စွဲဆိုမည့်အမှုများအတွက် ကြာမြင့်မည့်အချိန်
- တရားစွဲဆိုမှု၏ ကုန်ကျစရိတ်
- အမှု ရှုံးမည်ကို ကြောက်ရွံ့ခြင်း

အမျိုးသမီး မြေပိုင်ရှင်များ

အမျိုးသမီးများ၏ မြေပိုင်ဆိုင်မှု၊ အမွေဆက်ခံမှု နှင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းပေးခြင်းကို လက်လှမ်းမီ ရရှိနိုင်မှုတို့ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ FDG များမှ ဖြေကြားမှုများမှာ ရှင်းလင်းတိကျခြင်း မရှိပေ။ မတူညီသော ကျေးရွာများမှ ပါဝင်ဖြေဆိုသူများက အမျိုးသမီးများသည် အိမ်နှင့်မြေတို့ကို သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ပိုင်ဆိုင်နိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း ဖော်ပြသည်။ သို့သော် မြေပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အထောက်အထား (ဥပမာ အခွန်ပြေစာ) တွင် ခင်ပွန်းသည်၏အမည်သာ ယေဘုယျအားဖြင့် ပါရှိတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခင်ပွန်းသည် သေဆုံးပါက သူမ၏ အကျိုးစီးပွားကို မည်သည့်အထောက်အထားတွင်မှ မှတ်တမ်းတင်မထားသဖြင့် အမျိုးသမီးမှာ ရပ်ရွာမှ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ရင်ဆိုင်ရနိုင်ပြီး ပစ္စည်းဥစ္စာ ဆုံးရှုံးနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိကြောင်း ယေဘုယျ အနေနှင့် ဖြေကြားကြသည်။

ဒေါင်းရွာနှင့် စစ်ကွင်းကျေးရွာတို့မှ ဖြေဆိုမှုများမှာ ခင်ပွန်းသည် သေဆုံးခဲ့ပြီး ခင်ပွန်းသည်၏ မိသားစုက မြေကိုပြန်လို့ရပါက ဇနီးသည်တွင် အကျိုးစီးပွားဆိုင်ရာ အထောက်အထားမရှိခဲ့လျှင် အမျိုးသမီးများ၏ HLP အခွင့်အရေး များအတွက် အန္တရာယ်ရှိစေနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြသည်။ ဝင်းဖုံးနှင့် အနန်းပင်ကျေးရွာတို့တွင် အမျိုးသမီးများ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးယန္တရားသို့ လက်လှမ်းမီနိုင်ကြောင်းနှင့် ထိုယန္တရားများတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုခံရမည်မဟုတ်ကြောင်း ဖော်ပြသည်။ သို့သော် ဒေါင်းရွာနှင့် စစ်ကွင်းကျေးရွာတို့တွင် ဖြေဆိုသူများက ဤသည်မှာ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်၏ စရိုက်လက္ခဏာနှင့် အမျိုးသမီးများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ၎င်း၏ ခံယူချက်သဘောထားအပေါ် မူတည်ကြောင်း ပြောကြသည်။ FDG များတွင် ကျေးရွာတာဝန်ရှိသူများ ရှိနေကြသဖြင့် ဖြေဆိုချက်များ၏တန်ဖိုးနှင့် တိကျမှန်ကန်မှုကို နောက်ခံအခြေအနေနှင့် ချိန်ထိုးဆန်းစစ်ရမည် ဖြစ်ရာ အမျိုးသမီးများ၏ HLP အကျိုးစီးပွားအတွက် မျှတစွာ ဆက်ဆံဆောင်ရွက်ပေးမှုအပေါ် တိကျမှန်ကန်စွာ ထင်ဟပ်မှု မရှိခြင်း ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ Namati မှဆောင်ရွက်သော သုတေသနတစ်ခုက တွေ့ရှိရသည်မှာ အမျိုးသမီးများသည် ကျေးလက်လုပ်သားအင်အားတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်နေသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ ၏ ပြည်နယ် နှင့် တိုင်း ၁၄ ခုတွင် မြေယာများ၏ ၈၅% ကို အမျိုးသားများ၏ အမည်ဖြင့်သာ မှတ်ပုံတင်ထားပေသည်။⁹² ထိုခွဲခြားမှုနှင့် ကျေးရွာများတွင် အမွေဆက်ခံမှုများနှင့် မိသားစုအငြင်းပွားမှုများမှာ အဖြစ်များသောမြေယာအရေးကိစ္စများဖြစ်ကြောင်း ရပ်ရွာလူထုနှင့် CSO များ၏ ဖော်ပြချက်တို့အရ အထောက်အထားများက အရေးပါသည့် မြေယာအငြင်းပွားမှုများတွင် အမျိုးသမီးများအဖို့ အားနည်းချက်ရှိသည်ဟု ယူဆနိုင်ပေသည်။ ဤသည်မှာ အပြီးသတ်ကောက်ချက်ချနိုင်ရန် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော (ခင်ပွန်းသည်များနှင့် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်တို့ မပါဝင်ဘဲ အမျိုးသမီးများသာ ပါဝင်ပြီး အမျိုးသမီး သုတေသီများဖြင့် ဆောင်ရွက်သည့် FDG အပါအဝင်) သုတေသနများ လိုအပ်သည့် အရေးကိစ္စ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသမီး မြေပိုင်ဆိုင်သူများ၏ အရေးကိစ္စကို ဤလေ့လာမှုအတွက် ဆန်းစစ်ရာတွင် ပါဝင်ထည့်သွင်းခြင်း မရှိပါ။

⁹² Namati and Landesa, မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများအတွက် မြေယာ မူဝါဒ နှင့် မြေယာဥပဒေများ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းအတွက် အကြံပြုချက်များ ၊ National Data and Regional Practices, အောက်တိုဘာ ၂၀၁၅၊ ၁၇

၂.၄. ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ CSO များ၏ တုံ့ပြန်ဖြေကြားချက်များ

အောက်ပါအချက်များမှာ မွန်ပြည်နယ် တစ်ခုလုံးတွင် ဥပဒေရေးရာ အသိပညာပေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက် နေသည့် CSO များထံမှ ဖြေကြားချက်များကို အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ကျေးလက်နေ လယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ လူထုနှင့် ထိတွေ့ဆောင်ရွက်ရာတွင် အောက်ပါတို့ကို သိမှတ်ခဲ့သည်။

- ပုံမှန် ဥပဒေများအကြောင်း အသိပညာ မရှိကြပါ။
- ပုံမှန်စနစ်များသို့ လက်လှမ်းမီရန် ဖွဲ့စည်းပုံအရ တန်းတူညီမျှမှု မရှိပါ။
(ဘာသာစကား အခက်အခဲ၊ စာတတ်မြောက်မှု၊ အာဏာပိုင်များအား ကြောက်ရွံ့မှု)
- လယ်သမားများနှင့် မြေသိမ်းယူမှုအတွက် တာဝန်ရှိသူများအကြား အင်အားဩဇာ မညီမျှမှု
- မြေအသုံးပြုခွင့်လက်မှတ် ရယူရန် အချိန်ကြာမြင့်မှု (ပျမ်းမျှ ရက် ၁၃၀ ကျော်)
- ကြာမြင့်လှပြီဖြစ်သော မြေသိမ်းယူခံရမှုများကို စစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေးထားသော လယ်ယာမြေနှင့် အခြားမြေများ သိမ်းဆည်းခံရမှုများအား ပြန်လည်စိစစ်ရေး ကော်မတီ၏ နှေးကွေးသော လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှု - CSO အများစုသည် ကော်မတီက မည်သို့လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ကြောင်း၊ အမှုကိစ္စ များ ဖြေရှင်းရာတွင် မည်မျှတိုးတက်မှုများ ရရှိနေကြောင်း တို့ကို အမှန်တကယ် ဖော်ပြနိုင်ခြင်းမရှိပါ။
- မြင့်မားသော တရားရုံးစရိတ်က တရားရင်ဆိုင်မှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေခြင်း
- တရားရုံးတွင် အမှုများ ဖြေရှင်းရန် အချိန်ကြာလွန်းခြင်း

NRC ၏ မိတ်ဖက်ဖြစ်သော KDN ထံမှ သီးခြား တုံ့ပြန်ဖြေကြားမှု

KDN သည် မွန်ပြည်နယ်တစ်ဝှမ်း မြို့နယ် ၇ မြို့နယ် နှင့် ကျေးရွာ ၄၈ ရွာတွင် HLP အသိပညာ မြှင့်တင်ရေး ကို ဆောင်ရွက်နေသည်။ ထိုနယ်မြေများတွင် အစိုးရက အပြည့်အဝ ထိန်းချုပ်ထားသောဒေသများ၊ (အစိုးရ နှင့် KNU နှင့်/ သို့မဟုတ် NMSP တို့ရှိနေသော) ရောနှောနေသော အုပ်ချုပ်ရေးရှိသည့်နယ်မြေများနှင့် ယခင် က အနက်ရောင်နယ်မြေဟု ခေါ်ဆိုသည့် EAO တစ်ခုက အပြည့်အဝထိန်းချုပ်ထားသောနယ်မြေများ ပါဝင် သည်။ ထိုကျေးရွာများတွင် FGD များဖြင့် ဆန်းစစ်ခဲ့ပြီးနောက် HLP အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အသိပညာပေး လုပ်ငန်းများဆက်လက်လုပ်ဆောင်သည် (အများအားဖြင့် တစ်ရက်အတွင်း ၄ နာရီကြာ သင်တန်းပေးခြင်း)

KDN တရားမူတမှုလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ လူထုစည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး ဒါရိုက်တာ၊ ကွင်းဆင်းညှိနှိုင်းရေးမှူး တစ်ဦး နှင့် ကွင်းဆင်းဝန်ထမ်း နှစ်ဦးတို့၏ ကွင်းဆင်းအတွေ့အကြုံများ၊ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များမှာ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အချက်များထံမှ အများစု ပါဝင်ပြီး လယ်သမားများအား မြေအသုံးပြုခွင့်လက်မှတ် ရရှိအောင် တိုက်ရိုက်ကူညီနေကြသော HURFOM နှင့် လောကအလင်းအဖွဲ့တို့မှ ဝန်ထမ်းများ၏ ဖြေဆိုချက်များနှင့်လည်း တူညီသည်။ ၎င်းတို့က သီးခြားအနေနှင့် အောက်ပါတို့ကို လေ့လာမှတ်သားခဲ့ကြသည်။

- လယ်သမားများသည် ၂၀၁၂ ဥပဒေများအကြောင်း အသိပညာ လုံးဝမရှိပါ။ (သို့) အလွန်နည်းပါးစွာရှိသည်။ ထို့ကြောင့် LUC မရှိခြင်း၏ နောက်ဆက်တွဲဖြစ်နိုင်ခြေများကို နားမလည်ကြပါ။ LUC အဘယ်ကြောင့် အရေးကြီးကြောင်း မသိသူများက LUC ကို ရရှိရန်မှာ အချိန်ကုန်လွန်းသည်ဟု ပြောကြသည်။
- အဖြစ်အများဆုံး အငြင်းပွားမှုများမှာ ကျေးရွာအဆင့်တွင် ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ အများအားဖြင့် မိသားစုများ အကြား အမွေဆက်ခံမှု နှင့် နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်သည်။ အဓိကကျသည့် မြေသိမ်းယူမှု ဥပဒေမှာ မော်လမြိုင် ဘိလပ်မြေဇီမိတက် ဖြစ်သည်။ ထိုကုမ္ပဏီသည် (မွန်ပြည်နယ် တောင်ပိုင်းရှိ) ကျိုက်မရောမြို့နယ်တွင် ကျေးရွာအချို့မှမြေများကို သိမ်းယူခဲ့ကြောင်း ကျေးရွာသားများက ပြောဆိုသည်။

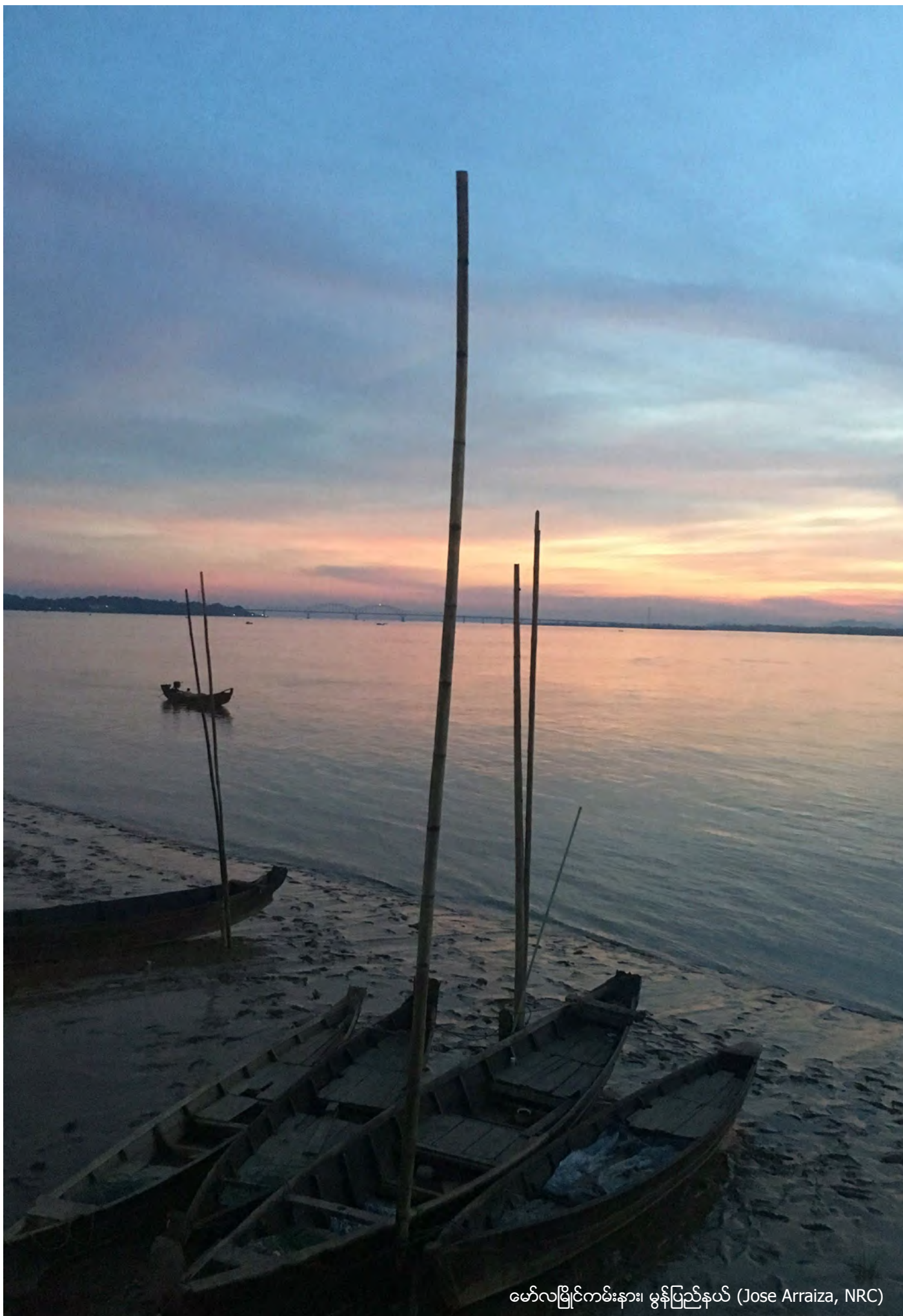
- အစိုးရ နှင့် KNU/NMSP မှ တာဝန်ရှိသူ အာဏာပိုင်များကို ကြောက်ရွံ့ကြသည်။
- စာမတတ်မြောက်ခြင်း - KDN ဝန်ထမ်းများက လယ်သမားများကိုယ်စား တာဝန်ရှိသူများထံ တိုင်ကြားစာများကို ရေးပေးရလေ့ရှိသည်။
- ဘာသာစကား အခက်အခဲ (အကျိုးကျေးဇူး ရရှိမည့်သူ အများစုသည် ကရင် နှင့် မွန်ဘာသာစကား ကိုသာ ပြောဆိုနိုင်ကြသည်။) တာဝန်ရှိသူ အများစုက ဗမာလူမျိုးများ (သို့) ဗမာစကားကို ပြောဆိုသူများ ဖြစ်ကြသည်။ မြေယာနှင့်ဆိုင်သည့် စာရွက်စာတမ်းအားလုံးမှာ ဗမာဘာသာဖြင့် ရေးသား ထားသည်။
- KDN ဝန်ထမ်းများက အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရာတွင် အကူအညီရယူနိုင်ရေးအတွက် လယ်သမားများအား မြေယာအရေးကိစ္စများနှင့် မိတ်ဆက်ပေးနိုင်ရန် တာဝန်ရှိသူအမျိုးမျိုးနှင့် လူမှုရေးအရ ဆက်ဆံရေးများကို ကောင်းမွန်အောင် ကြိုးစားသည်။^{၉၃}
- လယ်သမားများအတွက် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများကို ဖြစ်နိုင်သရွေ့ အများဆုံးဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း ဝန်ထမ်းများက သိမှတ်ခဲ့သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အစိုးရထိန်းချုပ်သော နယ်မြေ များတွင် LUC များ ရရှိရန်ကူညီခြင်း၊ KNU နယ်မြေများတွင် KNU မှ ပိုင်ဆိုင်ကြောင်းလက်မှတ် (အနာဂတ်တွင် မွန်ပြည်နယ်တောင်ပိုင်း၌ NMSP မှ ပိုင်ဆိုင်မှုလက်မှတ်များ ထုတ်ပေးရန် စီစဉ်နေသည်) နှင့် ရောနှောနေသောနယ်မြေများတွင် မြေယာအတွက် ကာကွယ်မှုကို အခိုင်မာဆုံး ရရှိ အောင် လယ်သမားများသည် အစိုးရနှင့် EAO နှစ်ဘက်လုံးမှ ပိုင်ဆိုင်မှုလက်မှတ်များ ရရှိထားသင့်သည်။

Legal Light ထံမှ သီးခြား တုံ့ပြန်ဖြေကြားမှု

Legal Light အဖွဲ့မှာ ရှေ့နေ ၂၅ ဦး ပါဝင်သော CSO ဖြစ်ပြီး မြေယာအမှုကိစ္စ ဖြစ်သူများအတွက် အခမဲ့ ဥပဒေရေးရာ ဝန်ဆောင်မှုများ လိုက်ပါဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ၎င်းတို့၏ ခန့်မှန်းချက်အရ ကူညီပေးခဲ့သော အမှုများအနက် ၃၀% ခန့်မှာ မြေယာအမှုများဖြစ်ပြီး အငယ်စား လယ်သမားများက တိုင်ကြားခြင်းဖြစ်သည်။ အတွေ့များသည့် အမှုများမှာ အမွေဆက်ခံမှုဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ နှင့် အခြားနေရာသို့ အလုပ်လုပ်ရန် သွားရောက်ပြီး မြေယာကို ထားရစ်ခဲ့သူများ၏ အမှုများဖြစ်သည် (ပြည်တွင်း သို့မဟုတ် ဥပမာ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားအဖြစ်သွားခြင်း စသည်)။ ၎င်းတို့ ပြန်လာသောအခါ သူတို့၏ မြေပေါ်တွင် တနည်းနည်းဖြင့် LUC ရယူပြီး အလုပ်လုပ်နေကြသူများကို တွေ့ရတတ်သည်။

တောင်ဘက်ပိုင်းတွင် လက်ရှိအချိန်၌ Legal Light အဖွဲ့သည် ကုမ္ပဏီနှစ်ခုနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နေသော လယ် သမား ၅ ဦး၏ ကိုယ်စားဆောင်ရွက်ပေးနေသည်။ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်က ထိုလယ်သမားများ၏ မြေကို DALMS တွင် ထိုဌာနမှ စာရေး၏ အကူအညီဖြင့် မှတ်ပုံတင်ပြီးနောက် ကုမ္ပဏီများသို့ ရောင်းချခဲ့သည်။ လယ်သမားများက ယခုအခါ မြေကို ပြန်ရအောင် Legal Light ရှေ့နေများ၏ အကူအညီဖြင့် ကြိုးစားနေကြသည်။ အဖွဲ့၏ပြောကြားချက်အရ ကုမ္ပဏီက မြေကိုလုယူပြီး ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များက အဂတိလိုက်စားသည့် အရာရှိများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းမှာ မြေယာပဋိပက္ခများ အများဆုံးဖြစ်ရသည့် အကြောင်းရင်း ဖြစ်သည်။ လယ်သမား နှစ်ဦးအကြား ဖြစ်ပွားသည့်အမှုများတွင် အများဆုံးတွေ့ရသည့်ရလဒ်မှာ မြေကို ပြန်ပေးခြင်းဖြစ်သော်လည်း ကုမ္ပဏီများ ပါဝင်ပါက လျော်ကြေးပေး၍ ဖြေရှင်းလေ့ရှိသည်။

^{၉၃} မြန်မာနိုင်ငံတွင် မည်သည့်လုပ်ငန်း၊ ကြိုးပမ်းမှုအတွက်မဆို ပြီးမြောက်နိုင်ရန် အဆက်အသွယ်လိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် KDN ဝန်ထမ်းများ၏ ထိုနည်းလမ်းမှာ နားလည်ပေးနိုင်ပြီး အမှန်စင်စစ် ချီးကျူးဖွယ်ဖြစ်သော်လည်း အဖွဲ့အစည်းဘက်မှကြည့်လျှင် ရေရှည် တည်တံ့စေနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းက အဖွဲ့အတွက် အချိန်တစ်ချိန်တွင် ထမ်းဆောင်နေသော ဝန်ထမ်း ပေါ်တွင်သာ တည်မိနေသည်။ ဤဖြေကြားချက်မှာ တာဝန်ရှိသူများအပေါ်တွင်သာ အပြစ်တင်ခြင်းသည် လက်တွေ့တွင် တန်ဖိုး နည်းပါးကြောင်း ဖော်ပြသည့် အညွှန်းကိန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

မော်လမြိုင်ကမ်းနား၊ မွန်ပြည်နယ် (Jose Arraiza, NRC)

တရားရုံးများသည် အမွေမှုများမှလွဲ၍ မြေယာအမှုများကို စီရင်ခြင်းများ ပျောက်ဆုံးနေခဲ့သော်လည်း တရားရုံးများတွင် ပြန်လည်တရားရင်ဆိုင်ခြင်းကို ပြုလုပ်ရန် ဖြစ်နိုင်သည်။ ဥပမာ မြေကို မူလပိုင်ရှင်/ အသုံးပြုနေသူ မသိဘဲ တတိယအဖွဲ့တစ်ခုသို့ ရောင်းချခဲ့သော အမှုများတွင် ရောင်းချသူကို တရားမကြောင်းဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ရာဇဝတ်ကြောင်းဖြင့်ဖြစ်စေ လိမ်လည်မှုဖြင့် တရားစွဲနိုင်သည်။ ရာဇဝတ်ကြောင်းနှင့် တရားမကြောင်း တို့မှာ တာဝန်ပေးအပ်ထားသော လယ်ယာမြေ နှင့် VFV စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီများ၏လက်မှ မြေယာကိစ္စများကို ပြန်ယူနိုင်ရန် ရွေးချယ်စရာများဖြစ်သည်။

Legal Light အဖွဲ့၏ အဆိုအရ မြေယာများကို ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာအရ ပိုင်ဆိုင်ထားပြီး အထောက်အထားအနည်းငယ်သာရှိသည့် လယ်သမားများအတွက် အပြုသဘောဆောင်သည့် အချက်တစ်ခုမှာ ၎င်းတို့သည် လယ်သမားများတွင် ပိုင်ဆိုင်မှုအထောက်အထားအဖြစ် အခွန်ပြေစာ စာရွက်များသာရှိသည့် အမှု ၁၀ မှုကို ယခင်က တရားရင်ဆိုင်အောင်မြင်ခဲ့ပြီးကြောင်း ဖြစ်သည်။ မြေများကို လယ်သမားများသို့ပြန်ပေးသော်လည်း လျော်ကြေးကို ဈေးကွက်ပေါက်ဈေးဖြင့် ပြန်ပေးခဲ့သည်။

မွန်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် အထူးသဖြင့် သထုံနယ်မြေတွင် အမှုအများစုမှာ လယ်သမားများ၏ မြေပေါ်တွင် တရားမဝင် မြေစာများ စွန့်ပစ်ပြီး ပဋိပက္ခကို ဖန်တီးသည့် သတ္တုတူးဖော်ရေး ကုမ္ပဏီများ ပါဝင်ကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။

လယ်ယာမြေနှင့် အခြားမြေများ သိမ်းဆည်းခံရမှုများအား ပြန်လည်စိစစ်ရေး ကော်မတီအပေါ် အကြံပြုချက်များ

ကျိုက်ထိုရှိ မြေဧက ၅၀၀ ကို လယ်ယာမြေနှင့် အခြားမြေများ သိမ်းဆည်းခံရမှုများအား ပြန်လည်စိစစ်ရေး ကော်မတီမှတစ်ဆင့် လယ်သမားများထံ ပြန်လည်ပေးအပ်ခဲ့ကြောင်း နှင့် ကျိုက်မရောတွင် (ဧက မသိသော) မြေအချို့ကိုလည်း ပြန်ပေးခဲ့ကြောင်း Legal Light ဝန်ထမ်းများက ပြောပြသည်။ အဖွဲ့သည် ဖြေရှင်းရန် အလွန်ခက်ခဲသော အမှုကိစ္စများကိုသာ ကော်မတီသို့ ညွှန်းပို့သည်။ စစ်တပ်မှ ပါဝင်ပတ်သက်သော အမှု များမှအပ ဖြစ်သည်။ ထိုအမှုများကိုမူ ဝန်ထမ်းများအတွက် အန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည်ဟု ယူဆသော ကြောင့် Legal Light က မည်သည့်အခါမှ လက်မခံခဲ့ပါ။

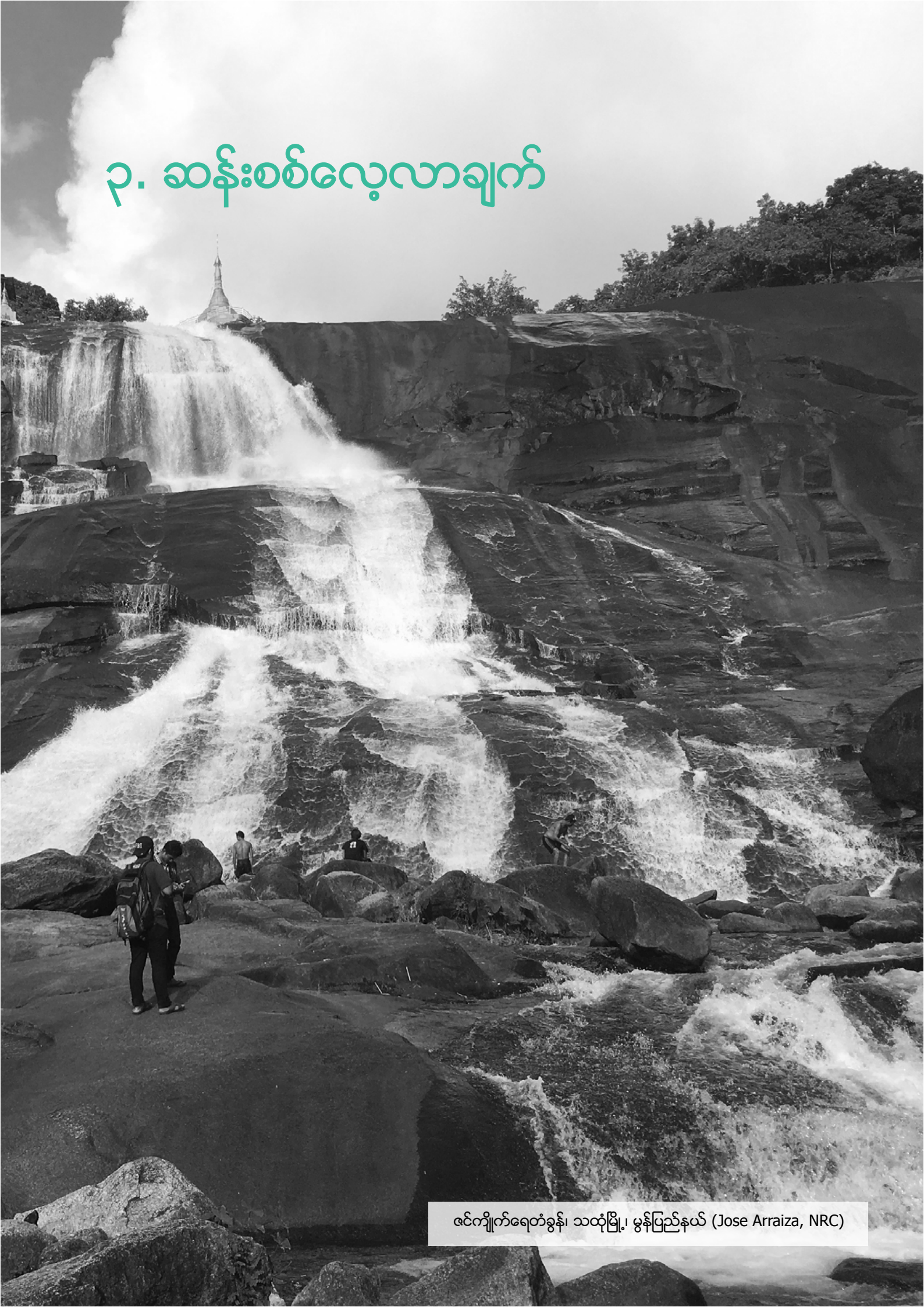
ကော်မတီနှင့် ပတ်သက်၍ CSO များထံမှ ဖြေကြားချက်များအရ ၎င်း၏ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် မတူညီသော ဒေသများနှင့် အစိုးရအဆင့်များအလိုက် များစွာ ကွာခြားမှု ရှိကြသည်။ INGO တစ်ခုမှ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး၏အဆိုအရ တခါတရံ ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များသည် စင်စစ်အားဖြင့် မြေသိမ်းယူမှုကျူးလွန်သူများပင် ဖြစ်နေပြီး ၎င်းတို့ကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ နေရပ်စွန့်ခွာခဲ့ရသူများ၏မြေကို အစိုးရ၏ ကုမ္ပဏီသို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်လိုက်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နေပြည်တော်အဆင့်သို့ တိုင်ကြားမှုတစ်ခုကို ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း တုံ့ပြန်မှု မရရှိသေးကြောင်း ဒေါင်းကျေးရွာမှ ဖြေဆိုခဲ့သည်။ အခြားသုတေသနများက ဖော်ပြသည်မှာ ကော်မတီသည် လျော်ကြေးပြန်ရရန်အတွက် အဆင့်အမျိုးမျိုးဖြင့် အောင်မြင်မှုများ ရရှိထားသည်။⁹⁴

⁹⁴ Myanmar's Foray into Deliberative Democracy: ကာလရှည်ကြာ မြေသိမ်းယူမှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် နိုင်ငံသားများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု ၊ Namati ဇွန် ၂၀၁၇ ကိုကြည့်ပါ။

ရှုခင်း၊ သထုံမြို့၊ မွန်ပြည်နယ် (Jose Arraiza, NRC)

၃. ဆန်းစစ်လေ့လာချက်

ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၂၀ ခု၊ ဇူလိုင်လ ၂၀၂၀ (Jose Arraiza, NRC)

၃.၁. အထောက်အထားမရှိခြင်းမှာ HLP ကို ကာကွယ်ရန် အားနည်းစေသည်။

မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ပတ်သက်၍ အစဉ်အလာအားဖြင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများကို အားကိုးခဲ့ကြသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ မျိုးနွယ်စုနယ်မြေများတွင် ၂၀၁၂ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းခေတ်တွင် အင်အားကြီးမားသူများက မြေယာသိမ်းယူခွဲမှု ဥပဒေများစွာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ ပုံစံတူများအဖြစ် ငွေကြေး၊ သြဇာလွှဲပေးမှု၊ သို့မဟုတ် နှစ်မျိုးလုံးရှိသူများက အစဉ်အလာပိုင်ဆိုင် အသုံးပြုနေသူများ ရှိသော်လည်း ၂၀၁၂ ဥပဒေအရ မှတ်ပုံတင်ရသေးသည့် မြေယာအကျိုးစီးပွားများကို မှတ်ပုံတင်၍ ရယူကြသည်။ ဤသည်မှာ တစ်ခါတရံ အစိုးရအာဏာပိုင်များက မြေသိမ်းယူပြီး ကုမ္ပဏီများသို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းများ ဖြစ်တတ်သည်။ ပိုင်ရှင်သစ် များက တစ်ခါတရံ ဆက်လက်အသုံးပြုရန် မြေငှားပေးသည့်အနေနှင့် လယ်သမားများထံမှ ငွေကြေးရယူခြင်း (သို့) ယခင်ပိုင်ရှင်များကို နှင်ထုတ်ခြင်း နှင့် ကျူးကျော်မှု (သို့) အခြားရာဇဝတ်ကြောင်းများဖြင့် အရေးယူ မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်းများအထိ ရှိတတ်သည်။⁹⁵ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဤသို့ ထပ်ခါထပ်ခါ ဖြစ်ပွားလာပြီး အမှုကိစ္စ အနည်းငယ်သာ ဖြေရှင်းဆဲ ဖြစ်သည်။ မြေယာလုယူမှုများမှ အပြည့်အဝ ကာကွယ်ပေးရန် LUC နှင့် FUGC တို့၏ ထိရောက်မှုကို စာရင်းအင်းအနေနှင့် ခိုင်မာသော အထောက်အထားမရှိသော်လည်း မှတ်ပုံတင်လုံးဝမရှိသူများမှာ ရှိသူများထက် ကာကွယ်မှု အားနည်းလိမ့်မည်ဟု တွေးဆနိုင် သည်။ ၁၈၉၄ မြေသိမ်း အက်ဥပဒေတွင် အများပြည်သူအကျိုးအတွက် ဟူသော အပိုဒ်ကြောင့် ပုံမှန်စနစ်က ပင်လျှင် မြေသိမ်းယူခြင်းကို လုံးဝ ကာကွယ်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း ပုံမှန် တရားဝင် အထောက်အထား များမှာ မြေသိမ်းယူခံရမှုကို မရှောင်လွှဲနိုင်ပါက လျော်ကြေးရနိုင်မည့် အလားအလာ မြင့်မားစေနိုင်သည်။

ဤအချက်အတွက် ပြန်လှန် ငြင်းခုံမှု နှစ်ခုရှိသည်။ တစ်ခုမှာ အုပ်ချုပ်မှုရောနေသော နယ်မြေများတွင် မျိုးနွယ်စုလူထုသည် အဘယ်ကြောင့် ပုံမှန်စနစ်နှင့် ချိတ်ဆက်၍ တရားဝင်ပြုလုပ်သင့်ကြောင်း၊ နှင့် ဒုတိယ တစ်ခုမှာ တရားဝင် ပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်များကို စတင်ရန် တိုက်တွန်းခြင်းမပြုမီ လက်ရှိ ဥပဒေမူဘောင်များကို ပြင်ဆင်၍ အစဉ်အလာ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု စနစ်များကို အသိအမှတ်ပြုသင့်ကြောင်း ငြင်းခုံမှု ဖြစ်သည်။ ထို စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များကို အမျိုးသား မြေယာအသုံးပြုမှု မူဝါဒတွင် အသိအမှတ်ပြုပြီးဖြစ်သော်လည်း ခိုင်မာသော ဥပဒေပြုမှုကို ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နေသေး သည်။⁹⁶

နှစ်ခုလုံးမှာ အကြောင်းပြချက် ခိုင်လုံမှုများ ရှိပါသည်။ သို့သော် ဖြစ်မြောက်ရန် နှစ်များစွာ ကြာပေလိမ့်မည်။ ထိုကာလအတွင်း စိုက်ပျိုးမြေများကို အင်အားကြီးသူများက လုယူသွားနိုင်ပြီး လက်တွေ့မြေပြင်ပေါ်တွင် ပြန်လည် ပြင်ဆင်ရန် ခက်ခဲသည့်အချက်များကို ဖန်တီးနိုင်ပေသည်။

FGD များမှ ဖြေကြားချက်အရ ထိုကျေးရွာများမှာ အုပ်ချုပ်မှုပတ်ပတ်ဖြစ်သော သထုံမြို့နှင့် အကွာအဝေးအရနှင့် နီးကပ် သော်လည်း ကျေးရွာသားများတွင် မြေအသုံးပြုမှု၊ ထိန်းချုပ်မှုတို့နှင့်ဆိုင်သည့် ပုံမှန်စနစ်များနှင့် ပတ်သက်၍ အသိပညာ (သို့) ထိတွေ့မှု အလွန်နည်းပြီး ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ အသိအမှတ်ပြုမှု၊ ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အသုံးပြုခွင့်ပေါ်တွင်သာ ယုံကြည်အားထားကြသည်။ ဤပုံစံမှာ CSO များ၏ ဆွေးနွေးချက်အရနှင့် Namati, MyJustice, KHRG, HURFOM နှင့် အခြားအဖွဲ့များမှ ပြုလုပ်သည့် သုတေသနများအရ မွန်ပြည်နယ်တစ်ခုလုံးတွင် အတွေ့ရများသည်။ ထို့ပြင် KNU လွှမ်းမိုးသည့် ဝင်းဖုံးကျေးရွာတွင် ရွာသားများသည် KNU ထံမှ မြေပိုင်ဆိုင်မှု ရနိုင်သည့်အခွင့်အလမ်းကိုလည်း ရယူမထားကြပါ။ ပုံမှန်စနစ်နှင့် မထိတွေ့ခြင်းမှာ ကျေးရွာ အိမ်များ၊ မြေကွက်များနှင့် စိုက်ပျိုးမြေများ အားလုံးအတွက် ပါဝင်သည်။ NRC မှ ပြုလုပ်သည့် ယခင် HLP ဆန်းစစ်မှုများကလည်း ဝင်းဖုံးကျေးရွာတွင် အများပိုင်မြေရှိပြီး လက်ရှိဥပဒေများဖြင့် ကာကွယ်ထားခြင်းမရှိကြောင်း ဖော်ပြသည်။⁹⁷

⁹⁵ SiuSue Mark - 'Are the Odds of Justice "Stacked" Against Them? မြန်မာနိုင်ငံရှိ အသေးစားလယ်သမားများ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် တောင်းဆိုမှုများအတွက် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ' (၂၀၁၆) အရေးကြီးသော အာရှဒေသ လေ့လာမှု များ ၄၈:၃၊ ၄၅၀ ၊ Namati - မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထောက်အထားများသည် မြေယာ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်နိုင်ရန် မလုံ လောက်ပါ။ ခွဲခြားဘက်လိုက်မှု မရှိဘဲ ပွင့်လင်းမြင်သာသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ အရေးကြီးပါသည်။ ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီ၊ ၂၇
⁹⁶ သို့ရာတွင် KNU ကဲ့သို့သော EAO များမှာ ၎င်း၏ မြေယာမူဝါဒထဲတွင် အစဉ်အလာ အလေ့အထများကို အသိအမှတ် ပြုထားပြီး ဖြစ်၍ ပိုင်ဆိုင်မှုကို အစဉ်အလာအရ ထုတ်ပေးနိုင်သည်။ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး မြေယာမူဝါဒ ၂၀၁၅ အပိုဒ် ၁.၁.၃ ကို ကြည့်ပါ။
⁹⁷ NRC ၏ HLP ဆိုင်ရာ ကျေးရွာအခြေအနေ - ဝင်းဖုံးကျေးရွာ ၁၄ ဇူလိုင် ၂၀၁၆

လေ့လာခဲ့သည့် နယ်မြေများတွင် ကျေးလက်အိမ်များနှင့် မြေကွက်များအတွက် အထောက်အထားမရှိခြင်း က နေထိုင်ခွင့်စိတ်ချရရေးအတွက်ပြဿနာမရှိတတ်ပါ။ သို့သော် ရပ်ရွာအတွင်း ညီညွတ်မှုနှင့် နေရာတို့အတွက် အကျိုးရှိနိုင်သည်။ ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာခြင်းများရှိသည့် မွန်ပြည်နယ်၏ အခြားနေရာများ တွင် မိမိတို့၏ HLP များကိုထားခဲ့ပြီး ထွက်ခွာရန် အတင်းအကျပ်စေခိုင်းခံရသူများမှာ နောက်ပိုင်း ပြန်လာသည့်အခါ အထောက်အထားမရှိခြင်းကြောင့် နောက်ဆက်တွဲ ရှုပ်ထွေးမှုများ ဖြစ်နိုင်သည်။

စိုက်ပျိုးမြေများနှင့် ပတ်သက်၍ ၂၀၁၂ မြေယာဥပဒေအကြောင်း လူထုအား သတင်းအချက်အလက်ပေးမှု မရှိခြင်းကြောင့် LUC ဖြင့် မြေအသုံးချခွင့်ကို မှတ်ပုံတင်ရန် သတိမပြုမိသော လယ်သမားများအတွက် ထိခိုက်နစ်နာမှုကို ဖန်တီးခဲ့သည်။ သတင်းအချက်အလက်ရရှိသည့်တိုင် ကျေးရွာသားများနှင့် CSO တို့၏ ဖြေဆိုချက်အရ အခြားဖွဲ့စည်းမှုဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှမှု မရှိခြင်းများက LUC ကို စီမံခန့်ခွဲသည့် တာဝန်ရှိသူ များနှင့် ပိုမို ထိတွေ့ဆက်ဆံရန် အတားအဆီးဖြစ်စေသည်။ ၎င်းတို့တွင် အာဏာပိုင်များကိုကြောက်ရွံ့ခြင်း၊ ဘာသာစကားအခက်အခဲ၊ LUC ရရှိရန် တရားမဝင် ကုန်ကျငွေများနှင့် ကြာမြင့်သည့်အချိန်တို့ ပါဝင်သည်။ ထိုအတားအဆီးများ စုပေါင်း၍ အနာဂတ်တွင် မြေသိမ်းယူမှုများကြောင့် လယ်သမားများ ထိခိုက်ခံရနိုင်မှုကို ထပ်ဆောင်းတိုးမြှင့်စေနိုင်သောကြောင့် အောက်ပါ ICLA လုပ်ငန်းများ ဆက်လက်လိုအပ်နေမှုကို မီးမောင်း ထိုးပြနေပါသည်။

- ၂၀၁၂ ဥပဒေများအကြောင်း အသိပညာ တိုးတက်စေခြင်း
- LUC ၏ အကာအကွယ်ပေးနိုင်မှုကို ရှင်းပြခြင်း
- လယ်သမားများအား လျှောက်ထားနိုင်ရန်၊ တိုင်ကြားနိုင်ရန် နှင့် မှတ်ပုံတင်အထောက်အထားများ ရရှိနိုင်ရန် ကူညီခြင်း။

အနန်းပင်ကျေးရွာမှ အမှုကိစ္စကဲ့သို့ မြေယာများ ဆုံးရှုံးပြီးဖြစ်သည့်အခါ ဥပဒေရေးရာ အကူအညီမှာ ဖြစ်နိုင်ပါက မြေအစားပြန်ရရန်နှင့် လျော်ကြေးရရှိရန်တို့ကို ဦးတည်သင့်သည်။ တည်နေရာ တူညီပြီး အင်အား ဩဇာကြီးမားသူများက အနာဂတ်တွင် သိမ်းယူခြင်းခံရနိုင်သည့် ကျေးရွာများအတွက် မသိမ်းယူမီ ကူညီပံ့ပိုးမှုဖြင့် ညှိနှိုင်းခြင်းကဲ့သို့သော CDR မှာ လယ်သမားများနှင့် သိမ်းယူသူများအကြား အင်အားဩဇာမညီမျှမှု ကို ထိန်းညှိရန် အသုံးဝင်နိုင်သည်။

⁹⁸ Christopher Moore - အိုးအိမ်၊ မြေယာ နှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းပါဝင်၍ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးအတွက် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲ ဆောင်ရွက်မှု လက်စွဲစာအုပ် ၊ Norwegian Refugee Council နှင့် NORAD ၊ ၁၄

⁹⁹ Id.

၃.၂. ရပ်ရွာအတွင်း အငြင်းပွားမှုများအတွက် CDR အကူအညီ

ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အောက်ပါတို့ရှိပါက အကောင်းဆုံး ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

- ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာအာဏာပိုင်များသည် ယုံကြည်လေးစားနိုင်ပြီး မှန်ကန်မှုတူမှုရှိခြင်း
- အငြင်းပွားမှုမှာ ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာ မြေယာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြစ်ခြင်း
- လုပ်ငန်းစဉ်များကို လွယ်ကူစွာ လက်လှမ်းမီနိုင်ခြင်း
- ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အချိန်မီ ချမှတ်နိုင်ခြင်း
- ရပ်ရွာလူထု ညီညွတ်မှုကို ထိန်းသိမ်းခြင်းမှာ ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်ဖြစ်ခြင်း
- တရားရုံးများထက် ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံအရ ပိုမို လက်ခံနိုင်ဖွယ်ဖြစ်ခြင်း၊ ပိုမို မြန်ဆန်၍ စရိတ်သက်သာခြင်း⁹⁸

FGD များမှ ဖြေဆိုချက်နှင့် လူထုအတွင်း စစ်တမ်းများအရ ထိုအချက်များမှာ ရှိနေခဲ့ပြီး ၎င်းတို့အနေနှင့် ကျေးရွာအဆင့် မြေယာအငြင်းပွားမှုများကို ခုံသမာဓိအရ ဆုံးဖြတ်ပေးရန် ကျေးရွာခေါင်းဆောင် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးများထံမှ ဖြေရှင်းပေးမှုကို ပိုမို လိုလားရသည့် အကြောင်းရင်းများအနေနှင့် ထိုအချက်များထဲမှ အများအပြားကို ထောက်ပြကြသည်။ ထို့ပြင် ပါဝင်ပတ်သက်သူများအကြောင်း အခြေခံဆန်းစစ်လေ့လာမှု တစ်ခုက ဖော်ပြသည်မှာ ကျေးရွာအတွင်း အငြင်းပွားမှုများတွင် အငြင်းပွားသူများမှာ အင်အားဩဇာရှိမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နီးစပ်တူညီမှုရှိသောကြောင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများကို ထိန်းညှိနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် CDR ဆောင်ရွက်ပုံများသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းနည်းများမှ ပေးအပ်သော ခုံသမာဓိဖြင့်ဖြေရှင်းခြင်းပုံစံတစ်မျိုး၏ အားသာချက်များအပေါ် တည်ဆောက်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိပါသည်။ အားသာ ချက်များမှာ တတိယအဖွဲ့၏ အကူအညီဖြင့် မှန်ကန်မှုတူသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များသို့ ရောက်ရှိနိုင်မှု၊ ထို လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ မြန်ဆန်မှု၊ စရိတ်သက်သာမှု နှင့် ရပ်ရွာလူထုအတွင်း ညီညွတ်မှုကို အားဖြည့်ပေးသည့် ရလဒ်ရရှိနိုင်မှု တို့ဖြစ်ပါသည်။

သို့ရာတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ သုတေသန ပြုခဲ့ပြီးသည့် ကျယ်ပြန့်သော စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို သိမှတ်ရန် အရေးကြီးပေသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာ ဩဇာရှိသူ များနှင့် ရပ်ရွာလူထုအတွက် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများအကြောင်း CDR သင်တန်းများပေးရန် အစီအစဉ်များကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများရှိနိုင်သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာအလေ့အထများအား လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံသည့် နည်းလမ်းဆီသို့ ပြောင်းရွှေ့စေသင့်ပါသည်။⁹⁹

ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ရပ်ရွာလူထု၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုကို အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် အောက်ပါယူဆချက်များ ပါဝင်ပါသည်။

- အဂတိလိုက်စားမှု
- ဘက်လိုက်မှုရှိသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ
- အငြင်းပွားသူများအကြား အင်အားဩဇာမညီမျှမှု
- ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော ကျေးရွာသားများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အမူအကျင့်

ရပ်ရွာလူထုက အစဉ်အလာဖြေရှင်းမှုနည်းလမ်းများကိုသာ အားကိုးသည့်နေရာများတွင် ထိုအချက်များမှာ အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည့် အကြောင်းအချက်များအဖြစ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ပါသည်။¹⁰⁰ ကျေးရွာအဆင့် အငြင်းပွားမှု ကြားဝင် ဖြေရှင်းရေးအတွက် CDR ကို ပုံစံတစ်ခုအဖြစ်ရွေးချယ်ပါက ထိုအချက်များကို ကျားမ အခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ၊ အခြား လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ဆိုင်ပူပန်မှုများနှင့်အတူ ဦးတည်ဖြေရှင်းသင့်ပါသည်။ ဖြေရှင်းမှုနည်းလမ်းသည် ဖယ်ကျဉ်ခံလူထု၏ ပူပန်မှုများကို ဦးတည်၍ HLP အခွင့်အရေးများကို လက်လှမ်းမီ ကာကွယ်နိုင်ရန် ရည်မှန်းချက်ဖြင့် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် လူ့အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာပြီး အကောင်းဆုံးအနေနှင့် လက်ရှိရပ်ရွာအလေ့အထကို နည်းပါးသော ပြောင်းလဲမှု သာ ရှိစေသင့်ပါသည်။

၃.၃. ရပ်ရွာလူထုအုပ်စုများအကြား အငြင်းပွားမှုများအတွက် CDR နှင့် ဥပဒေရေးရာ အသိပညာ အကူအညီပေးခြင်း

လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည့် ဒုတိယအမျိုးအစား ပဋိပက္ခမှာ ဒေသအာဏာပိုင်များက ကျေးရွာနယ်နိမိတ်များကို ပြန်လည်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ ထိုအခြေအနေက အောက်ပါအရေးကြီးသော အရေးကိစ္စများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

- နယ်နိမိတ်ပြန်လည်ရေးဆွဲခြင်းကြောင့် ဝင်းဖုံးကျေးရွာမှ လယ်သမားများတွင် မြေယာဆုံးရှုံးမှုများ ဖြစ်လာစေခြင်း
- ကော့လိုင်ကျေးရွာမှ တာဝန်ရှိသူများနှင့် GAD နှင့် DALMS တို့ ညှိနှိုင်းခဲ့သည် ဆိုသောအချက်
- ဝင်းဖုံးကျေးရွာမှ မြေပိုင်ဆိုင်သူများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု မရှိခြင်း
- ကော့လိုင်ကျေးရွာတွင် မြေရရှိသူ လယ်သမားများအတွက် အထောက်အထားများ ဆက်လက်၍ ရရှိသွားခြင်း
- ဝင်းဖုံးကျေးရွာမှ လယ်သမားများအား လျော်ကြေးပေးဆောင်မှု မရှိခြင်း

အစိုးရတွင် ကျေးရွာနယ်နိမိတ်များ ပြန်လည်ရေးဆွဲခြင်းအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ရှိသော် လည်း ထိုအတွက်ကြောင့် မြေယာများ အလိုအလျောက် ဆုံးရှုံးစေခြင်း မဖြစ်သင့်ပါ။ လယ်သမားတစ်ဦး သည် ဆက်စပ်နေသော ကျေးရွာနှစ်ရွာတွင် မြေကွက်ကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်မရှိစေသင့်ဟု အကြောင်းပြရန် မရှိပါ။ ထို့ပြင် လယ်သမားများအား မြေများဆုံးရှုံးရသည့် အကြောင်းရင်း နှင့် ကြိုတင်အသိပေးခြင်းတို့အတွက် အကြောင်းပြချက် မပေးခဲ့ပါ။ ကော့လိုင်ကျေးရွာမှ လယ်သမားများတွင်ယခုအခါ LUCများရှိနေခြင်းက VT FAB နှင့် TFAB တာဝန်ရှိသူများသည် အခြေအနေကို သိနားလည်ကြောင်း နှင့် ပိုင်ရှင်သစ်များအား လွှဲပြောင်းပေးသော မြေများအတွက် အထောက်အထားများ ထုတ်ပေးရန် ပြင်ဆင်ထားကြောင်း ဖော်ပြနေ သည်။ အကယ်၍ မြို့နယ်အဆင့် GAD နှင့် DALMS တို့က လယ်သမားများကို မြေယာဆုံးရှုံးစေပြီး ကော့ လိုင်ကျေးရွာမှ လယ်သမားများအား အခွင့်အရေးပေးသည့် နယ်နိမိတ်ပြောင်းလဲမှုကို ခွင့်ပြုပေးခဲ့ပါက ဤ သည်မှာ ၁၉၉၄ မြေသိမ်း အက်ဥပဒေအရ အစိုးရ၏ ရယူမှုကို ကိုယ်စားပြုပေမည်။ သို့ရာတွင် အခြား ရွာသားများသို့ အသုံးပြုခွင့်ကို လွှဲပြောင်းပေးခြင်းကြောင့် သိမ်းယူခြင်းမှာ အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွား အတွက်ဖြစ်ကြောင်း အကြောင်းပြချက်အောက်တွင် ကျရောက်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထိုကိစ္စမျိုးတွင် ကျေးရွာနယ်နိမိတ်မှာ မည်သည့်နေရာတွင် ကျရောက်သည် ဖြစ်စေ၊ မြေကို ယခင်ပိုင်ရှင်သို့ ပြန်ပေးခြင်း (သို့) လျော်ကြေးပေးခြင်း ပြုသင့်သည်။ အကယ်၍ ဤကိစ္စမှာ မြေသိမ်းယူမှု အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ချက်အောက်တွင် မကျရောက်ပါက ဥပမာ ပွင့်လင်းမှုမရှိသော စီမံ အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကိုသုံး၍ မြေယာကို မှတ်ပုံတင်မထားသော အသုံးပြုနေသူထံမှ အခြားမှတ်ပုံတင်သည့် အသုံးပြုသူထံသို့ ရှင်းလင်းစွာ လွှဲပြောင်းခြင်းဖြစ်ပါက ဒုတိယအသုံးပြုသူမှာ မူလပိုင်ရှင်၏မြေကို ကျူးကျော်သူဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ ထို့ပြင် အကယ်၍ စီမံအုပ်ချုပ်သူသည် ထိုမြေယာအတွက် ငွေကြေးအပေးအယူရှိပါက အလွဲသုံးစားမှုဖြစ်ပြီး စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို စိန်ခေါ်ခြင်းဟုဆိုနိုင်၍ တရားမကြောင်း (သို့) ရာဇဝတ်ကြောင်းဖြင့် အရေးယူနိုင်ပေသည်။

ထိုအခြေအနေမှ သုံးသပ်နိုင်သည်မှာ -

၁. ဖြစ်ပွားစဉ်က လယ်သမားများတွင် ဥပဒေရေးရာ အသိပညာ နှင့်/သို့မဟုတ် ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို စိန်ခေါ်နိုင်သည့် စွမ်းရည်မရှိပါ။ ၂၀၁၂ လယ်ယာမြေဥပဒေ နှင့် ၁၉၉၄ မြေသိမ်းအက်ဥပဒေတို့ အကြောင်း ပိုမို၍ အသိပညာရှိပါက ပိုင်ဆိုင်မှုဆုံးရှုံးသည့် လယ်သမားများမှ မြေပြန်ပေးရန် သို့မဟုတ် လျော်ကြေးပေးစေရန်အတွက် ထိုအချိန်က အမှုလုပ်နိုင်အောင်အကူအညီ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ထို့ပြင် CDR ကျွမ်းကျင်မှုက ဤအငြင်းပွားမှုတွင် မြေဆုံးရှုံးသည့် လယ်သမားများအား မြေယာ စီမံခန့်ခွဲသူများ၊ ကော့လိုင်ရွာသားများနှင့် မြေများမဆုံးရှုံးမီ ညှိနှိုင်းနိုင်ရန် အကူအညီ ဖြစ်ခဲ့ပေလိမ့်မည်။
၂. ဤသို့သော အခြေအနေမျိုးမှာ ICLA အဖွဲ့ သို့မဟုတ် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးသည့် CSO များက ရွာသားများ ကိုယ်စား ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် ညှိနှိုင်းသည့်နည်းလမ်းဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းကြား ဝင်ညှိနှိုင်းရန် သင့်တော်ပေသည်။ ရွာသားများမှာ မိမိတို့ကိုယ်တိုင်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်စွမ်းရည် သို့မဟုတ် ညှိနှိုင်းနိုင်စွမ်းရှိသည်ဟု ယူဆခံစားနိုင်မှုမရှိဘဲ တင်ပြအရေးဆိုရာတွင် တရားဥပဒေအရ ငြင်းခုံနိုင်ရန် ပံ့ပိုးပေးမှု လိုအပ်နေသူများဖြစ်သည်။

၃. ဤအမှုနှင့်တကွ အလားတူအမှုများတွင် စိုက်ပျိုးမြေဆုံးရှုံးသူ လယ်သမားများမှာ လျော်ကြေးရခွင့် ရှိနေသေးသည်။ လယ်သမားများကို ထိုအခြေအနေအား ပြည်နယ်အဆင့် လယ်ယာမြေ စီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့ (သို့) မော်လမြိုင်ရှိ လယ်ယာမြေနှင့် အခြားမြေများသိမ်းဆည်းခံရမှုများအား ပြန်လည်စိစစ်ရေးကော်မတီသို့ တိုင်ကြားရန် ကူညီပေးနိုင်သည်။ (ဤအမှုတွင် မြို့နယ်အဆင့် တာဝန်ရှိသူများမှာ ဝင်းဖုံးကျေးရွာမှ မြေယာများ ဆုံးရှုံးမှုတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ကြောင်း ထင်ရှားသဖြင့် ပို၍ မြင့်သောအဆင့်များမှ တာဝန်ရှိသူများကို တိုင်ပင်ရန် လိုအပ်သည်။) လွန်ခဲ့သည့် နှစ်အနည်းငယ်အတွင်း ထိုလမ်းကြောင်းများမှ မထိရောက်သော၊ နည်းပါးသော ရလဒ်များသာ ရရှိခဲ့သောကြောင့် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီလိုအပ်နိုင်ပြီး အခြားရွေးချယ်စရာများမှာ သင့်တော် နိုင်သည်။ ၎င်းတို့မှာ -

- အုပ်ချုပ်ရေးအရ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို စိန်ခေါ်ရန် ဥပဒေအရ အမှုဖွင့်ခြင်း
- မြေသိမ်း အက်ဥပဒေ ကို ချိုးဖောက်သည့်အတွက် တာဝန်ရှိသည့်အစိုးရအဖွဲ့သို့ လျော်ကြေးရရှိရန် အယူခံဝင်ခြင်း
- ကျူးကျော်မှုအတွက် ဥပဒေအရ အမှုဖွင့်ခြင်း (တရားမကြောင်း သို့မဟုတ် ရာဇဝတ် ကြောင်းဖြင့်)

ICLA နှင့် CSO တို့မှ ပေးအပ်သော ဥပဒေအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာသင်တန်းများက ထိုအားထုတ်မှုများအတွက် ကူညီဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်လိမ့်မည်။ (အခွန်ပြေစာများသာရှိ၍) အထောက်အထားနည်းပါးသော်လည်း ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာ မြေပိုင်ဆိုင်သူတို့မှ မြေယာများပြန်လည်ရရှိရန် အောင်မြင်စွာလုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည့်အခြားအခြေအနေများအကြောင်းကိုလည်း ပိုင်ဆိုင်မှု/အသုံးပြုမှု၏ သက်သေအနေနှင့် အသိပညာ မြှင့်တင်ပေးနိုင်လိမ့်မည်။¹⁰¹

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း CDR ကျွမ်းကျင်မှုများနှင့် ညှိနှိုင်းမှုတို့တွင် အသိပညာ ပိုမို၍ရှိခဲ့ပါက လယ်သမားများအနေနှင့် မြေများမဆုံးရှုံးမီ ကော့လိုင်ရွာမှ လယ်သမားများ၊ မြို့နယ်မှ မြေယာစီမံခန့်ခွဲသူများနှင့် ကြားဝင် ညှိနှိုင်းနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်းအတွက် အကူအညီ ဖြစ်စေခဲ့ပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့်စွမ်းရည် မြှင့်တင်ပေးနိုင်ခဲ့ပေမည်။

¹⁰⁰ Id, 76.

¹⁰¹ ကချင်ပြည်နယ်မှ လယ်သမားများကွန်ရက်သည် မြစ်ကြီးနားတစ်ဝိုက်တွင် ထိုသို့သော ကြိုးပမ်းမှုများအတွက် အောင်မြင်မှုအချို့ ရရှိထားသည်။

၃.၄. ကျေးရွာသားများနှင့် အပြင်လူများအကြား အငြင်းပွားမှုများအတွက် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးခြင်း

FGD များ၊ CSO များမှ ဖြေကြားမှုများနှင့် ဖြေကြားချက်များကို ပံ့ပိုးပေးနေသည့် လွန်ခဲ့သော နှစ်အနည်းငယ်အတွင်းက ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် သုတေသနများ (အထူးသဖြင့် Namati က ဆောင်ရွက်သည့် မြေသိမ်းယူမှုများနှင့် အစားထိုး ပြန်ပေးမှုများဆိုင်ရာ သုတေသနများ) က ဖော်ပြကြသည်မှာ လယ်သမား များနှင့် မြေသိမ်းယူမှုတွင် တာဝန်ရှိသူတို့အကြား အင်အားဩဇာမှာ များစွာကွာခြားသည်။ ထို့ပြင် ထို အင်အားဩဇာမညီမျှမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သည့် အမှုကိစ္စများတွင် လယ်သမားများဘက်သို့ အသာပေး၍ ဖြေရှင်းပေးခဲ့သည့် အမှုများ၏ ပမာဏမှာ မပြောပလောက်ပေ။

ထိုသို့သော အခြေအနေမျိုးများတွင် -

ပါဝင်သောအဖွဲ့များတွင် အင်အားဩဇာနှင့် လွှမ်းမိုးနိုင်မှုပုံစံ နှင့် အတိုင်းအတာများ သိသာလှစွာ ခြားနားနေခဲ့လျှင် မျှတသောရလဒ် တွက်ပေါ်နိုင်စေရန် ထိန်းညှိပေးမည့် အကူအညီ နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ လိုအပ်နိုင်သည်။ ၎င်းတွင် ညှိနှိုင်းမှုများအတွက် တင်ပြအရေးဆိုပေးသည့် အကူအညီ သို့မဟုတ် အငြင်းပွားမှုကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် ဩဇာရှိ၍ ယုံကြည်ရပြီး တရားမျှတမှုရှိသော တတိယအဖွဲ့ (ဥပမာ၊ တရားသူကြီး သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာအုပ်ချုပ်သူ) ထံသို့ ဆောင်ယူခြင်းတို့ ပါဝင်နိုင်သည်။¹⁰²

မွန်ပြည်နယ်တစ်ဝှမ်းတွင် မြေသိမ်းယူမှုများ၌ အဓိကတာဝန်ရှိပြီး အင်အားဩဇာ မညီမျှမှု ကြီးမားစွာရှိနေသော အဖွဲ့ ၃ ခု (စစ်တပ်၊ အစိုးရ နှင့် ကုမ္ပဏီ များ) နှင့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး ရာဇဝင်ကို ဖော်ပြကြသည့်အတွက် ထိုကိစ္စများတွင် CDR ၏ သက်ရောက်နိုင်ခြေမှာ မပြောပလောက်ဟု ယူဆရပေသည်။ ထို့ပြင် FAB တွင် မြေသိမ်းယူမှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန် တာဝန်ရှိသည်မှာလည်း ရှင်းလင်းသေချာပြီး ပြန်လည်စိစစ်ရေး ကော်မတီများတွင် သိမ်းယူထားသည့်မြေများအတွက် မူလပိုင်ရှင်များသို့ အစားပြန်ပေးရန် အောင်မြင်မှုအနည်းငယ်သာ ရရှိထားသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် တရားစီရင်ရေးစနစ်၌ စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေသော်လည်း ထိုကဲ့သို့သောအမှုများမှာ ပုံမှန်တရားရုံးစနစ်မှ တင်းကျပ်သော အဓိနဲ့အာဏာကို လိုအပ်နိုင် သည်။

ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးနေသော CSO များထံမှ တုံ့ပြန်ဖြေကြားရာတွင် အကယ်၍ သူတို့ ဆောင်ရွက် သမျှမှာ သင်တန်းပေးခြင်းနှင့် အသိပညာမြှင့်တင်ရေးတို့သာဖြစ်နေပြီး လက်တွေ့ဖြေရှင်းမှုကို မပေးနိုင်ပါက ကျေးလက်လူထုအနေနှင့် CSO များနှင့်အတူ ပါဝင်လုပ်ဆောင်ရန် စိတ်ထက်သန်မှု ပျောက်ဆုံးသွားနိုင်ခြေ ရှိကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။

ထို့ကြောင့် ဤလေ့လာမှုက မြေသိမ်းယူမှုများကို မြေသိမ်းအက်ဥပဒေ ၊ လယ်ယာမြေ ဥပဒေ နှင့် VFV ဥပဒေ တို့ကို ချိုးဖောက်မှုအနေနှင့် စိန်ခေါ်သည့် စမ်းသပ်မှုကိစ္စအချို့ဖြင့် မဟာဗျူဟာကျစွာ တရားရင်ဆိုင်ခြင်းဖြင့် လက်တွေ့သက်ရောက်မှုအချို့ ရရှိနိုင်ကြောင်း နှင့် မြေသိမ်းယူလိုသူများကို အတားအဆီးဖြစ်စေနိုင်ကြောင်း တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အနေနှင့် ကောက်ချက်ချပါမည်။ သင့်လျော်သောအမှုများမှာ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်လာအနေနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှု အထောက်အထား အနည်းငယ် (ဥပမာ အခွန်ပြေစာသာ ရရှိနိုင်ခြင်း) ရှိသည့် လတ်တလော မြေသိမ်းယူမှုများ ဖြစ်သည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် ငြင်းခုံနိုင်သည်မှာ လယ်သမား အများအပြားတွင် ပုံမှန်အထောက်အထား မရှိသော်လည်း ၂၀၁၂ ဥပဒေများကို ထုတ်ပြန်ပြီး၍ နှစ်များစွာကြာပြီးနောက် လယ်သမားအများတို့သည် အမှန်တကယ် မြေအသုံးပြုခွင့်ကို မှတ်ပုံတင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်နေကြခြင်းက အစိုးရ/FAB များသည် ထိုအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန် ဆန္ဒရှိကြောင်း ဖော်ပြနေသည်။ အများအားဖြင့် ထိုအခွင့်အရေးများမှာ VTA ၏ ထောက်ခံမှု နှင့် အိမ်နီးချင်း နှစ်ဦး၏ အတည်ပြုထောက်ခံမှု အထောက်အထားဖြင့်သာ အသိအမှတ်ပြုသည်။

¹⁰² Christopher Moore - အိုးအိမ်၊ မြေယာ နှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းပါဝင်၍ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးအတွက် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲ ဆောင်ရွက်မှု လက်စွဲစာအုပ် ၊ Norwegian Refugee Council and NORAD, ၂၀၁၂၊ ၂၃

၃.၄.၁. စစ်တပ်မှ မြေသိမ်းယူမှုများ

ပါဝင်ပတ်သက်သူအမျိုးမျိုးနှင့် ဆွေးနွေးရာတွင် ရှင်းလင်းစွာသိရသည်မှာ လေ့လာမှုတွင်ပါဝင်သည့် မည်သည့်အုပ်စုတွင်မှ စစ်တပ်၏ မြေသိမ်းယူမှုများအတွက် ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်း (သို့) ဆန္ဒမရှိကြခြင်း ဖြစ်သည်။ CSO နှင့် အခြားသူများအတွက် နောက်ဆက်တွဲပြဿနာများ ဖြစ်နိုင်၍ ဤအရေးကိစ္စကို အန္တရာယ်ရှိသည်ဟုရှုမြင်ကြသည်။ မွန်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးသည့် CSO များသည် ထိုကိစ္စ များတွင် ပါဝင်ရန် တွန့်ဆုတ်သော်လည်း အခြားနယ်မြေများတွင် လယ်သမားများကိုယ်စား စစ်တပ်နှင့် ညှိနှိုင်းမှုများကို ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် Namati အဖွဲ့မှ ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးသူ (Paralegal) များကို ဤကိစ္စများဆောင်ရွက်ရန် သင်တန်းပေးထားပြီး ကချင်ပြည်နယ် မြစ်ကြီးနားတိုက်တွင် မြေသိမ်းယူမှုများအတွက် တူညီသောလုပ်ငန်းများကို ပုဂ္ဂလိက ဥပဒေအကူအညီပေးရေး ဝန်ထမ်းများက လုပ်ဆောင်နေကြသည်။

၃.၄.၂. အစိုးရမှ မြေသိမ်းယူမှုများ

အစိုးရမှ မြေသိမ်းယူမှုကြောင့် မြေယာဆုံးရှုံးသူများတွင် ဥပဒေအရ ရှင်းလင်းသောအခွင့်အရေးရှိပြီး အများစုမှာ ဥပဒေ အသိပညာမရှိဘဲ အစိုးရရုံးများသို့ လက်လှမ်းမမီသောကြောင့် ထိုအမှုကိစ္စများကို နောက်ဆက်တွဲဆောင်ရွက်ရန် တိုက်ရိုက်အကူအညီ လိုအပ်သည်။ ၁၈၉၄ မြေသိမ်းအက်ဥပဒေအရ အစိုးရ သို့မဟုတ် စစ်တပ်တွင် မြေကို အများပြည်သူ အကျိုးအတွက် သိမ်းယူရန် အခွင့်အာဏာရှိသော်လည်း ရှင်းလင်းသောလုပ်ငန်းစဉ်များ နှင့် ထိခိုက်ခံရသူများအတွက် အခွင့်အရေးများရှိကြောင်းကို အစိုးရ၏ မြေသိမ်းယူမှုကြောင့် ထိခိုက်ခံရသည့် လယ်သမားအများစုအနေနှင့် မသိရှိဘဲ ရှိနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် ဈေးကွက်ပေါက်ဈေးဖြင့် လျော်ကြေးရရှိခွင့် နှင့် ၁၅% ထပ်ပေါင်းပြီး အခြားကိစ္စများအတွက် ငွေကြေးဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများ ပါဝင်သည်။ (သီးနှံများ၏ တန်ဖိုး၊ သိမ်းယူ သည့်လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပျက်စီး ဆုံးရှုံးမှု၊ အကျိုးအမြတ်ဆုံးရှုံးမှု နှင့် ပြောင်းရွှေ့စရိတ်တို့ ပါဝင်သည်။) ဥပဒေတွင် အစိုးရက ဆောင်ရွက် ပေးရမည့်အချက်များကို အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။

၁၈၉၄ မြေသိမ်း အက်ဥပဒေအရ အစိုးရမှ ဆောင်ရွက်ပေးရမည့် တာဝန်များ
လုပ်ငန်းစဉ်ကို စီမံဆောင်ရွက်ရန် ကောက်ခံသူ (ကောလိပ်တော်အရာရှိ 'Collector') တစ်ဦးကို ခန့်ထားရမည်။ ¹⁰³
အစိုးရဝေဖန်နှင့် ဆောင်ရွက်မည့်ဒေသတို့တွင် အကြံပေးစစ်ဆေးမှုများ ဆောင်ရွက်မည့်အကြောင်း အသိပေးကြေညာရမည်။ ¹⁰⁴
ထိခိုက်ခံရမည့်သူများက ကန့်ကွက်ခြင်း ပြုနိုင်ရန် ခွင့်ပေးရမည်။ ¹⁰⁵
ထို့နောက် သိမ်းယူရန် ရည်ရွယ်ထားသော မြေကို ဝေဖန်တွင် ကြေညာပေးသင့်သည်။ ¹⁰⁶
မြေယာကို မှတ်သားရမည်။ ¹⁰⁷
သိမ်းယူမည့်မြေအနီး (သို့) သင့်လျော်သောနေရာတွင် အများပြည်သူအတွက် ကြေညာချက်ထုတ်ပေးရမည်။ ၎င်းတွင် အစိုးရက သိမ်းယူရန် ရည်ရွယ်ကြောင်း နှင့် ထိခိုက်ခံရသူများက ထိုကိစ္စအတွက် ဥပမာ လျော်ကြေး နှင့် မြေတိုင်းတာရန်တို့ကို တင်ပြနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားရမည်။ ထိခိုက်ခံရသူများကို ကြေညာစာ ထုတ်ပေးရမည်။ ¹⁰⁸
ကောလိပ်တော်အရာရှိသည် ပေးအပ်မှုများကို ဖိုင်တွဲ၍ မှတ်တမ်းတင်ရမည်။ ¹⁰⁹

¹⁰³ ပုဒ်မ ၃ (ဂ)
¹⁰⁴ ပုဒ်မ ၄
¹⁰⁵ ပုဒ်မ ၅ (က)
¹⁰⁶ ပုဒ်မ ၆
¹⁰⁷ ပုဒ်မ ၈
¹⁰⁸ ပုဒ်မ ၉

မြေတိုင်းတာခြင်း၊ လျော်ကြေးပမာဏနှင့် မည်သူ့ကိုပေးမည်ဖြစ်ကြောင်းတို့ကိုလည်း တရားရုံးတွင် မေးမြန်း စုံစမ်းခွင့်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

လက်ရှိအချိန်တွင် လျော်ကြေးပေးရန် လုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင်ရန် တာဝန်ရှိသူမှာ အများပြည်သူ အကျိုး အတွက် မြေသိမ်းယူသည့် ထိုဒေသတွင်ရှိသော အစိုးရဌာနဖြစ်သည်။¹¹⁰ သို့သော် တာဝန်ရှိသည့်အတိုင်း ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် အစိုးရတွင်တာဝန်ရှိကြောင်းမြေသိမ်းဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။မြေသိမ်းယူခံရပြီးလျော်ကြေးမရရှိသူတစ်ဦးအနေနှင့် အစိုးရအား ၎င်း၏ ဥပဒေအရတာဝန်ရှိမှုကို လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ပေးစေရန် တရားဝင်လုပ်ငန်းစဉ်များ ရှိမနေပေ။

အနာဂတ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေကို အသုံးပြုရန် အသိပညာများ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာသည်နှင့်အမျှ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို တရားရုံးတွင် ရင်ဆိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်လာပေလိမ့်မည်။ သို့သော် လက်ရှိအချိန်တွင် ထိုသို့ စွဲဆိုမှုများမှာ အလွန်နည်းပါးသည်။

၃.၄.၃. ကုမ္ပဏီများ

မြေယာများကို တရားမဝင် သိမ်းယူထားသည့်အခါ ပြန်ပေးစေခြင်း နှင့် ဝင်ငွေဆုံးရှုံးမှုအတွက် လျော်ကြေး တောင်းခြင်း နှစ်ခုလုံးကို ပြုလုပ်နိုင်သည်။ Legal Light အဖွဲ့၏ ဖြေကြားချက်အရ ကုမ္ပဏီများ ပါဝင်သည့် အမှုများတွင် ကုမ္ပဏီများမှ သင့်လျော်သော လျော်ကြေးကို ပေးရရန် အလားအလာရှိသည်။

အစိုးရ နှင့် ကုမ္ပဏီများ၏ မြေသိမ်းယူမှုအတွက် မဟာဗျူဟာကျသည့် တရားရင်ဆိုင်ရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းသင့်သည်။ ဖွဲ့စည်းရာတွင် (ဥပမာ Legal Light ကဲ့သို့ - ၎င်းမှာ ကာလကြာမြင့်စွာ ရန်ပုံငွေ နည်းပါးနေပြီး People in Need – PIN အဖွဲ့မှ လက်ရှိပေးနေသည့်ရန်ပုံငွေမှာလည်း ၂၀၁၈ ဇူလိုင်လတွင် ကုန်ဆုံးမည်။) လက်ရှိ စွမ်းဆောင်ရည်ရှိသူများ၏ ပံ့ပိုး အားဖြည့်မှုဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ မော်လမြိုင်တွင် အဖွဲ့သစ် ဖွဲ့ စည်းခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အစီရင်ခံစာရေးသားချိန်တွင် သီလဝါအထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် ဆက်စပ်နေသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများ အတွက် မဟာဗျူဟာကျ တရားရင်ဆိုင်မှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသော Earthrights International အဖွဲ့က ဤကိစ္စ အတွက် တရားရုံးစစ်ဆေးမှုများ အကြိမ်များပြားနိုင်သည့်အတွက် (နှစ်ပတ်တစ်ကြိမ်ခန့်) မွန်လူမျိုး ရှေ့နေများ သို့မဟုတ် အနည်းဆုံး မော်လမြိုင်တွင် အခြေပြုသည့် ရှေ့နေများ လိုအပ်နိုင်ကြောင်း အကြံပြု သည်။

Legal Light အဖွဲ့က ဖြေကြားသည်မှာ Earthrights International နှင့် မော်လမြိုင် Justice Centre မှ ဝန်ထမ်းဟောင်းတစ်ဦးတို့၏ ဖြေကြားချက်များနည်းတူ ဒေသခံများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို အားဖြည့်ပေး သည့် ဥပဒေရေးရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်စွမ်းရည် မြှင့်တင်ရေးအစီအစဉ်များသည် လယ်သမားများထံမှ ပိုမို အင်အားကြီးသူများက မြေသိမ်းယူသည့် မြေယာအမှုများကို မဟာဗျူဟာကျစွာ တရားရင်ဆိုင်ရန် ဖြစ်နိုင် ခြေ ရှိလာနိုင်သည်။ Legal Light အဖွဲ့သည် တိုင်ကြားသည့် ပိုင်ဆိုင်မှု နှင့် ယခင် အသုံးပြုနေခဲ့မှုတို့ကို အထောက်အထားပြရန် အခွန်ပြေစာများသာရှိသော်လည်း ထိုကဲ့သို့သော အမှုအချို့တွင် အောင်မြင်ခဲ့ခြင်း များ ရှိခဲ့သည်။။

¹⁰⁹ ပုဒ်မ ၁၀

¹¹⁰ ၁၈၉၄ မြေသိမ်း အက်ဥပဒေ အရ အစိုးရသည် ထိုမြေနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို ဆန်းစစ်ရန်၊ တန်ဖိုးကို ဆုံးဖြတ်ရန် နှင့် သိမ်းယူမှုအတွက် ဈေးကွက် ပေါက်ဈေးထက် ၁၅% ထပ်ပေးရန်အတွက် အရာရှိတစ်ဦးကို စေလွှတ်ရန် လိုသည်။

၃.၄.၄. ဥပဒေအရ ဆောင်ရွက်မှု

မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ စီရင်မှုကို ရှောင်လွှဲ၍ လယ်သမားများကိုယ်စား ဥပဒေအရဆောင်ရွက် ရန် ရွေးချယ်စရာအချို့ရှိသည်။ ထိုရွေးချယ်စရာများမှာ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ/ တရားမကြောင်းအရ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်မှုကဲ့သို့ စွဲချက်တင်ခြင်းများ သို့မဟုတ် Legal Light အဖွဲ့က အကြံပြုသကဲ့သို့ လိမ်လည်မှု ပါဝင်နိုင်သည်။ ၎င်းတို့သည် ရာဇဝတ်ကြောင်း နှင့် တရားမကြောင်းအရ စွဲဆိုနိုင်သော်လည်း မနည်းပါးလှ သည့် ရင်းမြစ်များကို လိုအပ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ သာမန်လယ်သမားတစ်ဦးသည် ထိုအမှုမျိုးကို တရား စွဲနိုင်ရန် အကူအညီ လိုအပ်သည်။

ရာဇဝတ်မှုများ

၁၈၆၁ မြန်မာရာဇသတ်ကြီးတွင် အိုးအိမ်၊မြေယာနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ပေး သည့် ပြဌာန်းချက်မျိုးစုံ ပါရှိသည်။ ၎င်းတို့တွင် တစ်စုံတစ်ဦး၏ မြေပေါ်သို့ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ ဝင်ရောက်ခြင်း (ကျူးကျော်ခြင်း) နှင့် ပိုင်ရှင်ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ မြေကို ရောင်းချခြင်း (လိမ်လည်မှု) တို့ ပါဝင်သည်။

ရာဇဝတ်မှု စွဲချက်များ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ကျူးလွန်သူကို (နောက်ထပ် ကျူးလွန်မှုကို တားဆီးနိုင်ရန် အတွက်) အပြစ်ပေးရန် ဖြစ်သည်။ သို့သော် လယ်သမားတစ်ဦးအဖို့ လျော်ကြေးရရှိရန် သို့မဟုတ် မြေကို ပြန်ရရှိရန်မှာ တရားမကြောင်းဖြင့် စွဲဆိုရန်လည်း လိုအပ်နိုင်သည်။

(က) ရာဇဝတ်မှုမြောက်သည့် ကျူးကျော်မှု

အိုးအိမ် နှင့်မြေယာပေါ်သို့ ရာဇဝတ်မှုမြောက်သည့် ကျူးကျော်မှုမှာ မြန်မာရာဇသတ်ကြီးအရ ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်း ဖြစ်သည်။¹¹¹ ရာဇဝတ်မှုမြောက်သည့် ကျူးကျော်မှုကို ထိုနေရာနှင့် အနီးဆုံး ရဲစခန်းတွင် သို့မဟုတ် မြို့နယ်တရားရုံးသို့ တိုက်ရိုက်တိုင်ကြားနိုင်သည်။ ကျူးကျော်မှုဖြင့် အပြစ်ရှိသည်ဟု စီရင်ခံရပါက ထောင်ဒဏ် ၃ လ သို့မဟုတ် ငွေဒဏ် ကျခံရနိုင် သည်။¹¹²

(ခ) လိမ်လည်မှု

လိမ်လည်မှုမှာ ရာဇသတ်ကြီးအောက်မှ ကျူးလွန်မှုဖြစ်ပြီး မြေယာနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာများနှင့် ပတ်သက်၍ အခြေအနေ အမျိုးမျိုးဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ ဥပမာ - B ၏ မြေတွင် ငှားရမ်းနေထိုင်သူ A က C ထံသို့ မြေကို B ၏ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ ရောင်းချသည်။¹¹³ ရာဇဝတ်မှုမြောက်သော ကျူးကျော်မှုကဲ့သို့ပင် တိုင်ကြားမှုကို ရဲသို့ဖြစ်စေ၊ တရားရုံးသို့တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ အမှုအောင်မြင်ပါက ကျူးလွန်သူမှာ ထောင်ဒဏ် သို့မဟုတ် ငွေဒဏ် (သို့မဟုတ် နှစ်မျိုးလုံး) ကျခံရနိုင်ပြီး မူလပိုင်ရှင်၏ အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုခံရပေမည်။

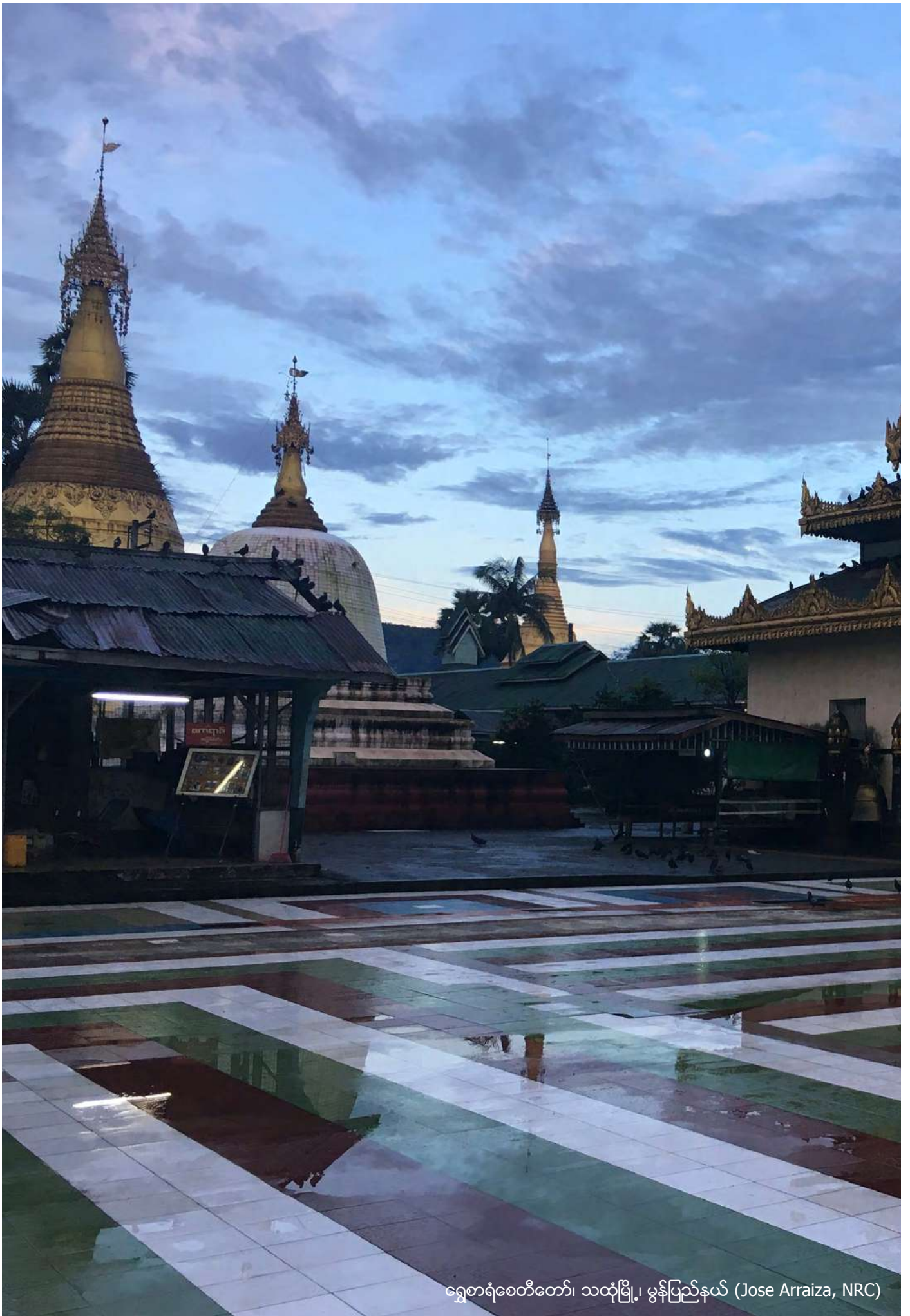
¹¹¹ မြန်မာ ရာဇသတ်ကြီး ၁၈၆၁၊ အပိုဒ် ၄၄၁

¹¹² မြန်မာ ရာဇသတ်ကြီး ၁၈၆၁၊ အပိုဒ် ၄၄၇

¹¹³ မြန်မာ ရာဇသတ်ကြီး ၁၈၆၁၊ အပိုဒ် ၄၂၃

¹¹⁴ အကျိုးပျက်စီးစေမှုသည် လူတစ်ဦးက အခြားသူတစ်ဦး၏ ရပိုင်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်သည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်သည်။

¹¹⁵ စီရင်ထုံးဥပဒေ မှာ တရားသူကြီးက ပြုလုပ်သည့် ဥပဒေနှင့် ယခင် စီရင်ချက်များကို ရည်ညွှန်းသည်။

ရွှေစာရံစေတီတော်၊ သထုံမြို့၊ မွန်ပြည်နယ် (Jose Arraiza, NRC)

အမျိုးသမီးများ၊ သထုံမြို့၊ မွန်ပြည်နယ် (Jose Arraiza, NRC)

တရားမမှုများ

ရာဇဝတ်မှုများမှာ ကျူးလွန်သူကို အပြစ်ပေးနိုင်ရန် (နှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုမှ ဖယ်ရှားနိုင်ရန်) ရည်ရွယ်ပြီး တရားမ မှုများမှာ လယ်သမားများအနေနှင့် လျော်ကြေးရရှိလိုပါက ပို၍ သင့်လျော်သည်။ ရလဒ်နှစ်ခုလုံး လိုချင်ပါက ရာဇဝတ်ကြောင်းဖြင့် စွဲဆိုပြီးနောက် တရားမကြောင်းဖြင့် ဆက်လက်စွဲဆိုခြင်းက သင့်လျော်နိုင်သည်။

တရားမကြောင်းအရ ကျူးကျော်မှု

(က) အကျိုးပျက်စီးစေမှုအတွက် ကုစားရန် အသုံးများသော ဥပဒေ

ကျူးကျော်မှုမှာ ရာဇဝတ်မှုလည်းဖြစ်၍ အကျိုးပျက်စီးစေမှုလည်းဖြစ်သည်။¹¹⁴ ကျူးကျော်မှုကြောင့် အကျိုးပျက်စီးစေမှုကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ၌ ထည့်သွင်းထားပေး။ ၎င်းသည် စီရင်ထုံးဥပဒေထဲ၌ ဥပဒေချိုးဖောက်မှုတစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်သည်။¹¹⁵ လူတစ်ဦးသည် အောက်ပါတို့ကို လုပ်ဆောင်ပါက ကျူးကျော်မှုမြောက်သည်။

- အခြားသူတစ်ဦး ပိုင်ဆိုင်သော မြေထဲသို့ ဝင်ရောက်ခြင်း နှင့်
- ဝင်ရောက်ရန် ထိုသူ၏ ခွင့်ပြုချက် ရရှိထားခြင်း

တရားမကြောင်းတွင် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ ကျူးကျော်မှုနှင့်မတူဘဲ ရည်ရွယ်ချက် ပါရှိရန် မလိုချေ။ (ထို့ကြောင့် ကျူးကျော်သူသည် အခြားသူ၏မြေဖြစ်ကြောင်း မသိခဲ့လျှင်လည်း ကျူးကျော်မှုမြောက်သည်။) ထို အချက်က ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ ကျူးကျော်မှုထက် သက်သေပြရန် လွယ်ကူစေသည်။ တရားမကြောင်းအရ ကျူးကျော်မှုအတွက် ကုစားမှုမှာ အောက်ပါတို့ ပေါင်းစပ်ထားခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။

- ပျက်စီးမှုအတွက် ပေးလျော်မှု (ဥပမာ - မြေသည် ညစ်ညမ်းခဲ့လျှင်၊ ပိုင်ရှင်မှာ ဝင်ငွေဆုံးရှုံးခဲ့လျှင်) နှင့်/သို့မဟုတ်
- မကျူးကျော်ရန် သို့မဟုတ် ထပ်မံ မပြုလုပ်ရန် သတိပေးတားမြစ်ချက် (သတိပေးတားမြစ်ချက်အကြောင်း အောက်တွင် ကြည့်ပါ)

တရားမကြောင်းဆိုင်ရာ ကျူးကျော်မှုအတွက် တိုင်ကြားမှုကို ကျူးလွန်ပြီး ၃ နှစ်အတွင်း ပြုလုပ်ရသည်။¹¹⁶ ဆက်လက်ကျူးလွန်နေပါက ၃ နှစ်ကာလမှာ ကျူးကျော်မှု ရပ်ဆိုင်းသည့်အချိန်မှ စတင်သည်။¹¹⁷

(ခ) အခြား စီရင်ထုံးဥပဒေ ဆိုင်ရာ ပေးလျော်စေမှုများ

မြွက်ဟကြေညာချက်များ - လယ်သမားတစ်ဦးနှင့် အခြားအဖွဲ့တို့အကြား မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်အတွက် အငြင်းပွားမှုတစ်ခုတွင် လယ်သမားသည် အခြားအဖွဲ့၏ အမှားကို တရားရုံးမှ မြွက်ဟကြေညာပေးရန် လျှောက် ထားနိုင်သည်။¹¹⁸ အောင်မြင်ပါက လယ်သမားသည် ထိုအခြားအဖွဲ့အား ထိုမြေပေါ်မှ တားမြစ်မိန့်ကို တောင်းဆိုသင့်သည်။ (အောက်တွင် ကြည့်ပါ။)

¹¹⁶ ကန့်သတ်ချက် အက်ဥပဒေ ၁၉၀၈၊ ပထမ အစီအစဉ်၏ စာပိုဒ် ၃၇
¹¹⁷ ကန့်သတ်ချက် အက်ဥပဒေ ၁၉၀၈၊ အပိုဒ် ၂၃
¹¹⁸ သီးခြား ကင်းလွတ်ခွင့် အက်ဥပဒေ ၁၈၇၇ ၊ ပုဒ်မ ၄၂၊ ဖော်ပြချက် (ဆ)
¹¹⁹ သီးခြား ကင်းလွတ်ခွင့် အက်ဥပဒေ ၁၈၇၇ ၊ ပုဒ်မ ၅၄ အောက်တွင် ထုတ်ပြန်သည်။
¹²⁰ တရားမမှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ၁၉၀၈၊ အမိန့် ၂၁၊ စာပိုဒ် ၃၅ အပါအဝင်
¹²¹ ကန့်သတ်ချက် အက်ဥပဒေ ၁၉၀၈၊ ပထမ အစီအစဉ်၏ စာပိုဒ် ၁၄၂
¹²² ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ - သမ္မတရုံး အမိန့်စာအမှတ် ၁၄/၂၀၁၆ ၊ ၂၀၁၆ မေလ ၅ ရက်တွင် ထုတ်ပြန်သည်။

တားမြစ်မိန့်များ - တားမြစ်မိန့်များမှာ တရားရုံးက လုပ်ဆောင်မှုတစ်ခုကို ရပ်ဆိုင်းရန် အမိန့်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။¹¹⁹
ဥပမာ - တားမြစ်မိန့်သည် အဖွဲ့တစ်ခုအား လယ်သမား၏မြေကို ဆက်လက် မကျူးကျော်စေရန် အင်အားသုံးနိုင်သည်။

(ဂ) ပြဌာန်းဥပဒေအရ ကုစားပေးလျော်မှုများ

၁၈၇၇ သီးခြား ကင်းလွတ်ခွင့် ဥပဒေ (SRA) က အိုးအိမ် (သို့) မြေယာအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် လမ်းကြောင်း များကို ပေးထားသည်။ SRA သည် ၁၉၀၈ တရားမကြောင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ဥပဒေ နှင့် တွဲဖက်လုပ်ဆောင်သည်။ တရားမ ကြောင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ဥပဒေ တွင် တရားရုံးသို့တင်ပြရာ၌ မည်သည့် အထောက်အထားများ ပါဝင်သင့်ကြောင်း နှင့် တရားရုံးများ၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုနှင့် အမိန့်တို့တွင် မည်သည်တို့ ပါဝင်သင့်ကြောင်း အသေးစိတ်များကို ဖော်ပြထားသည်။

၁၉၀၈ တရားမကြောင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ဥပဒေ သည် မြေပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် အမိန့်ဒီကရီကို ခိုင်မာစေရန် လုပ်ငန်းစဉ်ကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းတွင် မရွှေ့ပြောင်းနိုင်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကို ပေးအပ်ရန် နှင့် ထိုပိုင်ဆိုင်မှုမှထွက်ခွာရန် အမိန့်ချထားသူအား ဖယ်ရှားခြင်းနှင့် ငြင်းဆန်ခြင်းတို့လည်း ပါဝင်သည်။¹²⁰ တောင်းဆိုမှုကို ပိုင်ဆိုင်မှု ဆက်လက်မရရှိချိန်မှ ၁၂ နှစ်အတွင်း ပြုလုပ်ရမည်။¹²¹

မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားစီရင်မှုစနစ်တွင် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေသော်လည်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဆောင်ရွက်ချက် များကြောင့် လတ်တလောနှစ်များအတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုမှာ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာပါသည်။ ရှေ့ပိုင်း တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အကျိုးကျေးဇူးများကြောင့် CDR အခြေပြုလုပ်ငန်းများမှတစ်ဆင့် အစဉ်အလာ မြေယာစီမံ ခန့်ခွဲမှုစနစ်များကို အသိအမှတ်ပြု၍ ပံ့ပိုးအားဖြည့်ပေးရန် အရေးကြီးသကဲ့သို့ တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် လည်း လယ်သမားများအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြရန် အရေးကြီးပါသည်။ အထူးသဖြင့် အာဏာပိုင်များအား ကြောက်ရွံ့မှု၊ အငြင်းပွားသူတို့အကြား အင်အားဩဇာမညီမျှမှု စသည်တို့ ရှိနေသည့် အခါဖြစ်သည်။ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုအဖွဲ့များက မြေသိမ်းယူမှုများအတွက် ထိရောက်မှုများစွာ မရှိကြောင်း သက်သေပြနေသဖြင့် ဤသည်မှာ ပို၍ အရေးကြီးလာပါသည်။

ဥပဒေရေးရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် မြှင့်တင်ခြင်းများမှတစ်ဆင့် မြေသိမ်းယူမှုများအတွက် အခမဲ့ လိုက်ပါဆောင်ရွက်၍ တရားရင်ဆိုင်မှုများ၏ အောင်မြင်မှုက မွန်ပြည်နယ်တွင် အခြားလယ်သမားများအနေနှင့် နှစ်ရှည်ကြာစွာ မြေသိမ်းယူမှုများတွင် တာဝန်ရှိသူများအား တရားစွဲဆိုရန် အားပေးမှု ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ အနည်းဆုံး မြေကို ပြန်ပေးပါက လယ်သမားများ ခံစားခဲ့ရသည့် ဆုံးရှုံးမှုအတွက် ဈေးကွက်ပေါက်ဈေးဖြင့် လျော်ကြေးရရှိ သင့်ပါသည်။ ဤသည်မှာ CSO မိတ်ဖက်များ၊ ဥပဒေရေးရာ ကူညီပေးသူများ (paralegals) ၏ စွမ်းဆောင် ရည်ကို အကဲဖြတ်ရန် နှင့် အငြင်းပွားမှု အမျိုးအစားများနှင့် ရရှိနိုင်သော သီးခြားဆောင်ရွက်ပေးမှုများ အကြောင်း ပိုမိုနက်နဲစွာ နားလည်သိရှိနိုင်ရန်အတွက် နောက်ထပ်သုတေသနများကို ရှင်းလင်းသိသာစွာ လိုအပ်သည့် အကြံပြုချက်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

စစ်တပ်မှ မြေသိမ်းယူမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ထိုအမှုများသည် တရားစွဲဆိုရန် နိုင်ငံရေးအရ ခက်ခဲလွန်းသည် (သို့) အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် လယ်ယာမြေနှင့် အခြားမြေများ သိမ်းဆည်းခံရမှုများအား ပြန်လည် စိစစ်ရေးကော်မတီသို့ ညွှန်းပို့သင့်သည်ဟု တုံ့ပြန်ဖြေကြားကြသည်။ ထိုကော်မတီသို့ သမ္မတရုံးမှ ညွှန်ကြား ချက်တွင် ပြဌာန်းချက် ၁ (၁-၃) ၌ စစ်တပ်မှ သိမ်းယူသောမြေများကို ပြန်ပေးရန် ပါဝင်သည်။ သို့သော် ထိုအချက်ကို အသုံးမပြုရသေးဘဲ ရှိနေပါသည်။¹²²

၄. နိဂုံးချုပ်

အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန်နှင့် HLP အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်နိုင်ရန် မွန်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ ပြည်သူများ ရရှိနိုင်သည့် အစဉ်အလာနှင့် ပုံမှန် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး ယန္တရားနှစ်ခုလုံးတွင် ရှင်းလင်း သိသာသော လိုအပ်အားနည်းချက်များ ရှိနေပါသည်။ ထိုလိုအပ်ချက်များကို အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ လက်တွေ့ကျသော အကူအညီများဖြင့် လယ်သမားများကိုယ်တိုင် ဖယ်ရှားနိုင်ပါသည်။

အစဉ်အလာစနစ်တွင် တာဝန်ရှိသူများနှင့် ပြည်သူများမှာ ကျေးရွာအဆင့်တွင် အငြင်းပွားမှုများကို တားဆီး ကာကွယ်ရန် နှင့် တရားမျှတစွာ ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ကူညီပေးနိုင်သည့် ဥပဒေရေးရာ အသိပညာများ မရှိကြပါ။ ဥပဒေရေးရာ အသိပညာပေးခြင်းနှင့် CDR အကူအညီများက အစဉ်အလာ အလေ့အထများကို လူ့အခွင့် အရေး စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီလာစေရန် ကူညီပေးနိုင်ခြေ ရှိပါသည်။

အင်အားဩဇာကြီးမားသူများက မြေသိမ်းယူမှုများတွင် ပါဝင်လာသည့်အခါ ပုံမှန် မြေယာမှတ်ပုံတင်စနစ် က နိုင်ငံသားများ၏ HLP အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်ပေးသင့်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အသိပညာနှင့် ဩဇာ အင်အား မရှိမှုကြောင့် ကျေးရွာသားအများစုက ၎င်းကို လက်လှမ်းမမီကြသေးပါ။ နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်း မှ မြေယာအတွက် ဆောင်ရွက်ပေးသူများက ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးသူများအား ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ ဥပဒေရေးရာဆောင်ရွက်မှုများဖြင့် နိုင်ငံသားများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်စွမ်းရည်ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် မြေသိမ်းယူမှု များအတွက် အထောက်အထားနှင့် တိုင်ကြားမှုများ အတွက်ကူညီပေးခြင်းတို့အားဖြင့် ထိုမညီမျှမှုကို ထိန်းညှိ ပေးနိုင်ပါသည်။

ရှုခင်း၊ သထုံမြို့၊ မွန်ပြည်နယ် (Jose Arraiza, NRC)

၄.၁. CDR လုပ်ငန်းများသည် HLP အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ပေးခြင်းကို တိုးတက်စေနိုင်သည်။

ရပ်ရွာလူထုနှင့် ကျေးရွာအဆင့် နှင့် VTA တာဝန်ရှိသူများအား (၂၀၁၂ လယ်ယာမြေဥပဒေ¹²³ အကောင်အထည်ဖော်မှုကို လမ်းညွှန်သည့်စည်းမျဉ်းများ ထပ်ဖြည့်၍) သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများအကြောင်း၊ မြေယာ များကို ကာကွယ်နိုင်ရန် ထိုဥပဒေများ၏အရေးကြီးပုံတို့အပြင် တရားဥပဒေသို့ ပိုမိုလက်လှမ်းမီစေနိုင်သည့် နောက်ထပ် CDR ကြားဝင်ဖြေရှင်းမှုသင်တန်းများ ပေးခြင်းဖြင့် (ဆောင်ရွက်ပြီးသည့်အရာများပေါ်တွင် အခြေပြု၍) ဥပဒေရေးရာအကူအညီများ ဆက်လက်ပေးအပ်ခြင်းမှာ HLP အခွင့်အရေးများကို အားဖြည့်ကာကွယ်ပေးခြင်းအတွက် အောက်ပါတို့ကို ရည်ရွယ်၍ အကူအညီပေးနိုင်ရန် ရှင်သန်နိုင်သော နည်းလမ်းအဖြစ် တွေ့မြင်ရပါသည်။

- (က) ကျေးရွာသားများအကြား ရပ်ရွာလူထုအဆင့် ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းခြင်း
- (ခ) ကျေးရွာခေါင်းဆောင် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးများက ကြားဝင်ဖြေရှင်းပေးခြင်း
- (ဂ) တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး နှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့နှင့် မကိုက်ညီသော အစဉ်အလာ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းနည်း၏ အနှုတ်သဘောဆောင်သည့် အချက်အချို့ကို ပြန်လည်ကောင်းမွန်စေခြင်း
- (ဃ) အစဉ်အလာ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းနည်း၏ အပြုသဘောဆောင်သည့် အချက်များပေါ်တွင် တည်ဆောက်ခြင်း

ကျေးရွာအဆင့်တွင် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းသူများအတွက် အဆီလျော်ဆုံး CDR အပိုင်းမှာကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်းဖြစ်ပြီး လယ်သမားများနှင့် ဒေသအစိုးရတို့အကြား အငြင်းပွားမှုများတွင် ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းခြင်း ဖြစ်သည်။

၄.၂. ကျေးရွာအဆင့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲသူများအဖို့ HLP ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို မြှင့်တင်နိုင်ရန် စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်မှုက ကူညီပေးနိုင်သည်။

CDR သင်တန်းများသည် ဒေသအဆင့်တွင် မြေယာအငြင်းပွားမှုများကိုဖြေရှင်းနိုင်ရန် လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် ပံ့ပိုးကူညီခြင်း၊ ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်း နှင့် အနုညာတဆုံးဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ အသိပညာများကို တိုးတက်စေခြင်းဖြင့် ကျေးရွာခေါင်းဆောင် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး၏ အပြုသဘော ဆောင်သော အခန်းကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို အခြေခံသောနည်းလမ်းများ သည် FGD များ၌ ကျေးရွာသားများက တင်ပြသည့် အစဉ်အလာ ကျားမရေးရာ အခန်းကဏ္ဍများ၊ ဘက် လိုက်မှုများနှင့် အဂတိလိုက်စားမှုများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် အနှုတ်သဘောဆောင်သော နောက် ဆက်တွဲ ဖြစ်နိုင်ခြေများကို ဖယ်ရှားရန် ကူညီပေးနိုင်သည်။ သထုံနယ်မြေတွင် KNU ၏ ကြားဝင်ဆောင်ရွက် ပေးမှု အခန်းကဏ္ဍရှိသောကြောင့် ထိုအရာရှိသည် အနာဂတ် သင်တန်းများတွင် ပါဝင်သင့်သည်။ (အစိုးရ နှင့် NMSF တို့ ရောနှောနေသော စီမံအုပ်ချုပ်မှုရှိနေသည့်နယ်မြေများတွင်လည်း ဤသို့ဆောင်ရွက်သင့်သည်။)

၄.၃. CSO များ၏ ဥပဒေရေးရာ စွမ်းဆောင်ရည်ကို တည်ဆောက်ပေးခြင်းဖြင့် တရားဥပဒေသို့ လက်လှမ်းမီနိုင်မှုကို တိုးတက်စေနိုင်သည်။

CSO ဝန်ထမ်းများအား သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများအကြောင်းကို သင်တန်းပေးခြင်း

CSO များသည် ရပ်ရွာထဲတွင် အသိပညာမြှင့်တင်ပေးရန် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍအတွက် သီးခြား HLP သင်တန်းများ လိုအပ်သည်။ နောက်ထပ်ပေးမည့်သင်တန်းများတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်သင့်သည်။

- မြေယာဥပဒေများ (လယ်ယာမြေဥပဒေ၊ [၂၀၁၈ ပြင်ဆင်ချက် အပါအဝင်] VFV ဥပဒေ၊ သစ်တော ဥပဒေ၊ မြေသိမ်းအက်ဥပဒေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့၏ သက်ဆိုင်ရာအပိုင်းများ)
- ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုအတွက် ဥပဒေကိုအသုံးပြုခြင်း (LUC, FUGC) အရေးကြီးပုံ၊ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း အစဉ်အလာ မြေပိုင်ဆိုင်သည့်နယ်မြေများမှ မြေသိမ်းယူမှုများနှင့် မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်သင့်ကြောင်းကို အထူးပြုသည့် ဥပဒေများ အပါအဝင်
- စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ တိုင်ကြားခြင်းယန္တရားနှင့် ပတ်သက်သည့် အသိပညာများကို တိုးတက်စေခြင်း (လယ်ယာမြေနှင့် အခြားမြေများ သိမ်းဆည်းခံရမှုများအား ပြန်လည် စိစစ်ရေးကော်မတီ၊ FAB စသည်)

¹²³ လယ်ယာမြေ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများ - တရားဝင်ခေါင်းစဉ် - ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံ - သမ္မတရုံး ထုတ်ပြန်ချက် အမှတ် ၆၂/၂၀၁၂၊ အင်တာနက်တွင် ရရှိနိုင်သည်။ http://www.burmalibrary.org/docs14/Farmland_Rules-en.pdf

LUC များနှင့် KNU ထံမှ မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ ရရှိရေး သို့မဟုတ် ရောနှောနေသော စီမံအုပ်ချုပ်မှု ရှိသည့် နယ်မြေများတွင်ပါ ကူညီနိုင်ရေးအတွက် CSO မိတ်ဖက်များအား ဥပဒေရေးရာ ကူညီသူများ (Paralegal) ကို ငှားရမ်းနိုင်ရန် နှင့် သင်တန်းပေးနိုင်ရန် ရန်ပုံငွေပံ့ပိုးပေးခြင်း

မြေယာကိစ္စများအကြောင်း အသိပညာပေးခြင်းမှာ ပုံမှန်စနစ်ကို အသုံးပြု၍ လယ်သမားများ၏ မြေကို သိမ်းယူလိုသူများထံမှ ကာကွယ်နိုင်ရန် မလုံလောက်ပေ။ အထောက်အထားများ ပိုမို ရရှိခြင်းသည်လည်း အများပြည်သူ အကျိုးအတွက် ပြဌာန်းချက်များဖြင့် အစိုးရနှင့် စစ်တပ်မှ သိမ်းယူမှုများကို အပြည့်အဝ ကာကွယ်နိုင်ခြင်းမရှိပေ။ သို့ရာတွင် ထိုသို့သော အမှုများတွင် အထောက်အထားများက လျော်ကြေးကို ပိုမို၍ မှန်ကန်စွာရရှိစေနိုင်သည်။¹²⁴ မွန်ပြည်နယ်တွင် လက်ရှိအချိန်၌ HURFOM နှင့် လောကအလင်း အဖွဲ့တို့သည်သာ လယ်သမားများအား LUC ရရှိအောင် အမှန်တကယ် ကူညီနေသည့် အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ LUC ရရှိရန် စိတ်ဝင်စားသည့် လယ်သမားများအတွက် နောက်ထပ် တိုက်ရိုက်အကူအညီများ လိုအပ်ပါ သည်။ (ဤသည်မှာ NRC ၏ ၂၀၁၇ မွန်ပြည်နယ်တစ်ဝှမ်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု သုံးလပတ် အစီရင်ခံစာ များတွင် မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် မှတ်ပုံတင်ရေးတွင် အကူအညီများ တောင်းခံထားခြင်းအပေါ် လက်တွေ့တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှု ဖြစ်နိုင်သည်။) ထိုသို့ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ရေရှည်တည်တံ့မှုအတွက် ပို၍ သင့်လျော် သည့် ဒေသခံ မွန်/ကရင် ဝန်ထမ်းများ ပါဝင်သော ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးသူ (paralegal) အဖွဲ့ များအား သင်တန်းပေးနိုင်သည်။ LUC များ လျှောက်ထားရန် ကူညီပေးခြင်းမှာ ဥပဒေရေးရာထက် စီမံ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ပို၍သက်ဆိုင်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းအတွက် အမှုကိစ္စ စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် လျှောက်ထားမှု လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အခကြေးငွေများပေးရန် ရန်ပုံငွေလိုအပ်နိုင်သည်။ ထို့ပြင် စီမံ အုပ်ချုပ်သူများနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရန်နှင့် အလေ့အထဖြစ်နေသော လာဘ်ပေး လာဘ်ယူမှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန်အတွက် သင်တန်းများ လိုအပ်နိုင်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းများကို ICLA အဖွဲ့ ၏ အရပ်ဘက် အထောက်အထားများ ရရှိနိုင်ရေးအတွက် ကူညီပေးနေသည့် လက်ရှိလုပ်ငန်းများ၏ တစ်စိတ် တစ်ဒေသ အနေနှင့်လည်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

ယခင် မှတ်တမ်းအထောက်အထားများမှ ဖော်ပြချက်အရ EAO များသည် ၎င်းတို့၏ ဒေသခံပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို အစဉ်အမြဲ ဗဟိုပြုနိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်း သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် အဂတိ လိုက်စား မှုနှင့် မြေသိမ်းယူမှုများကို အလေ့အထဖြစ်နေနိုင်ကြောင်း နားလည်ထားရန် အရေးကြီးသည်။ အဓိက သတင်းပေးသူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများမှ အတည်ပြုချက်အရ အချို့နယ်မြေများတွင် ရပ်ရွာလူထု အနေနှင့် အစိုးရဘက်မှ မြေသိမ်းယူသူများကို ကြောက်ရွံ့သကဲ့သို့ EAO များကိုလည်း ကြောက်ရွံ့နိုင် သည်။ ထို့ကြောင့် EAO မှ မြေယာကိစ္စ တာဝန်ရှိသူများအား ထိန်းချုပ်မှု ရောနှောနေသည့်နယ်မြေများတွင် လူထုမှ အခြေအတင်ပြောဆိုနိုင်စေရန် (၎င်းတို့၏ စနစ်နှင့် ပုံမှန်စနစ် နှစ်ခုလုံးမှ) အထောက်အထားများ၏ အရေးပါမှုအကြောင်း ပညာပေးရန် ကြိုးပမ်းမှုများကို ဆက်လက်ဆောင် ရွက်သင့်သည်။ ထိုသို့ အသိပညာ မြှင့်တင်ပေးခြင်းကို အစိုးရနှင့် EAO တာဝန်ရှိသူများအား ပေးရန်ရှိသည့် သင်တန်းများတွင် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ပါဝင်စေနိုင်သည်။

မဟာဗျူဟာကျ တရားရင်ဆိုင်မှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် CSO များနှင့် ဥပဒေရေးရာ ကူညီပေးသူ များ (paralegal) များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေခြင်းဖြင့် ဥပဒေရေးရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်စွမ်းရည် မြင့်မားရေးကို အားပေးရန်

ဤလုပ်ငန်းအား မော်လမြိုင် Justice Centre နှင့် ဆက်ဆံရေးကို တိုးချဲ့ခြင်း သို့မဟုတ် မြေယာကိစ္စ တရားရင်ဆိုင်ခြင်း အတွေ့အကြုံရှိသည့် Legal Light အဖွဲ့အား ပံ့ပိုးပေးခြင်း သို့မဟုတ် ယခင် တရား ရင်ဆိုင်ခြင်း အတွေ့အကြုံရှိပြီး ဤလုပ်ငန်းကို တိုက်ရိုက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ICLA ဝန်ထမ်းများမှတစ်ဆင့် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

¹²⁴ Namati အဖွဲ့မှ ဆောင်ရွက်သော ကျယ်ပြန့်သည့် သုတေသနက ဖော်ပြသည်မှာ အထောက်အထားမရှိသည့် မြေသိမ်းယူခံရမှု များအတွက် ဖြေရှင်းရန် ပျမ်းမျှ ၃၅၀ရက် နှင့် တရားမဝင် ငွေကြေး ပိုမိုပေးရန် လိုအပ်သည်။ အထောက်အထားရှိပါက ဖြေရှင်းရန် ပျမ်းမျှ ၁၃၆ ရက် ကြာသည်။ နောက်ထပ် ဖတ်ရှုရန် - Namati - မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထောက်အထားများသည် မြေယာ အခွင့် အရေးများကို ကာကွယ်နိုင်ရန် မလုံလောက်ပါ။ ခွဲခြားဘက်လိုက်မှု မရှိဘဲ ပွင့်လင်းမြင်သာသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ အရေးကြီးပါ သည်။ ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီ၊ ၃

ရွှေစာရံစေတီတော်၊ သထုံမြို့၊ မွန်ပြည်နယ် (Jose Arraiza, NRC)

၅. ထောက်ခံအကြံပြုချက်များ

၅.၁. ICLA ၊ KDN နှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများက CDR သင်တန်း၊ အနီးကပ်ပံ့ပိုးမှုများ နှင့် HLP ဥပဒေရေးရာ အသိပညာပေးလုပ်ငန်းများ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ပေးရန်

- ကျေးရွာအတွင်းနှင့် ကျေးရွာများအကြား မြေယာအရေးကိစ္စများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ရပ်ရွာလူထု နှင့် အနိမ့်ဆုံးအဆင့် တာဝန်ရှိသူများအတွက် (ကျေးရွာခေါင်းဆောင်၊ VTA နှင့် မြို့နယ်မှ တာဝန်ရှိသူ များ) လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီသော (ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်း) CDR သင်တန်းများပေးရန်၊
- ရပ်ရွာလူထု နှင့် CSO ဝန်ထမ်းများအား ဥပဒေ မူဘောင်များနှင့် တိုင်ကြားမှုယန္တရားများအကြောင်း ဆက်လက်၍ သင်တန်းပေးရန် (ဘာသာစကား နှင့် စာတတ်မြောက်မှုဆိုင်ရာ အခက်အခဲများကို သိရှိနားလည်လျက်)
- KDN ဝန်ထမ်းများသည် KNU မှ အပြည့်အဝ ထိန်းချုပ်သောနယ်မြေများတွင် အလုပ်လုပ်နေကြသောကြောင့် ၎င်းတို့အား ပုံမှန် ဥပဒေများနှင့် KNU ၏ မြေယာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ်များအကြောင်း သင်တန်းပေးသင့်သည်။

၅.၂. အသိပညာပေးခြင်းများအပေါ် အခြေပြုခြင်း - ဥပဒေရေးရာ အကာအကွယ်ပေးခြင်းကို ရယူခြင်း

- NRC (ICLA), KDN နှင့် CSO တို့၏ အကူအညီဖြင့် သို့မဟုတ် လူထုထဲမှ ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးသူများ (paralegal) ကို သင်တန်းများပေးခြင်းဖြင့် မြေအသုံးပြုခွင့်လက်မှတ်များ ရရှိအောင် လယ်သမားများအား တိုက်ရိုက်အကူအညီပေးခြင်း (အမှုကိစ္စ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု တို့အပါအဝင်)

၅.၃. ပြန်လည်အစားထိုးဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း- မဟာဗျူဟာကျ တရားရင်ဆိုင်ခြင်း

- ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်း နှင့် ဥပဒေရေးရာ ဆောင်ရွက်မှုများမှတစ်ဆင့် ပြန်လည်အစားထိုးရရှိခြင်း/ လျော်ကြေး ရရှိနိုင်ရန် တိုက်ရိုက်အကူအညီပေးခြင်း

နောက်ဆက်တွဲ (၁) - တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းများ

မွန်နယ်မြေ လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း

မွန်လူငယ်တိုးတက်ရေးအဖွဲ့

မွန်အမျိုးသမီးများအဖွဲ့

ဥပဒေ အလင်းရောင် (Legal Light)

မော်လမြိုင် တရားမျှတမှု စင်တာ (Justice Centre)

ကရင်ဖွံ့ဖြိုးရေးကွန်ရက် (KDN)

လောကအလင်း

Earthrights International

သာသည့်မြေ

Legal Clinic Myanmar

နောက်ဆက်တွဲ (၂) - ကျမ်းကိုးစာရင်း

ပြဌာန်းဥပဒေများ

တရားမမှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ၁၉၀၈

၂၀၀၈ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ

လယ်ယာမြေ ဥပဒေ (ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေ အမှတ် ၂၊ ၂၀၁၂) ၊ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ

မြေသိမ်း အက်ဥပဒေ (၁၈၉၄) ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ

ကန့်သတ်ချက် အက်ဥပဒေ ၁၉၀၈

အမျိုးသား မြေအသုံးချမှု မူဝါဒ (6th Draft), ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ

အထူးကင်းလွတ်ခွင့် အက်ဥပဒေ ၁၈၇၇

အောက်မြန်မာပြည် မြို့ နှင့် ကျေးရွာ မြေယာ အက်ဥပဒေ (၁၈၉၉)

မြေလွတ်၊ မြေလပ် နှင့် မြေရိုင်း စီမံခန့်ခွဲမှု ဥပဒေ (ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေ အမှတ် ၁၀ ၊ ၂၀၁၂) (UN-Habitat မှ ဘာသာပြန်သည်။) ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရ

လက်အောက်ခံ ဥပဒေ (Subordinate Legislation)

ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံ - သမ္မတရုံး ထုတ်ပြန်ချက် အမှတ် ၆၂/၂၀၁၂

EAO များ၏ မူဝါဒ

ကရင် အမျိုးသား အစည်းအရုံး - ကရင် အမျိုးသား အစည်းအရုံး ၏ မြေယာ မူဝါဒ ၂၀၁၅

စာအုပ်များ

Cheesman, Nick - မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုကို ဆန့်ကျင်ခြင်း - မြန်မာတရားရုံးများက ဥပဒေ နှင့် အမိန့်များကို မည်သို့ ပြုလုပ်ပါသလဲ။ (ကိန်းဗရစ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၁၆)

Moore, Christopher, အိုးအိမ်၊ မြေယာ နှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းပါဝင်၍ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး အတွက် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲ ဆောင်ရွက်မှု လက်စွဲစာအုပ် ၊ Norwegian Refugee Council နှင့် NORAD ၊ ၂၀၁၂

Unruh, Jon D နှင့် Rhodri C Williams (eds) မြေယာ နှင့် ပဋိပက္ခအလွန် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှု (London: Earthscan, ၂၀၁၃)

ဂျာနယ်များမှ ဆောင်းပါးများ

Day, Minh – ‘အခြားနည်းလမ်းနှင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ - ပစ္စည်းဥစ္စာ အငြင်း ပွားမှုများကို ပဋိပက္ခအလွန် နိုင်ငံတစ်ခုတွင် ဖြေရှင်းခြင်း - ရဝမ်ဒါနိုင်ငံမှ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှု’ (၂၀၀၁) Georgetown လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး ဥပဒေ ဂျာနယ် ၊ Fall ၊ အတွဲ ၁၆ (၁)

Goss, Joanne ‘အခြားနည်းဖြင့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်း မိတ်ဆက်’ ၊ Alberta Law Review ၊ အတွဲ XXXIV ၊ အမှတ် ၁၊ ၁၉၉၅၊ ၃

Mark, SiuSue - ‘Are the Odds of Justice “Stacked” Against Them? မြန်မာနိုင်ငံရှိ အသေးစား လယ်သမားများ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်တောင်းဆိုမှုများအတွက် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ’ (၂၀၁၆) အရေးကြီးသော အာရှဒေသ လေ့လာမှုများ ၊ ၄၈: ၃၊ ၄၄၃-၄၆၀

Unruh, Jon D, ‘မြေယာအခွင့်အရေးများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှု - နိုင်ငံတကာ အသိုက်အဝန်း အတွက် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများ’ (၂၀၁၀) ငြိမ်းချမ်းရေးလေ့လာမှု နိုင်ငံတကာ ဂျာနယ် ၊ အတွဲ ၁၆၊ အမှတ် ၂၊ Autumn/Winter

Zimmer, Markus - ‘အခြားနည်းဖြင့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်းကို ခြုံငုံတင်ပြချက်’ - တရားသူကြီးများနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်သူများအတွက် အခြေခံလက်စွဲ’ တရားရုံး စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဂျာနယ် ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၁၊

အစီရင်ခံစာများ

၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံ လူဦးရေ နှင့် အိမ်အကြောင်းအရာ သန်းခေါင်စာရင်း၊ မွန်ပြည်နယ်၊ သန်းခေါင်စာရင်း အစီရင်ခံစာ အတွဲ ၃ - ၂၊ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး နှင့် ပြည်သူ့အင်အား ဝန်ကြီးဌာန၊ မေ ၂၀၁၅

Anderson, Kirsten Ewers, မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစဉ်အလာ လက်ဝယ်ထားရှိ ပိုင်ဆိုင်မှုကို အသိအမှတ် ပြုခြင်း - MRLG Thematic Study Series #3၊ ဝီယင်ကျန်း၊ မဲခေါင်ဒေသ မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ ၂၀၁၆

အာရှ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် - မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြေယာနှင့် ဥပဒေ၊ A Practitioners Perspective, အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ အစီရင်ခံစာ နှင့် အကြံပြုချက်များ၊ ဇူလိုင် ၁၅-၁၆၊ ၂၀၁၅၊ ရန်ကုန်

Bennet, William, Lisa Denney နှင့် ခင်သက်စံ - ကြီးသောအမှု ငယ်စေ၊ ငယ်သောအမှု ပျောက်စေ - မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရပ်ရွာဒေသ တရားစီရင်မှု အတွေ့အကြုံများ ၊ My Justice, British Council and Saferworld (British Council, 2017)

မတူကွဲပြားမှုများ နှင့် အမျိုးသား သဟဇာတဖြစ်ရေး စင်တာ၊ မွန်ပြည်နယ်ရှိ လူမှုရေးဆိုင်ရာ သဟဇာတ ဖြစ်မှု အခြေအနေ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၆၊

Crouch, Melissa - မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားစီရင်မှုနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို လက်လှမ်းမီမှု ၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၄၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု မြှင့်တင်ရေး စီမံချက်၊ USAID/TetraTech

Cunningham, Johanna and EwaWojkowska - Justice Reform’s New Frontier; ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူ များအား လုပ်ပိုင်ခွင့် စွမ်းရည် မြှင့်တင်ပေးနိုင်ရန် အစဉ်အလာစနစ်များနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း - နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာဥပဒေအဖွဲ့၊ ဥပဒေရေးရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေး စာစောင် ၊ အမှတ် ၇၊ ၂၀၁၀၊

ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ထိခိုက်လွယ်သော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် အစဉ်အလာ တရားစီရင်မှု နှင့် ဥပဒေ ရေးရာ မျိုးစုံရှိနေမှု - ကမ္ဘာ့ဘဏ် နှင့် ဂျော့ချ်ဝါရှင်တန် တက္ကသိုလ်တို့မှ လက်ခံကျင်းပသော အစဉ်အလာ ဥပဒေများဆိုင်ရာ ညီလာခံ - နိုဝင်ဘာ ၁၇-၁၉၊ ၂၀၀၉။

Denney, Lisa, William Bennet နှင့် ခင်သက်စံ - ကြီးသောအမှု ငယ်စေ၊ ငယ်သောအမှု ပျောက်စေ - မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရပ်ရွာဒေသ တရားစီရင်မှု အတွေ့အကြုံများ ၊ MyJustice, British Council, နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၆။

ဘူရုန်ဒီ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုကော်မရှင်တွင် မြေယာအရေးကိစ္စများအတွက် ဦးတည်အစည်းအဝေး ၌ တင်သွင်းသော ဆွေးနွေးချက်စာတမ်း၊ Burundi Configuration ၂၇ မေလ ၂၀၀၈။

Displacement Solutions, Bridging the HLP Gap: ငြိမ်းချမ်းရေး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုနှင့် ဒုက္ခသည်/ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာရသူများ နေရပ်ပြန်ချိန်တို့တွင် အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ဥစ္စာပစ္စည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များအတွက် ထိရောက်စွာဖြေရှင်းပေးရန် လိုအပ်ချက် - မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရအတွက် အကြံပြုချက်များ၊ Ethnic Actors and the International Community ၊ ဇွန် ၂၀၁၃။

မျိုးနွယ်စုလူထု ဖွံ့ဖြိုးရေးဖိုရမ် - ကျွန်ုပ်တို့၏ အစဉ်အလာပိုင်ဆိုင်သည့်မြေများ - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရေရှည် တည်တံ့သည့် လူထုအခြေပြု သဘာဝအရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု ၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၆။

လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ - "Nothing for Our Land": မြန်မာနိုင်ငံရှိ လယ်သမားများအပေါ် မြေသိမ်းယူမှုများ၏ သက်ရောက်မှု၊ ၂၀၁၈။

နိုင်ငံတကာ တရားသူကြီးများ ကော်မရှင် - International Commission of Jurists, Handbook on Habeas Corpus in Myanmar, မေ ၂၀၁၆။

နိုင်ငံတကာ တရားသူကြီးများ ကော်မရှင် ၊ မြန်မာ ၊ နိုင်ငံအခြေအနေ၊ တရားသူကြီးများနှင့် ရှေ့နေများ၏ လွတ်လပ်မှုအတွက် ICJ Centre မှ ပြုစုသည်၊ ဇွန် ၂၀၁၄။

Jolliffe, Kim - အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှု နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ၊ အပြောင်းအလဲကာလတွင် ကရင် အမျိုးသား အစည်းအရုံး၊ အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၆။

Jolliffe, Kim - မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ နှင့် နယ်ပယ်ဒေသဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ၊ Asia Foundation, ၂၀၁၅။

ကရင် လူ့အခွင့်အရေးအုပ်စု၊ Losing Ground: မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်းရှိ ရှည်ကြာသော ပဋိပက္ခများ နှင့် စုပေါင်း လုပ်ဆောင်ချက်၊ ၂၀၁၃။

Kempel, Susanne နှင့် အောင်ထွန်း - အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ အစီရင်ခံစာ - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ရွေးကောက်ခြင်း ၂၀၁၆။ အခန်းကဏ္ဍများ၊ ဥပဒေများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ခြုံငုံလေ့လာချက် ၊ Norwegian Peoples Aid ၊ ၃၁ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၆။

Luccaro, Tim - 'အစဉ်အလာ တရားစီရင်မှု - အခြေခံသဘောတရားများ၊ အားသာချက်များ နှင့် အားနည်း ချက်များ မိတ်ဆက် ' ဥပဒေစိုးမိုးမှု မြှင့်တင်ရေး နိုင်ငံတကာကွန်ရက် (စက်တင်ဘာ ၂၀၁၆)။

McCartan, Brian နှင့် Kim Jolliffe - မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင်များနှင့် ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်၊ အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၆။

မွန် လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း - 'ကြားသိစေလိုသည့် ဆန္ဒ - အခွင့်အရေးများ အသိအမှတ်ပြုခံရ၍ ကာကွယ်နိုင်ရန် မွန်လယ်သမားများ၏ ဆက်လက်ကြိုးပမ်းမှု' , ၂၀၁၅

MyJustice - ကြီးသောအမှု ငယ်စေ၊ ငယ်သောအမှု ပျောက်စေ - မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရပ်ရွာဒေသ တရားစီရင်မှု အတွေ့အကြုံများ ၊ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၆၊

Namati - မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထောက်အထားများသည် မြေယာအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်နိုင်ရန် မလုံ လောက်ပါ။ ခွဲခြားဘက်လိုက်မှု မရှိဘဲ ပွင့်လင်းမြင်သာသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ အရေးကြီးပါသည်။ ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီ၊

Namati - မြန်မာနိုင်ငံတွင် လယ်သမားများအတွက် မြေယာများနှင့် မျှတမှုတို့ကို ပြန်လည်ရရှိရန် အဖွဲ့ အစည်းများအား လွယ်ကူထိရောက်မှု ရှိစေခြင်း ၊ ဇွန် ၂၀၁၆

Namati - Myanmar's Foray into Deliberative Democracy: ကာလရှည်ကြာ မြေသိမ်းယူမှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် နိုင်ငံသားများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု ၊ ဇွန် ၂၀၁၇

Namati နှင့် Landesa - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများအတွက် မြေယာမူဝါဒ နှင့် မြေယာဥပဒေများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း အကြံပြုချက်များ၊ National Data and Regional Practices, အောက်တိုဘာ ၂၀၁၅

Norad နှင့် Norwegian Refugee Council, အိုးအိမ်၊ မြေယာ နှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းပါဝင်၍ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးအတွက် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲဆောင်ရွက်မှု လက်စွဲစာအုပ်

South, A. (၂၀၁၁) - အရှည်ဆုံးစစ်ပွဲ၊ ကရင် ပဋိပက္ခ၏ အသေးစိတ်အကြောင်းများ၊ Anatomy of the Karen Conflict. Amsterdam: Transnational Institute (TNI)

Spectrum စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးရေး အသိပညာ ကွန်ရက် - 'ပုံစံ ၇' ကချင်ပြည်နယ်တွင် လယ်ယာမြေ မှတ်ပုံတင်ခြင်း ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှု ၇ ခု၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၅၊

Transnational Institute - Access Denied: မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြေယာအခွင့်အရေးများနှင့် လူမျိုးစု ပဋိပက္ခ များ ၊ Burma Policy Briefing အမှတ် ၁၁၊ မေလ ၂၀၁၃

အင်တာနက်မှ ရင်းမြစ်များ

EarthRights International, အဓိက မြေယာအခွင့်အရေး အမှုများတွင် မြန်မာလယ်သမားများ ဖမ်းဆီးခံ ရခြင်း ၊ ၂၀၁၈ မေလ ၇ ရက် ၊ အင်တာနက်မှ ရရှိသည်။
<https://earthrights.org/media/myanmar-farmers-convicted-major-land-rights-case/>.

ဒေသအဆင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုစစ်တမ်း၊ မွန်ပြည်နယ်စစ်တမ်းမှ အဓိကကျသောအချက်များ၊ ၂၀၁၃၊ အင်တာ နက် တွင် ရရှိနိုင်သည်။
http://themimu.info/sites/themimu.info/files/documents/Highlights_Local_Governance_Mapping_Mon_UNDP_Jan2015.pdf

ဧရာဝတီ - 'Will the United Nationalities Federal Council Dissolve? ',
<https://www.irrawaddy.com/opinion/guest-column/will-united-nationalities-federal-council-dissolve.html>,
၂၀၁၇ ဇွန် ၂၇ ရက်
ဧရာဝတီ - 'Shan State Progressive Party Resigns from UNFC ',

<https://www.irrawaddy.com/news/burma/shan-state-progressive-party-resigns-from-unfc.html>, ၂၀၁၇
ဩဂုတ် ၂၂ ရက်

ဧရာဝတီ - 'Four Myanmar Militias Pull Out of Ethnic Armed Umbrella Organization ',
<http://www.rfa.org/english/news/myanmar/four-myanmar-militias-pull-out-of-ethnic-armed-umbrella-organization-06222017163110.html> ၂၀၁၇ ဇွန်လ ၂၂ရက်

'သိမ်းယူခံထားရသော လယ်ယာမြေများ ကော်မတီ အစည်းအဝေးသို့ ဒုသမ္မတ ဦးဟင်နရီ ဗန်ထီးယူ တက်ရောက်ခြင်း'
အင်တာနက်မှ ရရှိသည်။ <http://www.president-office.gov.mm/en/?q=briefing-room/news/2017/04/01/id-7452>

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ သမ္မတရုံး - ဒုသမ္မတ ဦးဟင်နရီ ဗန်ထီးယူ - မြေယာ အသုံးပြုမှုအတွက် ပိုမို၍ ကျိုးကြောင်း
ညီညွတ်ကာ လက်တွေ့ကျသော မဟာဗျူဟာမြောက် ဆုံးဖြတ်ချက်များ လိုအပ်သည်။ <http://www.president-office.gov.mm/en/?q=briefing-room/news/2018/04/07/id-8659>

Reuters - ရိုက်တာသတင်းထောက်များ၏ အမှုမှာ လွတ်လပ်စွာ စီရင်နိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြောကြားသည်။
၂၀၁၈ စက်တင်ဘာ ၇ ရက်၊ အင်တာနက်မှ ရရှိသည်။ <https://www.reuters.com/article/us-myanmar-journalists/myanmar-says-court-in-reuters-reporters-case-was-independent-idUSKCN1LN1QI>

UNDP မြန်မာ - ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ဒေါ် နော်တာဘီသား နှင့် တွေ့ဆုံခြင်း - ဆောင်းပါး - <http://www.mm.undp.org/content/myanmar/en/home/presscenter/articles/2017/06/09/meet-village-tract-administrator-daw-naw-ta-bi-thar.html>

